

ALTERNATIVNI IZVEŠTAJ

o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji

2022

Krovna organizacija mladih Srbije

KROVNA ORGANIZACIJA MLADIH SRBIJE
ALTERNATIVNI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU I POTREBAMA MLADIH
U REPUBLICI SRBIJI – 2022.

ALTERNATIVNI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU I POTREBAMA MLADIH
U REPUBLICI SRBIJI – 2022.

Izdavač

Krovna organizacija mladih Srbije – KOMS

Autori

Boban Stojanović, MA
Aleksandar Ivković

Saradnici

Miljana Pejić, Milica Borjanić, Nikola Ristić,
Milja Zdravković, Anja Jokić, Boris Kaličanin,
Jovana Božičković, Danijela Nikolić, Đorđe Plavšić

Lektura

Bojana Stefanović

Tiraž

500

Priprema i štampa

Dosije studio, Beograd

ISBN 978-86-80578-21-7

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji“, koji Krovna organizacija mladih Srbije realizuje u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom i uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneti u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje partnera i donatora.

KROVNA ORGANIZACIJA MLADIH SRBIJE

**ALTERNATIVNI IZVEŠTAJ O
POLOŽAJU I POTREBAMA MLADIH
U REPUBLICI SRBIJI – 2022.**

Beograd
2022

SADRŽAJ

1. Uvod	7
2. Metodologija istraživanja	17
3. Normativni okvir	25
4. Institucionalni okvir	43
5. Politička participacija i odnos političkih subjekata prema mladima	93
6. Vrednosti mladih	123
7. Mediji, društvene mreže i aplikacije	149
8. Mladi i tržište rada	159
9. Mladi i obrazovanje	189
10. Aktivizam i volontiranje	201
11. Bezbednost i zdravlje mladih	209
Bibliografija	223

1. UVOD

Pred vama je Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih za 2022. godinu. Svi pojmovi u ovoj publikaciji upotrebljeni u muškom rodu važe i za ženski rod. Radi lakše preglednosti podataka, na pojedinim mestima smo koristili samo podatke iz izveštaja za 2018. godinu i poredili ga sa 2022. godinom. Negde smo prikazali sve podatke (od 2017. godine), a negde samo od onda od kada postavljamo određena pitanja.

Cilj ovog istraživanja je da dugoročno, kroz različite metode i tehnike prikupljanja podataka, skupi sve zvanične podatke koji postoje o mladima i koji govore o njihovom položaju, ali i da ustanovi njihove navike, stavove i probleme sa kojima se suočavaju, kroz različite metode ispitivanja. Drugi cilj jeste da ovo ne bude isključivo redovni, godišnji izveštaj, već da se svake godine realizuje istraživanje i publikuje izveštaj sa svrhom praćenja stanja i eventualnih promena, analizira da li određene politike daju rezultate i da se na taj način objedine podaci koji će s jedne strane predstavljati vid praćenja i ocenjivanja politika za mlade, a s druge strane činiti bazu za predlaganje i kreiranje javnih politika zasnovanih na dokazima (*evidence-based policy* princip). Izveštaj je namenjen svim akterima omladinske politike, pre svega donosiocima odluka, kako na nacionalnom, tako i na lokalnom nivou, kako bi se upoznali sa položajem mladih i svoje politike mogli da kreiraju tako da unapređuju njihov položaj. Osim toga, namenjen je i svim organizacijama civilnog društva kao izvor informacija u različitim oblastima koje se mogu koristiti za različite potrebe, u zavisnosti od primarnih oblasti delovanja organizacija.

KOMS je 2016. godine razvio **Matricu za praćenje podsticajnog okruženja za unapređenje položaja mladih**, koja sadrži indikatore za praćenje i vrednovanje: institucionalnog okvira, zakonodavnog okvira, ekonomskog i socijalnog okvira, društvenog aktivizma i političke participacije, stavova i vrednosti. Poseban akcenat stavljen je na pitanja aktivnog učešća mladih u procesima donošenja odluka i njihovoj ulozi u pristupanju Srbije Evropskoj uniji. Matrica je okvir koji je ko-

rišćen i u ovom istraživanju, a koji je pomogao da se odgovori na sve prioritetne oblasti mladih ljudi u Srbiji. Na osnovu matrice izrađeno je prvih pet Alternativnih izveštaja o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji, izdatih 2017. godine,¹ 2018. godine,² 2019. godine,³ 2020. godine⁴ i 2021. godine.⁵

Iz sredstava programske podrške u okviru projekta „Glas mladih u demokratskim procesima“, a na osnovu postavljenih indikatora, i ove godine sprovedeno je istraživanje i rezultat je Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih za 2022. godinu.

U Republici Srbiji se iz godine u godinu sve više objavljuju istraživanja o mladima.

Ministarstvo omladine i sporta sprovodi istraživanje o mladima od 2009. godine (u periodu od 2017. do 2019. godine nisu objavljivali rezultate istraživanja, a izveštaji su ponovo objavljeni u prethodnim godinama – 2019/2020/2021).⁶

- 1 Boban Stojanović, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017. <http://koms.rs/wp-content/uploads/2017/08/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%CC%8Caju-i-potrebama-mladih-u-Republici-Srbiji-Boban-Stojanovic%-CC%81.pdf>
- 2 Boban Stojanović, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2018. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018. <http://koms.rs/wp-content/uploads/2018/08/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%CC%8Caju-i-potrebama-mladih-2018..pdf>
- 3 Boban Stojanović, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2019. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019. <https://koms.rs/wp-content/uploads/2019/09/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%CC%8Caju-i-potrebama-mladih-2019-1.pdf>
- 4 Boban Stojanović; Aleksandar Ivković, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2020. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2020. <https://koms.rs/wp-content/uploads/2020/09/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%CC%8Caju-i-potrebama-mladih-u-RS-2020.pdf>
- 5 Boban Stojanović; Aleksandar Ivković, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2021. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2021. <https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/08/Alternativni-izvestaj-o-polo%CC%8Caju-i-potrebama-mladih-2021-4.pdf>
- 6 Istraživanje položaja i potreba mladih u Republici Srbiji – terensko istraživanje, MOS i Ninamedia Research, 2021. <https://www.mos.gov.rs/stora->

Pojedine organizacije, fondacije i istraživački centri objavljuju povremena i pojedinačna istraživanja sa različitim temama o mladima.

Prethodnih godina broj istraživanja o mladima raste. Od avgusta 2021. godine pa do zaključenja ovog izveštaja, objavljen je značajan broj istraživanja o mladima.

Beogradski centar za ljudska prava objavio je „Izveštaj o ljudskim pravima mladih u Republici Srbiji u 2021. godini“, kao i prethodne dve godine.⁷ Uz to, objavili su i izveštaj „Mladi i pravo na informisanost u digitalnom svetu“.⁸

Vestminsterska fondacija za demokratiju nastavila je sa istraživanjima o mladima i objavljeno je istraživanje „Budžetska izdvajanja za omladinu i organizovanje omladinskog sektora na lokalnom nivou u Republici Srbiji“.⁹

Timočki omladinski centar objavio je istraživanje „Mladi i ciljevi održivog razvoja“.¹⁰

Savet za regionalnu saradnju objavio je istraživanje „Preduzetništvo mladih, zapošljivost NEET mladih i veštine upravljanja karijerom kod mladih u Srbiji“.¹¹

[ge/2022/03/Terensko%20istrazivanje%20o%20polozaju%20i%20potrebama%20mladih%202021.zip](https://www.mos.gov.rs/storage/2022/03/Terensko%20istrazivanje%20o%20polozaju%20i%20potrebama%20mladih%202021.zip)

- 7 Goran Sandić, Nevena Trofymenko – ur., *Izveštaj o ljudskim pravima mladih u Republici Srbiji 2020. godine*, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2022.
- 8 Goran Sandić; Demir Mekić – ur., „Mladi i pravo na informisanost u digitalnom svetu“, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2022.
- 9 Nenad Jevtović – ur., „Budžetska izdvajanja za omladinu i organizovanje omladinskog sektora na lokalnom nivou u Republici Srbiji“, Vestminsterska fondacija za demokratiju i Institut za razvoj i inovacije, Beograd, 2021.
- 10 Boban Stojanović, „Mladi i ciljevi održivog razvoja“, Timočki omladinski centar, Zaječar, 2021. <https://sdgs4all.rs/wp-content/uploads/2021/11/Izves%CC%8Ctaj-MLADI-I-CILJEVI-ODRZ%CC%8CIVOG-RAZVOJA.pdf>
- 11 Mihajlo Đukić, „Preduzetništvo mladih, zapošljivost NEET mladih i veštine upravljanja karijerom kod mladih u Srbiji“, Savet za regionalnu saradnju, Sarajevo, 2022. <https://www.mos.gov.rs/storage/2022/06/wbyl-youth-entrepreneurship-neet-sr-finalno.pdf>

Krovna organizacija mladih Srbije tokom prethodne i ove godine nastavila je da radi istraživanja koja se tiču mladih i objavila je još jedan izveštaj u oblasti medija: „Mladi u medijskom ogledalu 2021“,¹² zatim „Istraživanje Zdravlje mladih: Položaj i potrebe mladih u Republici Srbiji“.¹³ Na osnovu monitoringa izborne kampanje 2022. godine, KOMS je objavio i „Mladi u kampanji 2022 – Monitoring izveštaj“.¹⁴ Dodatno, na osnovu istraživanja objavljene su i „Preporuke za razvoj diverziteta i etike u medijskim sadržajima za mlade“.¹⁵

O Krovnoj organizaciji mladih Srbije

Krovna organizacija mladih Srbije¹⁶ (KOMS) savez je udruženja mladih i za mlade, osnovan 12. marta 2011. godine. Trenutno je u njegovom članstvu 110 organizacija (udruženja mladih i za mlade). KOMS predstavlja najviše nezavisno predstavničko telo mladih u Srbiji, čija je misija da razvija nacionalnu omladinsku politiku zastupajući interese mladih, razvijajući partnerski odnos sa institucijama, međusektorsku i međunarodnu saradnju, kao i da podstiče aktivno učešće mladih i organizacijski razvoj svojih članica.

U skladu sa članom 14. Zakona o mladima, 21. jula 2020. godine Krovnoj organizaciji mladih Srbije priznat je status krovnog saveza, čime je ovaj savez udruženja stekao zakonski status kojim predstav-

- 12 Katarina Bojanić, Anđela Dragović, Ivan Subotić, *Mladi u medijskom ogledalu 2021*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2022, <https://koms.rs/wp-content/uploads/2022/02/Mladi-u-medijskom-ogledalu-2021-1.pdf>
- 13 Bosiljka Đikanović – ur., „Istraživanje Zdravlje mladih: Položaj i potrebe mladih u Republici Srbiji“, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2021, <https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/12/Istrazivanje-Zdravlje-mladih-.pdf>
- 14 Boban Stojanović, „Mladi u kampanji 2022. – Monitoring izveštaj“, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2022, <https://koms.rs/wp-content/uploads/2022/05/FINALNI-IZVES%CC%8CTAJ-Mladi-u-kampanji-2022-final.pdf>
- 15 Stefan Janjić, Boban Stojanović, „Preporuke za razvoj diverziteta i etike u medijskim sadržajima za mlade“, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2022. <https://koms.rs/wp-content/uploads/2022/06/Preporuke-za-razvoj-diverziteta-i-etike-NBS.pdf>
- 16 Krovna organizacija mladih Srbije, <http://koms.rs/>

Ija i zastupa interese svojih članova, predlaže kandidate za Savet za mlade i učestvuje u procesu izrade i sprovođenja Strategije i drugih dokumenata iz oblasti omladinske politike.

Svoju misiju KOMS sprovodi kroz zagovaranje razvoja mehanizama za učešće mladih u procesima donošenja odluka i kreiranje predloga praktičnih politika u oblastima od značaja za mlade, ali i kroz podsticanje, podršku i promociju participacije mladih, omladinskog organizovanja i umrežavanja, kao i jačanja kapaciteta i organizacione održivosti udruženja mladih i za mlade. KOMS je punopravna članica Evropskog foruma mladih (EYF).¹⁷

Uloge KOMS-a su da:

- Prepoznaje potrebe i zastupa interese mladih,
- Predstavlja platformu za dijalog i saradnju, forum za razmenu informacija, iskustava i stavova organizacija članica,
- Promoviše, podstiče i podržava omladinsko organizovanje,
- Podstiče saradnju institucija sa mladima i učestvuje u institucionalnim procesima donošenja odluka koje su od značaja za mlade, po principu komenadžmenta,
- Analizira javne politike (zakone, strategije, budžete...) i daje amandmane na njih,
- Sarađuje sa srodnim inostranim organizacijama i zastupa mlade ljude iz Srbije na polju međunarodne saradnje,
- Bavi se javnim zagovaranjem na nacionalnom nivou,
- Doprinosi izgradnji organizacionih kapaciteta organizacija članica.

Misija Krovne organizacije mladih Srbije (KOMS)

KOMS je zagovaračka platforma koja zastupa interese mladih, osigurava aktivno učešće i razvija sistemski rešenja u cilju unapređenja položaja mladih, kroz razvijanje strateških partnerstava, međusektorsku i međunarodnu saradnju, kao i jačanje kapaciteta organizacija članica i drugih subjekata omladinske politike.

17 Evropski forum mladih, <https://www.youthforum.org/>

Vizija Krovne organizacije mladih Srbije (KOMS)

Podsticajno okruženje u kojem mladi zastupaju svoje interese i aktivno učestvuju u razvoju društva.

Više o KOMS-u, aktuelnim projektima i aktivnostima možete čitati na zvaničnoj internet strani KOMS www.koms.rs.

Krovna organizacija mladih Srbije – KOMS
Kralja Milutina 15, 11 000 Beograd
office@koms.rs

O programu i projektu:

Beogradska otvorena škola (BOŠ)¹⁸ uz podršku Kraljevine Švedske sprovodi program „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji – CS4EU“¹⁹, koji ima za cilj da podrži aktivnije učešće organizacija civilnog društva i medija u procesu pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji (EU) i da na taj način doprinese evropskim integracijama i demokratskom razvoju u Srbiji jačanjem uloge civilnog društva i medija.

Civilno društvo i mediji prepoznati su kao pokretači promena i ključni akteri demokratskog razvoja. Organizacije civilnog društva i mediji predstavljaju aktere koji proces evropskih integracija mogu da približe građanima, objasne značaj društvenih promena i doprinesu uključivanju građana u procese donošenja odluka. Stabilnost demokratskih institucija, vladavina prava i poštovanje ljudskih i manjinskih prava nezamislivi su bez aktivnog učešća civilnog društva u kreiranju javnih politika i slobodnih medija, koji informišu građane i podstiču kritičko mišljenje.

Ovim programom BOŠ nastoji da proces pregovora Srbije sa EU učini vlasništvom svih građana i građanki i da ga poveže sa procesom kreiranja javnih politika. Na ovaj način će se uspostaviti okvir za druš-

18 Beogradska otvorena škola, <http://www.bos.rs/>

19 Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji – CS4EU, <https://transformator.bos.rs/>

tvene promene koje će omogućiti da građani i građanke prepoznaju korist od članstva Srbije u EU. Dodatno, ovim programom se unapređuje saradnja javnih institucija, civilnog društva i medija i podstiču partnerstva u rešavanju problema lokalnih zajednica. Saradnja civilnog društva i javne uprave se ovim projektom gradi na temeljima znanja, argumentovane debate i poštovanja principa dobrog upravljanja.

Uz podršku Beogradske otvorene škole i Kraljevine Švedske, Krovna organizacija mladih Srbije kroz programsku potporu realizuje projekat **Glas mladih u demokratskim procesima**. U okviru ovog projekta sprovedena su alternativna istraživanja o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji u periodu od 2017. do 2022. godine.

Trenutno, KOMS realizuje šestu godinu projekta „Glas mladih u demokratskim procesima“.

U prvoj godini su izrađeni „Minimumi standarda za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama“²⁰, pokrenuta platforma dijalog.rs za aktivan doprinos mladih putem interneta, održan je Karavan mladih, tokom kojeg smo posetili 10 jedinica lokalne samouprave (JLS) u Srbiji, gde smo razgovarali sa mladima i sa donosiocima odluka.

U drugoj godini projekta, osim Alternativnog izveštaja, KOMS je pokrenuo proces formiranja Nacionalne radne grupe za strukturirani dijalog, formirani su timovi lokalnih koordinatora za strukturirani dijalog kroz dve obuke koje su prošli predstavnici/e šest JLS, a koji su nakon njih realizovali svoje lokalne inicijative. Takođe, izrađena je „Komparativna analiza omladinske politike u Srbiji sa politikama u EU“²¹, a izrađeni su i predlozi javnih politika na osnovu Komparativne analize i Alternativnog izveštaja.

20 Nenad, Maletin; Boban Stojanović – ur., *Minimum standarda za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017. <http://koms.rs/wp-content/uploads/2017/09/Minimum-standarda.pdf>

21 Miloš Mojsilović, *Komparativna analiza omladinske politike u Srbiji sa politikama u EU*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018. <http://koms.rs/wp-content/uploads/2018/06/Komparativna-analiza-omladinske-politike-u-Srbiji-sa-politikama-u-EU.pdf>

U trećoj godini projekta, osim Alternativnog izveštaja, KOMS je organizovao dve debate mladih iz političkih partija i radio je na jačanju njihovih kapaciteta u pogledu javnog nastupa i veština debatovanja, obišli smo 10 gradova u Srbiji u okviru kampanje „Budi aktivan – Uključi se – Pokreni promene!“, izradili smo digitalnu platformu²² za kreiranje promena/inicijativa, objavili zbornik naučnih radova mladih istraživača „Evropska unija i evropske integracije Republike Srbije“²³ i nastavili rad na institucionalizaciji Nacionalne radne grupe za strukturirani dijalog.

U četvrtoj godini projekta, osim Alternativnog izveštaja, KOMS je izradio pravilnik o radu Nacionalne radne grupe za strukturirani dijalog, koja će delovati u sklopu Saveta za mlade. Obučeno je još 15 lokalnih koordinatora iz pet lokalnih samouprava i na ovaj način proširena je baza lokalnih koordinatora koji su prošli obuku za implementaciju EU dijaloga sa mladima, nakon čega su lokalni koordinatori realizovali inicijative u svojim lokalnim zajednicama. U svrhu formiranja odbora za mlade u Narodnoj skupštini Republike Srbije, KOMS je pratio izbornu kampanju za parlamentarne izbore i kreirao izveštaj o tome koliko se i na koji način govori o mladima u kampanji, kao i koje su teme vezane za mlade bile dominantne. KOMS je nastavio rad na formiranju skupštinskog odbora za mlade, u kom će se naći mladi poslanici i poslanice aktuelnog saziva Narodne skupštine Republike Srbije.

U petoj godini projekta, osim ovog Alternativnog izveštaja, KOMS je izradio „Set alata za ostvarivanje standarda omladinske politike na lokalnom nivou“ kao nastavak i praktičnu razradu „Minimuma standarda za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama“. Kroz program „Odlučionice“ obučeno je 15 novih lokalnih koordinatora iz pet jedinica lokalne samouprave za sprovođenje mehanizma EU dijaloga sa mladima na lokalnom nivou, nakon čega je realizovano pet lokalnih inicijativa. Podržan je rad predstav-

22 KOMS, Pokreni promene, <http://dijalog.rs/pokreni-promenu/>

23 Boban Stojanović; Miljana Pejić; Nikola Jović – ur., *Evropska unija i evropske integracije Republike Srbije*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019. <http://koms.rs/wp-content/uploads/2019/06/Zbornik-EVROPSKA-UNIJA-I-EVROPSKE-INTEGRACIJE.pdf>

nika mladih u Savetu za mlade Vlade Republike Srbije, koji su, kreirajući i podnoseći inicijative, radili na unapređenju položaja mladih u Srbiji. KOMS nastavlja da ulaže napore u cilju prioritizacije tema od značaja za mlade pred donosiocima odluka.

U šestoj godini projekta, objavljivanjem Alternativnog izveštaja, KOMS će obavestavati javnost i relevantne aktere u oblasti omladinske politike o stvarnom položaju i potrebama mladih. Iz nalaza istraživanja proizilaze preporuke za unapređenje položaja mladih koje će KOMS zagovarati kod donosilaca odluka.

KOMS nastavlja da se zalaže za aktivno učešće mladih u procesima donošenja odluka, razvijajući i doprinoseći izgradnji demokratske kulture u procesu pristupanja Srbije Evropskoj uniji. KOMS aktivno radi na obučavanju lokalnih koordinatora za sprovođenje mehanizma EU dijaloga sa mladima i stvaranju mreže lokalnih zagovarača. Takođe, KOMS će kao krovni savez mladih inicirati politike od značaja za mlade na nacionalnom nivou kroz učešće u Savetu za mlade Vlade Republike Srbije.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je sprovedeno u periodu od maja do jula 2022. godine. Prema metodološkom pristupu i načinu prikupljanja podataka, istraživanje je kvalitativno i kvantitativno, odnosno korišćene su obe metode istraživanja i prikupljanja podataka.

Istraživanje je obuhvatilo nekoliko tehnika prikupljanja podataka:

1. Analiza dokumenta (desk analiza) pomoću koje je analiziran institucionalni i normativni okvir i sve tematske oblasti koje određuju položaj mladih, a da je moguće podatke prikupiti kroz desk istraživanje. Uz analizu institucionalnog i normativnog okvira, istraživanje je obuhvatilo dostupne podatke i izveštaje institucija, podatke koje prikupljaju i objavljuju Republički zavod za statistiku i druge institucije, poput Nacionalne službe za zapošljavanje, nestrukturirane podatke, ali i analizu dostupnih i do sada objavljenih istraživanja u vezi sa mladima koja su važna za određene teme. Na mestima gde su korišćena posredna/sekundarna istraživanja, to je naglašeno u tekstu. Baza desk analize nalazi se u prethodnim alternativnim izveštajima iz 2017/2018/2019/2020/2021. godine. U pojedinim oblastima su ponovo prikazani najvažniji podaci, koji su dopunjeni novim podacima. Za sve koji žele da se upoznaju i sa oblastima obrađenim u prethodnim izveštajima, mogu preuzeti **Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2017, Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2018, Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2019. godina, Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2020. i Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2021.**

Desk istraživanje je ove godine obuhvatilo dopunu podacima u nekim oblastima za drugu polovinu 2021. i prvu polovinu 2022. godine.

2. Intervjui sa relevantnim akterima korišćeni su za kvalitativno istraživanje pojedinih tema, sa odabranim učesnicima na osnovu kriterijuma relevantnosti za datu temu. Teme za intervjuje birane su na osnovu procene gde je potrebno doći do dodatnih saznanja, a gde nam desk analiza nije dala sve potrebne podatke. Urađena su dva intervjuja na temu:

1. Rad i funkcionisanje Saveta za mlade (strukturirani intervju: Mihajlo Matković, član Saveta za mlade);
2. Funkcionisanje, proces i razvoj u drugoj godini programa Moja prva plata (strukturirani intervju: Ilija Knežević, načelnik Odeljenja, Sektor za podršku zapošljavanju Nacionalne službe za zapošljavanje).

3. Onlajn upitnik za mlade uzrasta od 15 do 30 godina na teritoriji Republike Srbije. Tip uzorka je namerni/ciljani na populaciju mladih kao dela opšte populacije u odnosu na godine (od 15 do 30 godina), a u okviru tog (osnovnog) skupa, uzorak je slučajni, stratifikovan na osnovu godina, pola i mesta stanovanja. Upitnik se sastojao iz devet grupa pitanja: 1. *Osnovni podaci*; 2. *Politička participacija*; 3. *Vrednosti mladih*; 4. *Mediji, društvene mreže i aplikacije*; 5. *Obrazovanje, zapošljavanje i mobilnost*; 6. *Društveni aktivizam i učešće mladih*; 7. *Bezbednost i zdravlje mladih*; 8. *Volonterski rad*. Kombinovana su otvorena i zatvorena pitanja (ponuđeni odgovori, višestruki odgovori i skale), a upitnik se sastojao od ukupno 99 pitanja. Nijedno pitanje nije bilo obavezno za ispitanike/ce. Upitnik je popunilo ukupno 1.117 mladih ispitanika sa teritorije Republike Srbije.

U analizi dobijenih podataka rađena su testiranja razlika u odgovorima po polu, godinama i regionu prebivališta. U pojedinim segmentima istraživanja, rađena su dodatna testiranja i to je posebno naglašeno u tekstu. U analizi su korišćene klasične deskriptivne analize: frekvencije i ukrštanja, kao i testovi (Independent Samples t Test, One-Way ANOVA itd.) na nivoima značajnosti *** = $p < 0,001$; ** = $p < 0,01$ i * = $p < 0,05$.

Tabela 1. Metodologija istraživanja

Istraživački instrument: upitnik	Veličina uzorka: 1.117
Istraživačka tehnika – tehnika prikupljanja podataka: <i>onlajn</i> anketa	Period realizacije istraživanja: 24. maj – 8. jun 2022. godine
Ciljana populacija: mladi od 15 do 30 godina	Margina greške sa 95% verovatnoće: Za incidencu 5% je +/- 1,28; Za incidencu 10% je +/- 1,76; Za incidencu 50% je +/- 2,93
Tip uzorka: slučajni, stratifikovan na osnovu godina, pola i mesta stanovanja	Program obrade podataka: Statistical Package for the Social Sciences (SPSS)

Margina greške predstavlja odstupanje, odnosno procentualni raspon unutar koga se nalazi odgovor koji bismo dobili da smo u mogućnosti da ispitamo celokupnu populaciju, a ne samo uzorak. Margina greške pri ovom uzorku je minimalna.

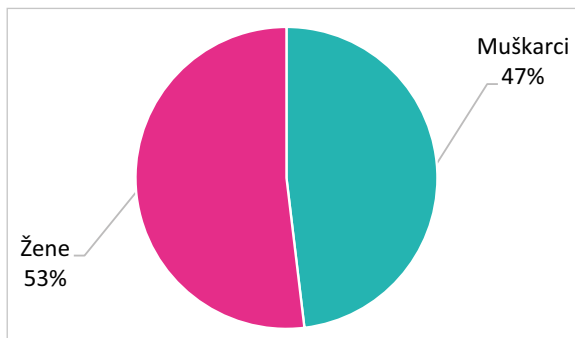
Opis uzorka:

Prema godinama, odnosno starosti ispitanika, upitnik su popunili mladi svih starosnih uzrasta. Radi lakšeg prikaza, mlade smo, prema godinama, podelili u tri grupe, a procenti ispitanika odgovaraju procentima u populaciji.

Tabela 2. Uzorak u odnosu na godine starosti

Grupe:	Opseg godina	Procenat ispitanika/ca (%)
Grupa 1.	Mladi od 15 do 19 godina	34,6
Grupa 2.	Mladi od 20 do 24 godine	34,2
Grupa 3.	Mladi od 25 do 30 godina	31,2

Upitnik je popunilo 52% mladih žena i 48% mladih muškaraca.

Grafikon 1. Uzorak u odnosu na pol ispitanika

Prema tipu naselja u kom žive ispitanici, uzorak je sledeći:

Tabela 3. Uzorak u odnosu na tip naselja ispitanika

Tip naselja:	Procenat ispitanika (%):
Veliki grad (Beograd, Novi Sad, Niš, Kragujevac)	44,4
Grad	22,7
Opština preko 30.000 stanovnika	9,1
Opština do 30.000 stanovnika	11,1
Naselje manje od 10.000 stanovnika	12,26

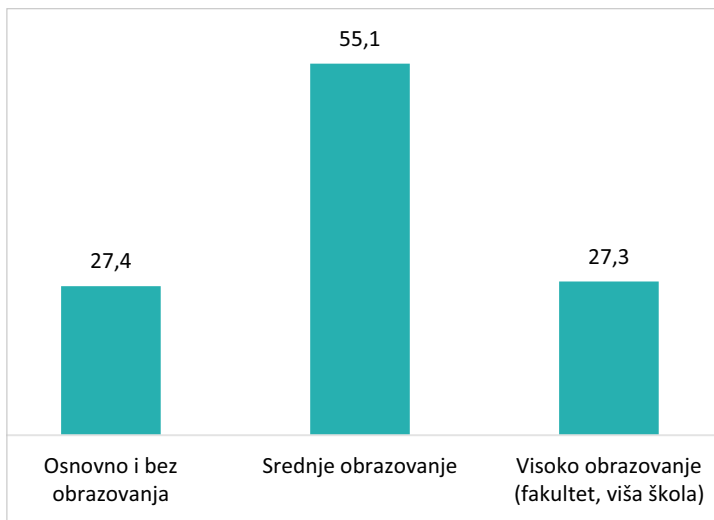
U odnosu na region u kom žive, ispitanici su iz:

Tabela 4. Uzorak u odnosu na region u kom žive ispitanici

Region	Procenat ispitanika (%)
Beogradski region	27,7
Region Vojvodine	25,9
Zapadna i Centralna Srbija	23,8
Istočna i Južna Srbija	22,6

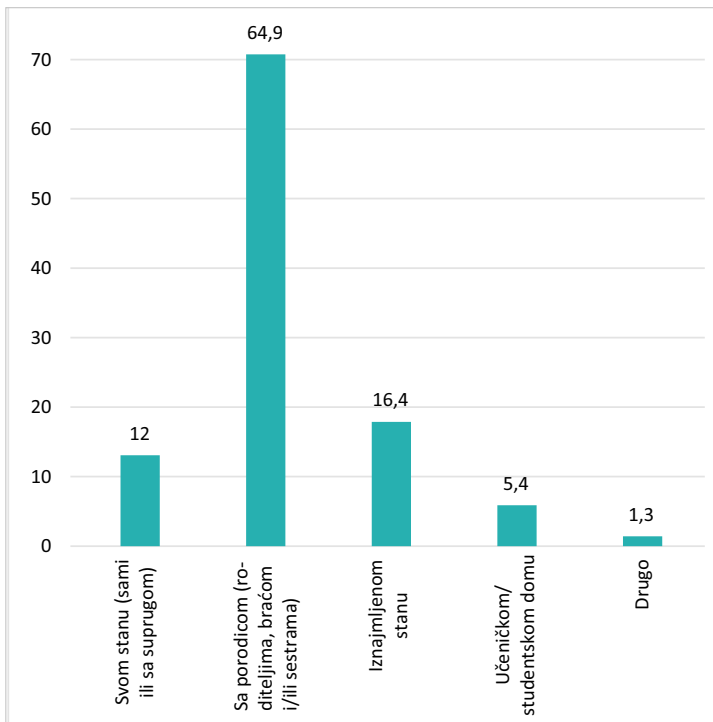
Prema nivou stečenog obrazovanja, ispitanici su podeljeni u sledeće kategorije:

Grafikon 2. Uzorak u odnosu na stečeno obrazovanje

Prema tipu stanovanja, ispitanici žive u:

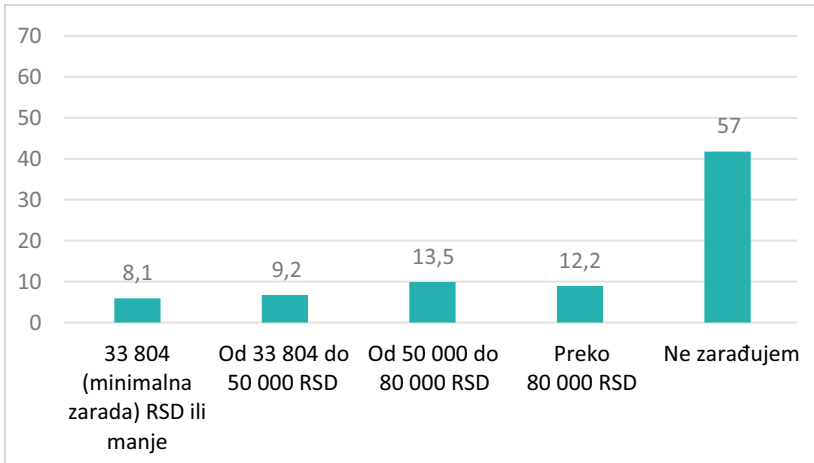
Grafikon 3. Uzorak u odnosu na tip stanovanja

Istraživanje pokazuje da tek 12% mladih stanuje u svom stanu, a da velika većina mladih, njih 64,9%, živi u porodičnom stanu, a preko 15% u iznajmljenom. Ova činjenica svakako utiče na stvaranje okruženja u kojem će se mladi kasnije osamostaljavati i odrastati, stvarati porodice, a ujedno je i pokazatelj da je pitanje stanovanja mladih jedan od prioriteta omladinske politike, ali i još jedno važno državno pitanje. Ovo je svakako od direktnog uticaja i na fenomen odlaska mladih iz zemlje, što je, sigurno, jedan od najvećih problema sa kojima se Srbija kao društvo suočava. Politike koje bi išle u smeru podsticanja ranijeg osamostaljivanja svakako bi uticale na smanjivanje motivacije mladih da napuštaju zemlju.

U pogledu mesečne zarade, ispitanici su podeljeni u sledeće kategorije:

Grafikon 4. Uzorak u odnosu na mesečne zarade u procentima

Čak 8,1% mladih dobija minimalnu zaradu ili manje od nje, dodatno još 9,2% zarađuje manje od 50.000 RSD, a čak 57% uopšte ne zarađuje. Ovde je potrebno naglasiti da, iako se veliki deo mladih nalazi u procesu obrazovanja (srednje škole i fakulteti), dobijeni podaci ipak jesu zabrinjavajući. Niske zarade ili njihovo odsustvo utiču na kasno osamostaljivanje mladih od roditelja, što direktno utiče na kvalitet života mladih ljudi u Srbiji.

U odnosu na porodični status, može se zaključiti da mladi naročito teško stupaju u porodične odnose, što se može povezati i sa prethodna dva pitanja, odsustvom samostalnog života i niskim zaradama.

Tabela 5. Uzorak u odnosu na porodični status

Porodični status	Procenat ispitanika (%)
Udata/oženjen ili u vanbračnoj zajednici	10,2
Neudata/neoženjen	88,8
Razveden/a	1

U odnosu na postojanje određene vrste invaliditeta, istraživanje pokazuje da 1,2% mladih ima određenu vrstu invaliditeta.

Tabela 6. Uzorak u odnosu na postojanje invaliditeta

Invaliditet	Procenat ispitanika (%)
Da	1,2
Ne	98,8

3. NORMATIVNI OKVIR

U ovom delu Alternativnog izveštaja predstavljen je normativni okvir koji reguliše pitanja mladih. Predstavljani su zakoni, strategije i akcioni planovi koji se direktno odnose na ovu populaciju. Ustav Republike Srbije, nažalost, ne prepoznaje mlade kao izdvojenu kategoriju stanovništva. Mladi su snaga i pogon zdrave i jake države i ekonomije, posebna i osetljiva kategorija, te je neophodno u narednom periodu raditi na tome i prepoznati to i u Ustavu, kako bi pitanja mladih postala državna i nacionalna pitanja.

3.1. Zakon o mladima

Zakon o mladima²⁴ usvojen je 2011. godine. Ovaj zakon uređuje mere i aktivnosti koje preduzimaju Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinice lokalne samouprave u cilju unapređenja društvenog položaja mladih i stvaranja uslova za ostvarivanje potreba i interesa mladih u svim oblastima koje su od značaja za njih. Zakon o mladima ima za cilj stvaranje uslova za podršku mladima u organizovanju, društvenom delovanju, razvoju i ostvarivanju potencijala, na dobrobit pojedinca i društva. Zakon precizira specifičnosti omladinske politike i omladinskog sektora i definiše uloge aktera u oblasti omladinske politike. Neki od osnovnih principa na kojima se zasniva ovaj zakon jesu sistematska podrška mladima, jednake šanse, jačanje mladih i njihove pozicije u društvu, aktivno učešće mladih i društvena odgovornost itd. Za sprovođenje Zakona o mladima odgovorni su pre svega Vlada RS, odnosno resorno ministarstvo za mlade RS, u saradnji sa drugim ministarstvima i institucijama na republičkom nivou, a na pokrajinskom, odnosno

24 Zakon o mladima, Sl. glasnik RS, br. 50/2011, http://www.paragraf.rs/propsi/zakon_o_mladima.html

lokalnom nivou odgovornost za realizaciju počiva na AP Vojvodini, odnosno na JLS.²⁵

Zakon o mladima uglavnom daje deklarativnu podršku stvaranju sistema odgovorne brige o mladima, a odredbe nisu obavezujuće za lokalne donosiocje odluka. Ne postoje mere praćenja, pa ni kažnjavanja za nepridržavanje ovog zakona, te je neophodno da se zakon revidira i unapredi, što je tokom 2015. godine i započeto, ali taj proces nije završen.

Radna grupa za izradu Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima formirana je 2015. godine i bila je aktivna do 2017. godine, ali nije došlo do revizije ovog zakona. Krajem 2018. godine, KOMS, NAPOR i Nacionalna KZM postigli su dogovor o zajedničkim i prioritarnim ciljevima izmene i dopune Zakona o mladima i Zakona o volontiranju kako bi se unapredili institucionalni okviri i stvorili preduslovi za kvalitetnu sistemsku brigu o mladima. Postignuta je saglasnost da se ovo prioritizuje, budući da ovakav zakon nije u dovoljnoj mjeri u stanju da obezbudi preduslove za bolji položaj mladih, njihovo organizovanje i razvoj u Republici Srbiji.

Iako je u Programu rada Vlade Republike Srbije za 2020. godinu u delu akata koje Vlada predlaže Narodnoj skupštini predviđeno predlaganje zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima, to se nije desilo. Isto je naznačeno u Planu rada Vlade za 2021. godinu.

U okviru projekta „Mladi imaju prednost“, koji se realizovao u 2020. godini – Krovna organizacija mladih Srbije (KOMS), u saradnji sa drugim asocijacijama (NAPOR i Nacionalna KZM), sprovela je analizu efekata Zakona o mladima.²⁶

Sredinom 2021. godine, Ministarstvo omladine i sporta objavilo je, nakon inicijative predstavnika mladih čijim radom koordinira KOMS

25 Kosta Čavoški i Radmila Vasić prema: Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 20

26 Videti: https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/06/1-FINAL_PRVA-DE-CENIJA-ZOM-izvestaj-sa-preporukama.pdf i <https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/06/Prilog-za-izradu-ex-post-analize-ZoM.pdf>

u Savetu za mlade, početak izrade Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima.²⁷ Ova objava, koja prethodno nije najavljena udruženjima mladih i za mlade, predviđala je prikupljanje pisanih predloga i komentara u periodu od 10 dana (do 14. juna 2021. godine), i to za samo tri definisane oblasti. Na sednicama Saveta za mlade istaknuto je da ovo treba da bude tek prvi korak u procesu izmena zakona. Nakon toga, najavljeno je da će proces imati formiranu radnu grupu i da će se otvoriti široka javna rasprava u vezi sa izmenama i dopunama Zakona o mladima.²⁸

Ministar omladine i sporta doneo je 27. jula 2021. rešenje o osnivanju Posebne radne grupe za izradu Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima.²⁹ Radna grupa je sastavljena od 26 članova, među kojima su predstavnici državne uprave, ali i organizacija mladih i za mlade, uključujući i dve predstavnice KOMS-a. Rok za izvršenje zadatka Posebne radne grupe postavljen je za 30. septembar 2021. godine. Prvi sastanak Posebne radne grupe održan je istog dana kada i prvi sastanak Posebne radne grupe za izradu predloga Nacionalne strategije za mlade (videti naredni odeljak) 2. avgusta.³⁰

Ministarstvo omladine i sporta tokom avgusta i septembra održalo je okrugle stolove o izmenama Zakona o mladima i Nacionalne strategije u Nišu, Zaječaru, Kragujevcu, na Zlatiboru, u Novom Sadu i Beogradu. Izveštaj o sprovedenom postupku konsultacija i predlozima koji su tim povodom dati Ministarstvo je objavilo 29. septembra 2021. godine.³¹

27 MOS, br. 030-01-20/2021-04 od 4. juna 2021. godine

28 Videti: <https://koms.rs/2021/06/11/zakon-o-mladima-zasto-se-i-tebe-tice/>

29 MOS, <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/08/resenje-zom.pdf>

30 MOS, <https://www.mos.gov.rs/vest/odrzani-prvi-sastanci-posebne-radne-grupe-za-izradu-nacrta-zakona-o-izmenama-i-dopunama-zakona-o-mladima-i-posebne-radne-grupe-za-izradu-predloga-nacionalne-strategije-za-mlade>

31 MOS, <https://www.mos.gov.rs/vest/izvestaj-o-sprovedenom-postupku-konsultacija-u-postupku-izrade-nacrta-zakona-o-mladima-i-revizije-nacionalne-strategije-za-mlade>

Dana 27. septembra 2021. ministar omladine i sporta doneo je rešenje kojim je rok za izvršenje zadatka Posebne radne grupe pomeren na 1. decembar 2021, a kao opravdanje navedena je epidemiološka situacija.³² Rok je zvanično pomeran još dva puta – na 31. januar rešenjem od 1. decembra³³ i na 15. mart rešenjem od 28. januara³⁴, nakon čega rok više nije zvanično produžavan.

Rad na izmeni Zakona o mladima bio je tema na dnevnom redu 18. i 19. sednice Saveta za mlade, koje su održane 2. decembra 2021. i 7. juna 2022. godine. U decembru je ministar omladine i sporta Vanja Udovičić naglasio da „široki konsultativni proces neće biti izbegnut“.³⁵ U junu 2022, Udovičić je, prema saopštenju KOMS-a, rekao da se u ovom trenutku prioritizuje usvajanje Nacionalne strategije u odnosu na Zakon. Pojašnjeno je da bi proces izrade Strategije trebalo da doprinese i procesu izmene i dopune Zakona, jer će se na osnovu prikupljenih komentara ponovo odlučivati o tome da li je dovoljno samo izraditi predlog izmene i dopune ili je neophodno doneti novi zakon o mladima.³⁶ Ovo je izazvalo zabrinutost omladinskih predstavnika da neophodne promene Nacionalne strategije neće biti utemeljene u Zakonu, jer on neće biti izmenjen pre Strategije.

Pored učešća u radu Saveta za mlade, predstavnici KOMS-a aktivno su podsećali na važnost izmena Zakona i Nacionalne strategije tokom

32 MOS, <https://www.mos.gov.rs/vest/resenje-o-izmeni-resenja-o-osnivanju-posebne-radne-grupe-za-izradu-nacrta-zakona-o-izmenama-i-dopunama-zakona-o-mladima>

33 MOS, <https://www.mos.gov.rs/vest/resenje-o-izmeni-resenja-o-osnivanju-posebne-radne-grupe-za-izradu-nacrta-zakona-o-izmenama-i-dopunama-zakona-o-mladima2>

34 MOS, <https://www.mos.gov.rs/vest/resenje-o-izmeni-resenja-o-osnivanju-posebne-radne-grupe-za-izradu-nacrta-zakona-o-izmenama-i-dopunama-zakona-o-mladima2>

35 KOMS, <https://koms.rs/2021/12/03/koliko-smo-odmakli-sa-izmenama-zakona-o-mladima-i-nacionalne-strategije-za-mlade-odrzana-18-sednica-saveta-za-mlade-vlade-republike-srbije/>

36 KOMS, <https://koms.rs/2022/06/08/19-sednica-saveta-za-mlade-vlade-republike-srbije-a-pitanje-isto-koliko-smo-odmakli-sa-izmenama-zakona-o-mladima-i-strategije-za-mlade/>

dijaloga sa ministrom omladine i sporta 22. novembra 2021³⁷, kao i sa predsednicom Vlade 7. decembra 2021. godine.³⁸ Sve preporuke su upućene nadležnom ministarstvu i dalje zagovarane.

Narodna skupština Republike Srbije raspuštena je zbog vanrednih izbora u februaru 2022, a do kraja juna novi saziv parlamenta se nije konstituisao zbog nemogućnosti utvrđivanja izbornih rezultata. Od februara, takođe, Vlada je u tehničkom mandatu. Prema tome, od tog meseca do zaključivanja ovog izveštaja ne postoje formalni uslovi da se pristupi usvajanju izmena Zakona.

3.2. Nacionalna strategija za mlade (NSM) za period od 2015. do 2025. godine

Vlada Republike Srbije je 27. februara 2015. godine usvojila „Nacionalnu strategiju za mlade za period od 2015. do 2025. godine“.³⁹

Principi NSM:

- 1) Podrška ličnom i društvenom osnaživanju mladih,
- 2) Poštovanje ljudskih i manjinskih prava, ravnopravnost i zabrana diskriminacije,
- 3) Jednake šanse za sve,
- 4) Značaj mladih i njihove društvene uloge,
- 5) Aktivno učešće mladih i saradnja,
- 6) Društvena odgovornost i solidarnost.

37 KOMS, <https://koms.rs/2021/11/22/odrzan-dijalog-mladih-sa-ministrom-omladine-i-sporta-2-0/>

38 KOMS, <https://koms.rs/2021/12/07/uspesno-realizovan-treci-dijalog-mladih-sa-premijerkom/>

39 Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine, Sl. glasnik RS, br. 22/2015, http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/downloadmanager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf

Strateški ciljevi NSM:⁴⁰

- 1) Zapošljivost i zaposlenost mladih žena i muškaraca,
- 2) Kvalitet i mogućnosti za sticanje kvalifikacija i razvoj kompetencija i inovativnost mladih,
- 3) Aktivno učešće mladih žena i muškaraca u društvu,
- 4) Zdravlje i blagostanje mladih žena i muškaraca,
- 5) Uslovi za razvijanje bezbednosne kulture mladih,
- 6) Podrška društvenom uključivanju mladih iz kategorija u riziku od socijalne isključenosti,
- 7) Mobilnost, obim međunarodne saradnje mladih i podrška mladim migrantima,
- 8) Sistem informisanja mladih i znanje o mladima,
- 9) Korišćenje i učešće mladih u kreiranju kulturnih sadržaja.

U januaru 2016. godine formirana je Nacionalna radna grupa za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine⁴¹. Zadatak ove radne grupe je predlaganje mera radi usklađivanja aktivnosti na sprovođenju Nacionalne strategije za mlade prema dinamici utvrđenoj Akcionim planom sa sprovođenje strategije, praćenje realizacije strategije, učešće u evaluaciji i pripremi godišnjih izveštaja za Vladu o realizaciji strategije.⁴² Ne postoje zvanične informacije o broju sastanaka i uspešnosti rada ove radne grupe.

Ministarstvo omladine i sporta se u novembru 2020. godine obratilo Republičkom sekretarijatu za javne politike (RSJP) sa informacijom da planira pokretanje revizije važeće Nacionalne strategije za mlade (2015–2020).

40 Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine

41 Odluka o obrazovanju Radne grupe za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period 2015–2025, Službeni glasnik RS, br. 3/16, 95/16 i 83/17

42 Odluka o obrazovanju Radne grupe za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period 2015–2025, čl. 2

Na prethodno dostavljenu inicijativu Saveta za mlade, u julu 2021. ministar omladine i sporta doneo je rešenje o osnivanju Posebne radne grupe za izradu Predloga Nacionalne strategije za mlade, sa 27 članova, među kojima su i dve predstavnice KOMS-a.⁴³ Rok za izvršavanje zadatka radne grupe postavljen je za 8. novembar 2021. godine. Rad na izradi Predloga Nacionalne strategije inicijalno se odvijao paralelno sa izradom Nacrta Zakona o mladima, a rokovi su, kao i u slučaju Zakona, produžavani, najčešće istovremeno (videti prethodni odeljak). Uпитno je kakve je posledice ovakav ritam rada na strateškim dokumentima imao po sprovođenje Javnog konkursa za podršku izradi dokumenata javnih politika i propisa, koji je raspisan u aprilu 2021, sa rokom završetka do decembra iste godine.

Na izradi Predloga Nacionalne strategije se u međuvremenu otišlo dalje nego u izradi Nacrta Zakona o mladima, te je u februaru 2022. Ministarstvo objavilo Javni poziv za dostavljanje komentara na *Nacrt Strategije za mlade u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine*, koji je u međuvremenu izrađen.⁴⁴ Poziv je trajao od 8. do 16. februara. Druga i treća sednica Posebne radne grupe održane su u februaru i junu 2022. godine, a na trećoj sednici je utvrđen konačni predlog Strategije i uručeno je rešenje o produžetku roka za izvršenje njenog zadatka do 30. juna.⁴⁵ Na 19. sednici Saveta za mlade 7. juna 2022. ministar Udovičić je najavio da će javna rasprava povodom Strategije biti uskoro pokrenuta. Do zaključenja ovog izveštaja, na sajtu Ministarstva omladine i sporta nisu objavljeni zvanični detalji o ovom procesu.

43 MOS, <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/08/resenje-nsm.pdf>

44 MOS, <https://www.mos.gov.rs/vest/javni-poziv-za-dostavljanje-komentara-zainteresovane-javnosti-na-nacrt-strategije-za-mlade-u-republici-srbiji-za-period-od-2022-do-2030-godine>

45 MOS, <https://www.mos.gov.rs/vest/odrzana-treca-sednica-posebne-radne-grupe-za-izradu-nacrta-strategije-za-mlade-za-period-od-2022-do-2030-godine>

3.3. Akcioni planovi za sprovođenje „Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine“

Prvi akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade usvojen je za period 2015–2017. godine. Detalji o njegovom sprovođenju dostupni su u prethodnim izdanjima Alternativnog izveštaja.

Realizacija Akcionog plana za period 2018–2020. godine

Objavljene su evaluacije sprovođenja Akcionog plana 2018–2020. za sve tri godine u kojima je on bio na snazi. Prvu evaluaciju, za 2018. godinu, uradila je Ninamedija,⁴⁶ dok je drugu evaluaciju, za 2019. godinu, sproveo Institut ekonomskih nauka (IEN).⁴⁷ Za 2020. godinu evaluaciju je pripremio Centar za upravljanje razvojem DOO, Novi Sad, a ona je objavljena u avgustu 2021. godine.⁴⁸

Evaluacija za 2020. godinu pokazala je da realizovanost indikatora aktivnosti predviđenih Akcionim planom, nakon dobrih rezultata iz 2019. godine, ostaje na visokom nivou. Obe godine predstavljaju znatno unapređenje u odnosu na prvu godinu realizacije Akcionog plana, 2018. Najveći stepen realizacije u 2020. imao je Strateški cilj 9 – Unapređeno korišćenje i učešće mladih u kreiranju kulturnih sadržaja sa 93,28% ostvarenosti, dok je najmanju ostvarenost imao Strateški cilj 4 – Unapređeno zdravlje i blagostanje mladih žena i muškaraca sa 83,03% ostvarenosti. Za razliku od 2019, svi indikatori aktivnosti imali su stepen realizacije preko 80%. **Ukupan stepen realizovanih indikatora iznosi 89,56%.**

46 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/02/izvestaj-o-realizaciji-2018-i-indikatori.pdf>

47 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Godisnja%20evaluacija%20sprvodjenja%20%20NSM%202019.pdf>

48 Ministarstvo omladine i sporta, Godišnja evaluacija sprovođenja Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za 2020. godinu, <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/09/evaluacija-sprovodjenja-ap-n-sm.PDF>

Tabela 7. Sumarni prikaz ostvarenosti indikatora planiranih aktivnosti u 2019. godini, na osnovu istraživanja Instituta ekonomskih nauka

Strateški cilj (videti odeljak o Nacionalnoj strategiji za mlade)	% ispunjenosti realizovanih indikatora aktivnosti za 2019. godinu	% ispunjenosti realizovanih indikatora aktivnosti za 2020. godinu
SC 1	82,05	88,39
SC 2	87,98	88,10
SC 3	75,19	90,19
SC 4	94,01	83,03
SC 5	92,04	90,36
SC 6	85,7	88,33
SC 7	96,93	91,78
SC 8	92,31	92,59
SC 9	95,33	92,28

Evaluacija je sprovedena putem intervjua za nosioce i učesnike aktivnosti predviđenih Akcionim planom. Evaluatori su takođe naveli da, uprkos solidnom broju odazvanih aktera NSM, neki ključni učesnici realizacije AP nisu dostavili svoje odgovore na upitnike i pretpostavka je da je jedan od razloga za to nizak stepen ostvarenosti nekih indikatora.

U preporukama za naredne evaluacije navedeno je da postoji veliki broj indikatora specifičnih ciljeva za koje, iako su predviđeni važećom strategijom, nema odgovarajućih izvora ili ne postoji praksa redovnog prikupljanja podataka. Prilikom izrade sledećeg akcionog plana, evaluator je preporučio da je potrebno pojednostaviti sam akcioni plan, tako što će se izvršiti reorganizacija i provera svih specifičnih ciljeva i indikatora.

3.4. Strategija o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021–2027. i Akcioni plan za period 2021–2023.

Strategija o ekonomskim migracijama navodi sledeće osnovne karakteristike migracionih trendova na ovom prostoru: iseljavanje mladog i obrazovanog stanovništva u inostranstvo, porast međuregionalnih migracija, sve veća koncentracija radno i reproduktivno sposobnog i obrazovanog stanovništva u regionu Beograda, pojava i zbrinjavanje izbeglih, raseljenih i prognanih lica, povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji i povećanog broja iregularnih migranata koji su u tranzitu i tražilaca azila. Na osnovu podataka o trendu ekonomskih migracija u Republici Srbiji i pravnog i institucionalnog okvira, izdvojeni su sledeći ključni problemi:

- nedostatak sistemskog odgovora na problem ekonomskih migracija;
- neophodnost definisanja prioriteta i unapređivanje međusektorske saradnje;
- izostanak primene postojećih zakona i strategija, njihovih preporuka, mera i aktivnosti, koji direktno ili indirektno tretiraju problematiku ekonomskih migracija, kao i savetodavnih tela koja nisu nikada funkcionalno uspostavljena;
- izostanak proaktivnog pristupa rešavanju ove problematike;
- nepostojanje sveobuhvatnih mera za smanjenje uzroka za emigraciju;
- nepostojanje konsenzusa oko pitanja ekonomskih migracija;
- nedostatak jedinstvenog sistema za prikupljanje podataka o ekonomskim migracijama;
- povećanje obima ekonomskih migracija, kako unutar, tako i izvan Republike Srbije;
- neiskorišćeni razvojni potencijali dijaspore;
- nedovoljno podsticanje povratnih i cirkularnih migracija;
- neophodnost edukacije o značaju migracionih procesa za razvoj određenog prostora;
- nepostojanje razvijenih mera i programa za (re)integraciju povratnika;

- nedovoljno razvijene mere i programi za privlačenje stranih studenata i stručnjaka, kao i programi njihove integracije u društvo.

Opšti cilj strategije, kako se navodi u ovom dokumentu, jeste stvaranje privrednog i društvenog ambijenta za usporavanje odlaska radno sposobnog stanovništva, jačanje veza sa dijasporom, podsticanje povratnih i cirkularnih migracija, kao i privlačenje stranaca različitih obrazovnih profila.

Pored opšteg cilja, strategija navodi i šest posebnih ciljeva:

1. Izgradnja i jačanje institucionalnih kapaciteta za praćenje i unapređenje kvaliteta podataka o ekonomskim migracijama.
2. Unapređenje uslova života i rada u privrednom i društvenom sektoru.
3. Usklađivanje sistema obrazovanja sa potrebama privrede, sa akcentom na praćenje inovacija koje nosi sa sobom četvrta industrijska revolucija, posebno u sferi razvijanja novih zanimanja i stručnih profila, i stvaranje uslova za privlačenje stranih studenata.
4. Unapređenje saradnje dijaspore i matice i podsticanje transnacionalnog preduzetništva.
5. Stvaranje uslova za praćenje, podsticanje i podršku cirkularnim i povratnim migracijama.
6. Stvaranje uslova za efikasnije upravljanje unutrašnjim migracionim tokovima.

Vlada je usvojila Akcioni plan za period 2021–2023. 9. septembra 2021. godine.⁴⁹ Za koordinaciju sprovođenja i izveštavanje nadležno je Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. U okviru gorenavedenih šest ciljeva predviđeno je 20 mera za period 2021–2023. Godišnji izveštaj o sprovođenju Akcionog plana za 2021. godinu objavljen je na sajtu Ministarstva⁵⁰, mada se u njemu ne navode kumulativni podaci o ostvarenosti pojedinačnih ciljeva, već

49 Vlada Republike Srbije, <https://www.srbija.gov.rs/prikaz/573550>

50 Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/ostalo/sektor-za-rad-i-zaposljavanje>

samo pojedinačnih aktivnosti. Prema ovom izveštaju, 2019. godine bilo je 950.485 lica rođenih u Srbiji sa prebivalištem u inostranstvu.

3.5. Plan implementacije Garancije za mlade i zakoni o volontiranju i radnoj praksi

Odlukom Vlade Republike Srbije 14. januara 2022.⁵¹ obrazovano je Koordinaciono telo za izradu i praćenje sprovođenja Plana implementacije Garancije za mlade, sa zadatkom da vrši nadzor nad izradom ovog dokumenta i usmerava rad drugih državnih organa kada je reč o neophodnim reformama. Za predsednicu Koordinacionog tela imenovana je Darija Kisić Tepavčević, ministarka za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. Članovi koordinacionog tela su i predstavnici organizacija mladih i za mlade, uključujući i KOMS. Koordinaciono telo je dužno da Vladi dostavlja izveštaj na svakih šest meseci, a po potrebi i češće.

Osim Koordinacionog tela, osnovana je i Stručna grupa, sa zadatkom da sprovede pripreme aktivnosti za izradu Plana implementacije Garancije za mlade. Radom Stručne grupe rukovodi prof. dr Sandra Grujičić, vršilac dužnosti pomoćnika ministra za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja.

Poslednja informacija o napretku rada na ovom dokumentu u okviru izveštajnog perioda je vest objavljena na sajtu Ministarstva 13. juna 2022. godine.⁵² Prema izjavi ministarke Kisić Tepavčević, „aktivno se radilo“ na Planu implementacije Garancije za mlade. Ministarka je podsetila da program „Garancija za mlade“ podrazumeva da mladi dobijaju kvalitetnu ponudu za posao, nastavak obrazovanja, praksu ili obuku u roku od četiri meseca od ulaska u status nezaposlenosti ili završetka formalnog obrazovanja.

Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja je u izveštajnom periodu radilo i na dva zakonska predloga – Zakonu o

51 Pravno-informacioni sistem Republike Srbije, <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/odluka/2022/4/5>

52 Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, <https://www.minrzs.gov.rs/sr/aktuelnosti/vesti/u-toku-rad-na-izradi-plana-implementacije-programa-garancije-za-mlade>

volontiranju i Zakonu o radnoj praksi. Javna rasprava o Nacrtu zakona o volontiranju sprovedena je od 24. decembra 2021. do 13. januara 2022. godine, uz tri javna predstavljanja, u Beogradu, Novom Sadu i Nišu. Predstavници KOMS-a učestvovali su na skupovima i dostavili svoje predloge. Na sajtu Ministarstva objavljen je izveštaj sa javne rasprave i Nacrt zakona nakon javne rasprave, koji još nije upućen u parlament.⁵³

Javna rasprava Nacrta zakona o radnoj praksi, u kojoj je KOMS, zajedno sa drugim organizacijama mladih i za mlade, takođe učestvovao, održana je od 3. do 23. decembra 2021. Izveštaj sa javne rasprave takođe je objavljen na sajtu Ministarstva, ali, za razliku od Zakona o volontiranju, verzija nacrta nakon javne rasprave još nije objavljena do zaključenja ovog izveštaja.

3.6. Ekspoze i mere Vlade

Do zaključenja ovog izveštaja, još nije konstituisana Narodna skupština nakon izbora 3. aprila 2022. godine. Tek od trenutka njenog formiranja počće da teče ustavni rok od 90 dana za formiranje Vlade. Prema tome, ekspoze novog predsednika Vlade neće biti obuhvaćen ovim izveštajem.

U prethodnom ekspozeu predsednice Vlade Ane Brnabić (28. oktobar 2020. godine), mladi su pomenuti ukupno pet puta, a jedan od ciljeva njene Vlade bila je analiza dosadašnje primene Zakona o mladima i priprema izmena i dopuna Zakona, kao i revizija Nacionalne strategije za mlade. Kao što je navedeno u prethodnim odeljcima ovog poglavlja, rad na ovim ciljevima je započet, ali nije završen do kraja mandata ove vlade.

Osim ovog aspekta politike prema mladima, u ekspozeu Ane Brnabić istaknuta je namera da se nastavi sa pružanjem finansijske i stambene podrške mladim bračnim parovima. Vlada je na sednici 23. decembra 2021. godine usvojila Predlog zakona o izmenama i dopuna-

53 Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/predlozi-i-nacrti/sektor-za-rad-i-zaposljavanje-0>

ma Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom (koji je prvi put donet 2017. godine).⁵⁴ Novinu u Zakonu predstavljalo je povećanje roditeljskog dodatka za prvo dete rođeno 1. januara 2022. godine i kasnije u iznosu od 300.000 dinara, koje se isplaćuje jednokratno. Prethodnim zakonskim rešenjem se roditeljski dodatak, u iznosu od 240.000 dinara, na rate, dobijao nakon rođenja drugog deteta.

Drugu novinu u Zakonu predstavljalo je uvođenje prava na novčana sredstva za izgradnju, učešće u kupovini, odnosno kupovinu porodično-stambene zgrade ili stana po osnovu rođenja deteta, ako je dete rođeno 1. januara 2022. godine ili kasnije. Pravo na novčana sredstva ostvaruje majka deteta, a Vlada je kasnije uredbom bliže odredila uslove za dobijanje pomoći.⁵⁵ Zakon je donela Narodna skupština 29. decembra 2021. godine.

Ove mere je u javnosti prvi najavio predsednik republike Aleksandar Vučić u novembru 2021. godine.⁵⁶ On je, takođe, u decembru najavio još jednu meru finansijske pomoći: 100 evra za mlade u Srbiji od 16 do 29. godina.⁵⁷ Vlada je istog meseca usvojila Predlog zakona o privremenom registru državljana Republike Srbije od 16 do 29 godina kojima se uplaćuje novčana pomoć za ublažavanje posledica pandemije bolesti covid-19 izazvane virusom SARS-CoV-2. Zakon je usvojila Narodna skupština 11. januara 2022. godine.

U obrazloženju Zakona navedena je potreba da se poveća agregatna tražnja i poboljša društveni položaj grupe od 16 do 29 godina zbog pandemije kovida-19.

„Razlozi za donošenje ovog zakona sadržani su prevashodno i u činjenici da je u periodu nakon vanrednog stanja i globalne pandemije

54 Vlada Republike Srbije, <https://www.srbija.gov.rs/prikaz/601198>

55 Vlada Republike Srbije, <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-finansijskoj-podrsци-porodici-sa-decom.html>

56 Danas: Vučić: *Od januara 300.000 za prvorodeno dete, za studente sa decom ne važe ispitni rokovi*, <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/vucic-od-januara-za-svako-prvorodjeno-dete-po-300-000-dinara-umesto-dosadasnjih-100-000/>

57 Danas: Vučić: *Prijava za 100 evra pomoći za mlade od 16 do 29 godina od 15. januara*, <https://www.danas.rs/vesti/ekonomija/vucic-prijava-za-100-evra-pomoci-za-mlade-od-16-do-29-godina-od-15-januara/>

aktivnost privrede značajno ugrožena, te da je za njenu revitalizaciju neophodna podrška Republike Srbije koja se ovom merom pruža uz stvaranje uslova za poboljšanje društvenog položaja ove kategorije lica kao oblasti od opšteg interesa za Republiku Srbiju“, stoji u obrazloženju Zakona.

Jedan deo javnosti protumačio je ovu meru u kontekstu predsedničkih, parlamentarnih i lokalnih izbora, koji su održani 3. aprila 2022. godine, što su predstavnici vlasti porekli. Narodna skupština je 14. februara 2022. godine, dan pred raspuštanje, donela izmene i dopune Zakona kojim je predviđena dodatna pomoć mladima u iznosu od 100 evra, koja je isplaćena u junu.

3.7. Mladi u izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije

Izveštaj Evropske komisije o Srbiji⁵⁸, objavljen u oktobru 2021. godine, konstatovao je da je procenat nezaposlenosti mladih nastavio trend opadanja u 2020. godini, ali, takođe, da je udeo mladih od 15 do 24 godine koji nisu zaposleni ili u procesu obrazovanja i obuke u istom periodu porastao na 15,9%.

Za razliku od prošle godine, Izveštaj Evropske komisije 2021. godine imao je konkretnije preporuke vezane za mlade u Srbiji. U okviru Poglavlja 19: Socijalna politika i zapošljavanje, jedna od prioriternih preporuka glasila je da se obezbede sistematičnije politike zapošljavanja i socijalne politike usmerene ka mladima, a posebno da se preduzmu koraci u pravcu obezbeđivanja Garancije za mlade kroz izradu plana sprovođenja Garancije za mlade u skladu sa modelom i smernicama EU.

U ovom poglavlju je konstatovano da se broj neaktivnih mladih povećao sa 19% na 20% tokom 2020. godine, dok se nezaposlenost smanjila sa 27,5% na 26,6%, ali ostaje visoka. Konstatovano je da je Srbija preduzela početne korake u razvoju Garancije za mlade.

Kada je reč o Poglavlju 26: Obrazovanje i kultura, Izveštaj Evropske komisije konstatovao je da je Akcioni plan za primenu Nacionalne

58 European Commission, Serbia 2021 Report, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/serbia-report-2021_en

strategije istekao 2020. godine i da se radi na reviziji normativnih dokumenata u sektoru omladine. Istaknuto je da Krovna organizacija mladih Srbije ostaje aktivna na uključivanju mladih. Kao i prethodne godine, istaknuto je da mehanizme omladinske politike na lokalnom nivou treba ojačati.

Konačno, Izveštaj EK primetio je i da sve veći broj mladih emigrira, kao i da im je u proseku potrebno dve godine da dođu do stabilnog zaposlenja nakon završetka obrazovanja, dok je prosek u Evropskoj uniji 6,5 meseci.

Zaključak i preporuke

Revizija ključnih normativnih akata omladinske politike, Zakona o mladima i Nacionalne strategije za mlade, prema najavi iz ekspozee predsednice Vlade Ane Brnabić 2020. godine, otpočela je sredinom 2021. godine, ali nije završena u prvobitno predviđenim rokovima i još uvek traje. Najavljeno je usvajanje nove nacionalne strategije, za period 2022–2030, pre nego što dođe do izmena zakona. Akcioni plan za primenu Nacionalne strategije za period 2018–2020. istekao je, a novi nije usvojen. Evaluacija Akcionog plana pokazala je da je većina aktivnosti za 2019. i 2020. godinu sprovedena, ali evaluatori su takođe predložili metodološka poboljšanja budućih akcionih planova. U međuvremenu je počela primena Akcionog plana za implementaciju Strategije o ekonomskim migracijama Republike Srbije za 2021–2023. godinu.

- Izmeniti i dopuniti ili usvojiti novi zakon o mladima uz najširi konsultativni proces.
Akteri: Vlada Republike Srbije, Narodna skupština, MOS, Savet za mlade, KOMS, udruženja mladih i za mlade.
- Uspostaviti mehanizme omladinske politike kao obavezujuće u lokalnim samoupravama i uspostaviti omladinsko odgovorno i participativno budžetiranje za mlade
- Unaprediti sastav, ulogu i uticaj saveta za mlade na nacionalnom, pokrajinskom i lokalnom nivou
- Unaprediti finansiranje i sufinansiranje programa i projekata udruženja

- Osigurati održivost i uticaj udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza
- Definisati ulogu i reprezentativnost krovnog saveza mladih i osigurati održivost i uticaj
- Uskladiti Zakon o mladima sa drugim važnim dokumentima za mlade
- Izmeniti i dopuniti ili usvojiti novi zakon o volontiranju uz najširi konsultativni proces.
- Uspostaviti normativni okvir za kvalitetne radne prakse uz najširi konsultativni proces.
Akteri: Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Savet za mlade, KOMS
- Proces revizije Nacionalne strategije za mlade ubrzati i paralelno sa njom što hitnije usvojiti i akcioni plan za njeno sprovođenje u skladu sa potrebama i prioritetima mladih.
Akteri: MOS, Savet za mlade, KOMS.
- Unaprediti praćenje i evaluaciju sprovođenja Strategije za mlade i njenih pratećih akcionih planova, kao i drugih sektorskih politika koje imaju za cilj unapređenje položaja mladih.
Akteri: Vlada RS, MOS Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, udruženja mladih i za mlade.

4. INSTITUCIONALNI OKVIR

U ovom poglavlju Alternativnog izveštaja deskriptivno se predstavljaju ključne institucije i subjekti omladinske politike. Navode se osnovne informacije o ministarstvu zaduženom za omladinsku politiku, Savetu za mlade, Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu, lokalnoj omladinskoj politici, organizacijama mladih i za mlade.

Ovo poglavlje predstavlja uvod u institucionalne okvire omladinske politike.

4.1. Ministarstvo omladine i sporta (MOS)

Ministarstvo omladine i sporta je resor Vlade zadužen za omladinu i sport, osnovano je 15. maja 2007. godine i od tada organizacija ministarstva nije menjana. Prva ministarka omladine i sporta bila je Snežana Samardžić Marković, nakon nje Alisa Marić, a u poslednjih devet godina (od 3. septembra 2013. godine) ministar omladine i sporta je Vanja Udovičić. On je i nakon izbora druge vlade Ane Brnabić, 28. oktobra 2020. godine, ostao na toj funkciji – u pitanju je peta uzastopna vlada u kojoj je Udovičić na ovoj poziciji, što ga trenutno čini ministrom sa najdužim stažom u istim resorima. Do zaključenja ovog izveštaja još nije poznato ko će biti ministar zadužen za ove resore u vladi koja će biti formirana nakon izbora u aprilu 2022.

Vlada je 11. marta 2021. izabrala **Milana Savića** na mesto **državnog sekretara** Ministarstva omladine i sporta.⁵⁹ Savić je prethodno izabran za narodnog poslanika sa liste Aleksandar Vučić – Za našu decu 2020. godine, kao jedan od mladih poslanika (rođen 1991. godine), a podneo je ostavku na poslaničku funkciju nakon izbora za državnog sekretara. Drugo mesto državnog sekretara, predviđeno sistematiza-

59 Rešenje Vlade Republike Srbije broj 119-2086/2021.

cijom radnih mesta u ministarstvu, nije bilo popunjeno ni u vreme pisanja prethodnog Alternativnog izveštaja, a to je i dalje slučaj.⁶⁰

Snežana Žugić izabrana je 17. decembra 2020. za vršioca dužnosti pomoćnika ministra u Sektoru za omladinu, nakon što je ovo mesto ostalo upražnjeno dve godine. Njen mandat vršioca dužnosti je produžavan, prvo za šest meseci, a zatim na svaka tri meseca, do zaključenja ovog izveštaja. Nepostojanje pomoćnika ministra u punom mandatu ostaje nezadovoljavajuće stanje u kontekstu sprovođenja omladinske politike.

Sektor za omladinu:

U Sektoru za omladinu obavljaju se, između ostalih, poslovi koji se odnose na: sprovođenje nacionalne strategije za mlade, kao i na akcione planove i programe; izradu nacrtu zakona, podzakonskih akata i drugih akata koji se odnose na omladinu i na rad Fonda za mlade talente Republike Srbije; pružanje podrške mladima vezano za zapošljavanje i volonterski rad; vođenje jedinstvene evidencije udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza; učešće u pripremi materijala iz delokruga Sektora vezanih za međunarodnu saradnju u oblasti omladinske politike u koordinaciji sa Sektorom za međunarodnu saradnju i evropske integracije; saradnju sa omladinskim organizacijama i udruženjima pri organizovanju međunarodnih omladinskih manifestacija i skupova u Republici Srbiji; podsticanje razvoja omladinske politike i rada nacionalne i regionalnih kancelarija za mlade; podsticanje razvoja omladinske politike i rada kancelarija za mlade na lokalnom nivou; davanje predloga za izradu Plana javnih nabavki iz delokruga Sektora.

U Sektoru za omladinu postoje uže unutrašnje jedinice:

1. Odsek za strateške, normativne, pravne i operativno-analičke poslove
2. Grupa za saradnju sa udruženjima i kancelarijama za mlade.

60 Informator o radu Ministarstva za omladinu i sport, mart 2022. <https://www.mos.gov.rs/storage/2022/03/informator-o-radu-pdf-latinica.pdf>

Broj zaposlenih u Sektoru za omladinu i njihova struktura:

Prema Informatoru o radu, koji je poslednji put ažuriran u martu 2022, u Sektoru za omladinu radi **10 zaposlenih od ukupno 15 predviđenih radnih mesta. Situacija je nepromenjena u odnosu na prošlogodišnji izveštaj.** Od deset zaposlenih, jedan je državni službenik na položaju, osam državnih službenika – izvršilaca (od predviđenih 13) i jedan nameštenik.

Kako je navedeno u prošlogodišnjem izveštaju, broj radnih mesta prema sistematizaciji u Sektoru za omladinu povećan je sa 11 na 15, čime je dugogodišnja preporuka Alternativnog izveštaja da se Sektor za omladinu proširi delimično ispoštovana. Udeo radnih mesta ipak je gotovo nepromenjen u odnosu na prethodnu godinu (17% 2022. u odnosu na 18% 2021), a u Sektoru za sport i dalje ima preko dvostruko više zaposlenih (27 naspram 10).

Podaci o zaradama zaposlenih u ministarstvu uneti su u tabelu koja sledi i to su podaci: u neto iznosu bez minulog rada, po određenim kategorijama zaposlenih (zvanja i platni razredi) i prema stanju u mesecu pre meseca za koji je Informator o radu MOS ažuriran.

Podaci o isplaćenim platama za postavljena i lica na položaju za januar 2022. godine⁶¹ pokazuju nastavak trenda povećanja plata u odnosu na prethodni izveštajni period:

Tabela 8. Neto plate postavljenih lica i lica na položaju u MOS bez minulog rada

Radno mesto	decembar 2019.	april 2021.	januar 2022.
Državni sekretari	102.230,86	107.130,18	114.856,31
Pomoćnik ministra za međunarodnu saradnju	147.534,99	154.911,76	165.755,58
Pomoćnik ministra za omladinu	0	154.911,76	165.755,58

61 Informator o radu Ministarstva za omladinu i sport, mart 2022. <https://www.mos.gov.rs/storage/2022/03/informator-o-rad-u-pdf-latinica.pdf>

Radno mesto	decembar 2019.	april 2021.	januar 2022.
Pomoćnik ministra za sport	147.534,99	154.911,76	165.755,58
Sekretar ministarstva	147.534,99	154.911,76	165.755,58

Podaci o isplaćenim platama za zaposlene za mesece april 2021. i januar 2022. godine:

Tabela 9. Plate zaposlenih u MOS

Zvanje	Najniža isplaćena neto plata – april 2021.	Najniža isplaćena neto plata – januar 2022.	Najviša isplaćena neto plata – april 2021.	Najviša isplaćena neto plata – januar 2022.
Viši savetnik	94.995,11	101.644,77	121.358,44	129.853,53
Samostalni savetnik	68.849,67	73.669,15	96.956,02	103.742,94
Savetnik	45.536,65	58.871,94	73.860,88	79.031,14
Mlađi savetnik	44.229,38	47.325,44	48.586,95	51.988,04
Referent	33.771,20	36.135,18	47.497,56	50.822,39
Nameštenici	32.681,81	34.969,54	44.229,38	47.325,44

Visina zarade zaposlenih koji imaju isto zvanje razlikuje se zbog toga što u okviru svakog zvanja postoji osam platnih razreda, kao i eventualne oscilacije po zaposlenom zbog bolovanja ili prekovremenog rada.⁶²

Ministarstvo omladine i sporta finansira programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora koje sprovode udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovi savezi objavljivanjem javnih godišnjih konkursa, na osnovu Zakona o mladima i Pravilnika o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora. Prvi konkurs objavljen je septembra 2007. godine, čiji su prioritet bili programi za ojačavanje omladin-

skih organizacija i udruženja koja se bave mladima. Od 2008. godine, redovni godišnji konkursi služe kao instrument za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade, a od 2012. godine, stupanjem na snagu Zakona o mladima i Pravilnika o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora, ministarstvo finansira programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora koji su navedeni u Zakonu o mladima, a koji su usmereni ka ostvarivanju ciljeva Nacionalne strategije za mlade. Jedan od uslova za dodelu sredstava udruženjima mladih, udruženjima za mlade i njihovim savezima jeste da su upisana u Jedinственu evidenciju udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza, koju vodi Ministarstvo omladine i sporta u skladu sa Pravilnikom o sadržini i načinu vođenja Jedinственe evidencije udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza.⁶³

U skladu sa odredbom Zakona o mladima, u budžetu Republike Srbije obezbeđuju se sredstva za finansiranje programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora kojima se:

- obezbeđuju uslovi za razvoj i unapređivanje omladinskih aktivnosti kroz podsticanje mladih da aktivno učestvuju u društvenim tokovima;
- podstiču udruženja mladih, udruženja za mlade i savezi da učestvuju u sprovođenju omladinskih aktivnosti i ostvarivanju ciljeva Strategije;
- mladi informišu o pitanjima od značaja za mlade i izdaju publikacije od značaja za mlade;
- podstiče karijerno vođenje i savetovanje mladih i organizuju obuke, seminari i manifestacije od značaja za zapošljavanje, samozapošljavanje i preduzetništvo mladih;
- podstiče neformalno obrazovanje mladih u oblastima omladinskog sektora i razvija kvalitet neformalnog obrazovanja mladih;
- vrši društveno osnaživanje mladih, naročito kroz podsticanje volonterizma i omladinskog rada i izgradnju kapaciteta udruženja mladih;

- mladi podstiču na aktivno i kvalitetno provođenje slobodnog vremena, negovanje zdravih i bezbednih stilova života, kao i na zadovoljavanje potreba mladih u oblasti kulture;
- podstiče aktivnost mladih u oblastima omladinskog sektora na lokalnom nivou kroz podršku realizaciji lokalnih akcionih planova za mlade i programa i projekata lokalnih kancelarija za mlade;
- sprovode istraživanja o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji;
- realizuje i afirmiše međunarodna saradnja u oblastima omladinskog sektora;
- pruža podrška mladim talentima kroz nagrađivanje, stipendiranje i usavršavanje učenika i studenata.⁶⁴

U Informatoru o radu dostupnom na sajtu Ministarstva sporta i omladine, poslednji put ažuriranom u martu 2022, prikazana su finansijska sredstva zaključno sa 31. 12. 2021. godine, kao i njihova realizacija.⁶⁵

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela 10. Programska aktivnost 0002 – Podrška JLS u sprovođenju omladinske politike

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
463	Transferi ostalim nivoima vlasti	32.005.000		32.000.053	
	Ukupno programska aktivnost	32.005.000		32.000.053	

64 Informator o radu MOS, mart 2022, str. 49

65 Informator o radu MOS, mart 2022, str. 61

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela 11. Programska aktivnost 0004 – Razvoj i sprovođenje omladinske politike

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
411	Plate, dodaci, naknade zaposlenih	19.027.000		18.756.578	
412	Doprinosi na teret poslodavca	3.169.000		3.127.559	
422	Troškovi putovanja	700.000		230.476	
423	Usluge po ugovoru	1.570.000		955.728	
424	Specijalizovane usluge	3.900.000		2.908.080	
481	Dotacije nevladinim organizacijama	31.500.000		31.495.000	
	Ukupno programska aktivnost	59.866.000		57.473.412	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela 12. Programska aktivnost 0005 – Programi i projekti podrške mladima u obrazovanju, vaspitanju, bezbednosti, zdravlju i participaciji

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
481	Dotacije nevladinim organizacijama	85.000.000		84.999.251	
	Ukupno programska aktivnost	85.000.000		84.999.251	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela 13. Programska aktivnost 0006 – Programi i projekti podrške mladima u zapošljavanju

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
463	Transferi ostalim nivoima vlasti	20.000.000		19.992.198	
481	Dotacije nevladinim organizacijama	80.000.000		79.999.509	
	Ukupno programska aktivnost	85.250.000		85.007.040	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela 14. Programska aktivnost 0007 – Međunarodna saradnja u oblasti omladine i sporta

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
421	Stalni troškovi	420.000		63.358	
422	Troškovi putovanja	600.000		35.742	
423	Usluge po ugovoru	1.180.000		554.447	
424	Specijalizovane usluge	3.400.000		2.386.525	
462	Dotacije međunarodnim organizacijama	52.500.000		52.437.091	
481	Dotacije nevladinim organizacijama	3.000.000		3.000.000	
	Ukupno programska aktivnost	61.100.000		58.477.163	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela 15. Projekat 7051 – Podrška održavanju festivala Egzit

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
481	Dotacije nevladinim organizacijama	30.000.000		30.000.000	
	Ukupno projekat	30.000.000		30.000.000	

Glava 31.0 – Fond za mlade talente

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela 16. Programska aktivnost 0003 – Podrška školovanju i usavršavanju mladih talenata

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
421	Stalni troškovi	20.000		2.052	
422	Troškovi putovanja	1.000			
423	Usluge po ugovoru	17.820.000		16.983.172	
424	Specijalizovane usluge				
472	Naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta	785.862.000		784.880.156	
	Ukupno programska aktivnost	803.703.000		801.865.380	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302 – Omladinska politika

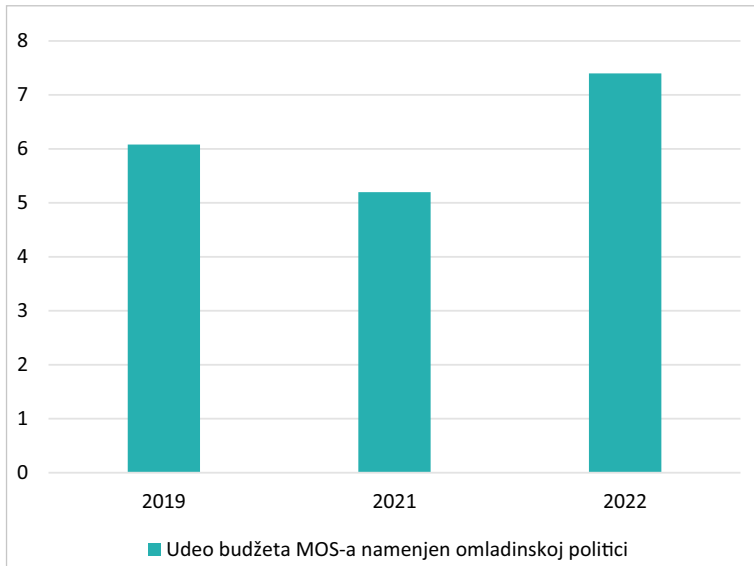
Tabela 17. Projekat 7024 – IPA 2014 – Sektor podrške zapošljavanju mladih i aktivnoj inkluziji

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
481	Donacije nevladinim organizacijama	4.275.000	30.105.000	930.337	13.247.877
485	Naknada štete za povrede ili štetu nanetu od strane državnih organa				
	Ukupno projekat	4.275.000	30.105.000	930.337	13.247.877

U 2021. godini realizovano je 98% sredstava predviđenih za omladinsku politiku (u 2020. godini realizovano je 95%).

Ukupan budžet za omladinsku politiku predviđen rebalansom budžeta za 2021. godinu iznosio je 1.400.232.000 dinara, od toga naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta u okviru Fonda za mlade talente iznose 928.180.000 dinara. Ostatak budžeta za Sektor za omladinu iznosio je 472.052.000 dinara. Ukoliko pogledamo celokupan budžet MOS-a, koji iznosi 6.346.538.000 dinara (bez donacija međunarodnih organizacija i finansijske pomoći EU), procenat budžeta koji odlazi na mlade je 22,06%, a kada se izuzmu naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta u okviru Fonda za mlade talente, procenat budžeta koji ide na mlade je 7,43%. **U poređenju sa prethodnom godinom, udeo budžeta koji se izdvaja za omladinsku politiku povećao se na 22% i vratio na nivo iz 2020. To je pre svega efekat smanjivanja apsolutnog iznosa sredstava izdvojenih za sport, a mnogo manje povećanje apsolutnog iznosa izdvajanja za omladinu. Udeo koji se izdvaja na omladinsku politiku bez Fonda za mlade talente povećao se sa 5% na 7%.**

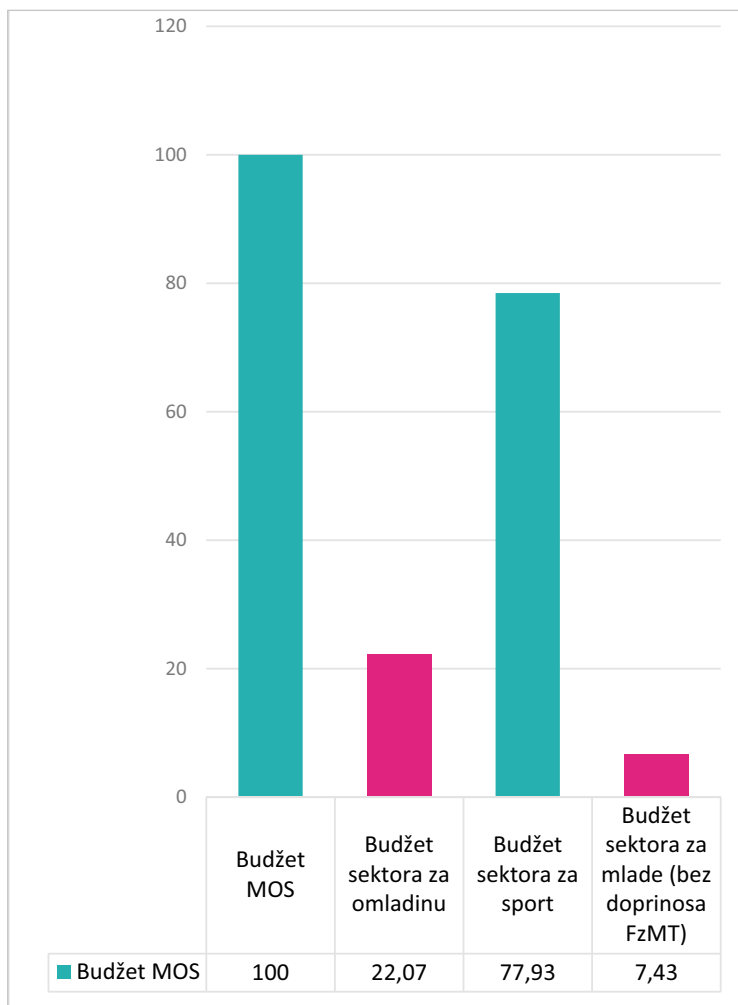
Grafikon 5. Udeo budžeta Ministarstva omladine i sporta namenjen omladinskoj politici, bez Fonda za mlade talente

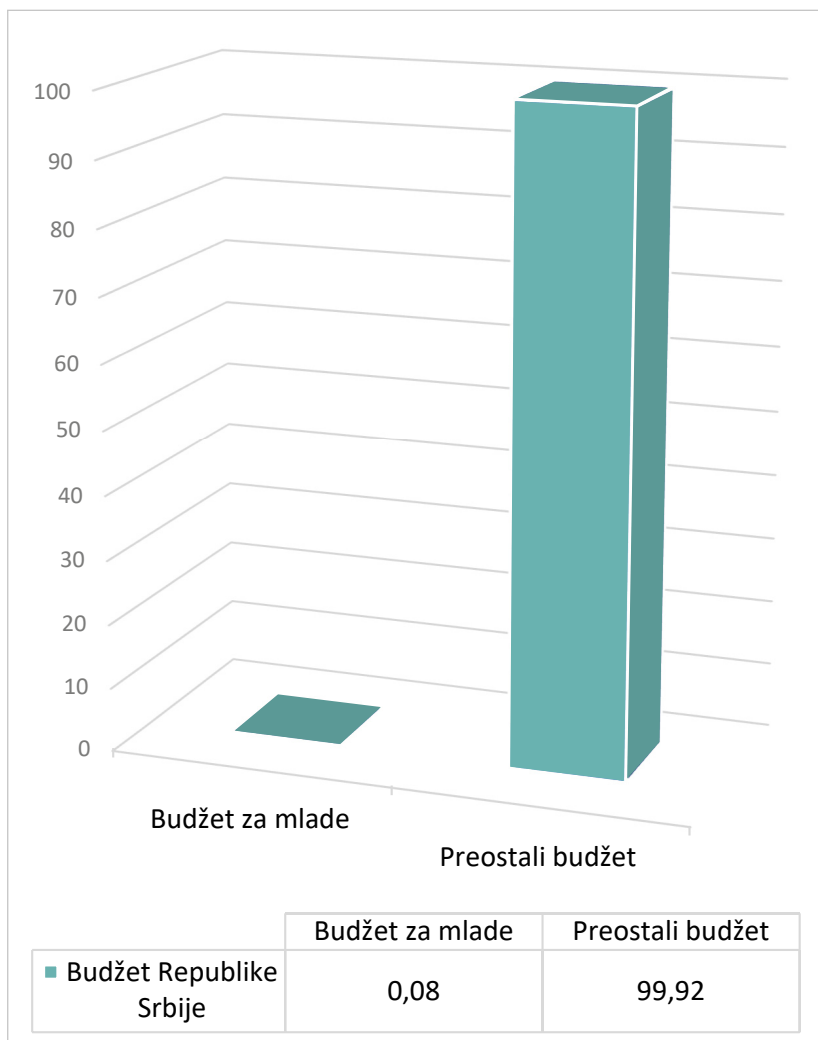
Ako pogledamo prethodni budžet Republike Srbije, procenat budžeta koji se odvaja za mlade kroz MOS je 0,08% godišnjeg republičkog budžeta, a ako se izuzmu naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta u okviru Fonda za mlade talente, procenat budžeta koji se odvaja za mlade je 0,03%.⁶⁶ **Ovi nalazi su nepromenjeni u odnosu na prethodne dve godine.**

⁶⁶ Zakon o budžetu Republike Srbije za 2022. godinu, Sl. glasnik RS, br. 110/2021

Grafikon 6. Budžet Ministarstva omladine i sporta za 2022. godinu (u %)

Grafikon 7. Budžet za mlade u okviru budžeta Republike Srbije za 2022. godinu (u %)

Prethodna izdanja Alternativnog izveštaja (2019, 2020) istakla su problem u dinamici objavljivanja javnih konkursa iz oblasti omladinske politike ministarstva. Glavni uočeni problem glasio je da MOS ne raspolaže kapacitetima da na vreme raspiše i realizuje javne konkurse, da veliki period godine odlazi na proces raspisivanja i čekanja rezultata konkursa, dok vrlo mali period vremena preostaje za samu realizaciju projekata. **Situacija se u ovom aspektu blago popravila 2021. godine, a pozitivan trend je nastavljen i 2022. godine.** Rezultati konkursa ove godine objavljeni su krajem aprila, najbrže u poslednjih nekoliko godina, što znači da je za njihovu realizaciju ostalo više vremena nego ranije.

Tabela 18. Projekti MOS u 2021. godini

Konkurs	Datum objave konkursa	Datum objave rezultata konkursa	Dodeljena sredstva (RSD)	Završetak projekta
Javni konkurs za finansiranje i sufinansiranje programa i projekata za sprovođenje ciljeva Nacionalne strategije za mlade i programa „Mladi su zakon“	24. 1. 2022. ⁶⁷	27. 4. 2022. ⁶⁸	102.999.912	10. 12. 2022.

67 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/objavljeni-javni-konkursi-za-programe-i-projekte-od-javnog-interesa-u-oblasti-ma-omladinskog-sektora7>

68 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-za-sprovođenje-ciljeva-nacionalne-strategije-za-mlade-i-programa-mladi-su-zakon6>

Konkurs	Datum objave konkursa	Datum objave rezultata konkursa	Dodeljena sredstva (RSD)	Završetak projekta
Javni konkurs za stimulisanje različitih oblika zapošljavanja, samozapošljavanja i preduzetništva mladih	24. 1. 2022. ⁶⁹	27. 4. 2022. ⁷⁰	88.000.000	10. 12. 2022.
Javni konkurs za razvoj i sprovođenje omladinske politike	24. 1. 2022. ⁷¹	27. 4. 2022. ⁷²	27.500.000	10. 12. 2022.
Javni konkurs za podršku jedinicama lokalne samouprave u sprovođenju omladinske politike na lokalnom nivou	24. 1. 2022. ⁷³	27. 4. 2022. ⁷⁴	61.193.400	10. 12. 2022.

69 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/objavljeni-javni-konkursi-za-programe-i-projekte-od-javnog-interesa-u-oblasti-ma-omladinskog-sektora7>

70 Ministarstvo omladine i spota, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-stimulisanje-razlicitih-oblika-zaposljavanja-samozaposljavanja-i-preduzetnistva-mladih7>

71 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/objavljeni-javni-konkursi-za-programe-i-projekte-od-javnog-interesa-u-oblasti-ma-omladinskog-sektora7>

72 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-razvoj-i-sprovođenje-omladinske-politike8>

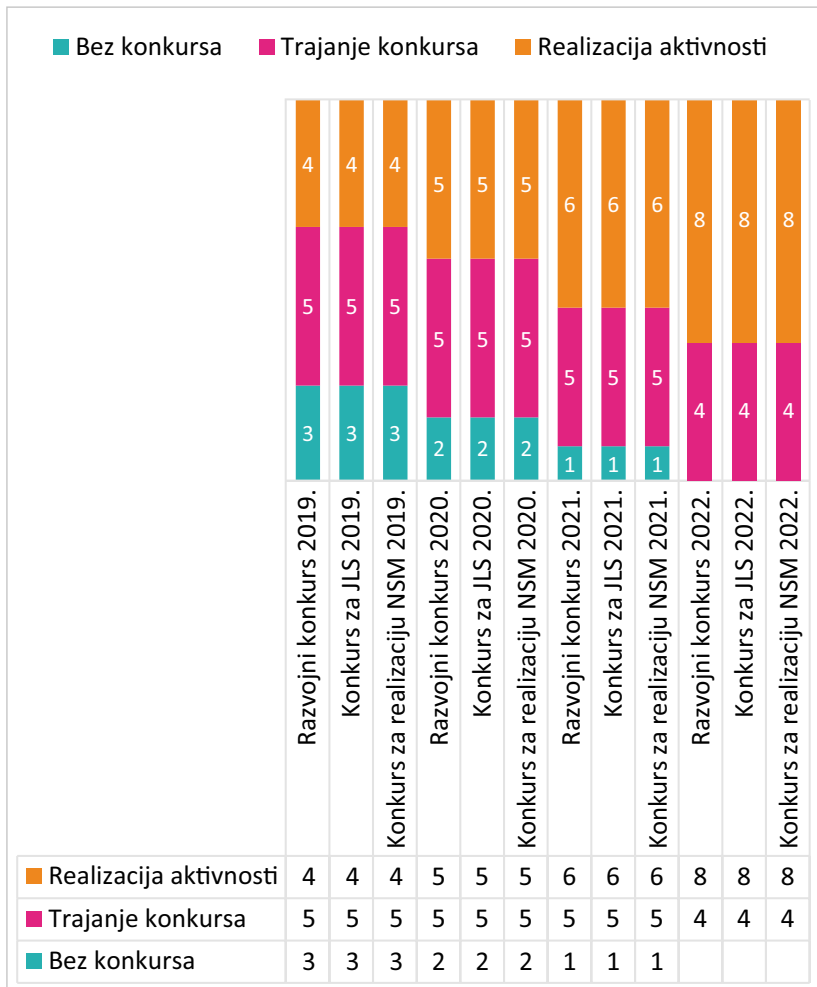
73 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/objavljeni-javni-konkursi-za-programe-i-projekte-od-javnog-interesa-u-oblasti-ma-omladinskog-sektora7>

74 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-podrsku-jedinicama-lokalne-samouprave-u-sprovođenju-omladinske-politike-na-lokalnom-nivou11>

Konkurs	Datum objave konkursa	Datum objave rezultata konkursa	Dodeljena sredstva (RSD)	Završetak projekta
Javni konkurs za finansiranje i sufinansiranje programa i projekata u oblastima omladinskog sektora koji su odobreni od strane Evropske komisije kroz Erasmus+ program EU i programe prekogranične saradnje	6. 4. 2022. ⁷⁵	Rezultati konkursa nisu objavljeni do zaključivanja izveštaja.		10. 12. 2022.

75 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/javni-konkurs-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-u-oblastima-omladinskog-sektora-koji-su-odobreni-od-strane-evropske-komisije-kroz-erazmus-program-eu-i-programe-prekograncne-saradnje3>

Grafikon 8. Realizacija projekata MOS 2018–2022.

Uprkos poboljšanju, potrebno je istaći da je u prethodnim izdanjima Alternativnog izveštaja napominjano da je neophodno da MOS, bez obzira na manjak kapaciteta i ljudskih resursa, kreira projektne cikluse koji će trajati tokom cele godine, uz maksimalno odstupanje od projekata u trajanju od dva meseca, što i dalje nije slučaj. Dodat-

no, kako je navedeno prethodne godine, potrebno je da se omogući programsko (uz projektno) finansiranje kako bi se razvojne aktivnosti podržale na duži niz godina i kako bi konkretni rezultati bili vidljiviji i i obimniji. Ove mere su neophodne da bi se planirana sredstva realizovala tokom cele godine i kako bi se sa mladima kroz različite forme radilo tokom cele godine.

I dalje je validan zaključak da postojeća dinamika projektnih ciklusa značajno utiče i na održivost udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza, probleme u pogledu sprovođenja kontinuiranih aktivnosti i nemogućnosti dugoročnog planiranja, kao i planiranje programa koji će ostvariti dugoročne efekte u oblasti omladinske politike. Ovo posebno onemogućava zagovaračke kampanje ili donošenje planova i strategija za mlade na lokalnom ili nacionalnom nivou, koji iziskuju više vremena.

Analiza konkursa Ministarstva omladine i sporta 2022.

Od 2020. godine, Krovna organizacija mladih analizira rezultate javnih konkursa MOS-a za programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora.⁷⁶ Analizu konkursa za 2022. godinu KOMS je objavio 31. maja.⁷⁷

U ovu analizu ušli su, kao i prethodne godine, Javni konkurs za finansiranje i sufinansiranje programa i projekata za sprovođenje ciljeva Nacionalne strategije za mlade i programa „Mladi su zakon” i Javni konkurs za stimulisanje različitih oblika zapošljavanja, samozapošljavanja i preduzetništva mladih.

Analizom su bili obuhvaćeni sledeći aspekti – regionalna zastupljenost projekata, dugotrajnost udruženja, njihova vidljivost (internet prezentacije, društvene mreže) i mehanizmi komunikacije rezultata projekta, kao i godišnji prihod organizacija.

76 Videti: <https://koms.rs/2021/06/07/analiza-konkursa-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-ministarstva-omladine-i-sporta/>

77 KOMS, <https://koms.rs/2022/05/31/analiza-konkursa-ministarstva-omladine-i-sporta-2022/>, pristupljeno 31. maja 2022.

Regionalna zastupljenost

Tabela 19. Konkursi ukupno prema regionima

Region	Broj dobijenih projekata
Beogradski	33
Vojvodina	25
Ostali	19
Ukupno:	77

Grafikon 9. Podela projekata ukupno, u procentima

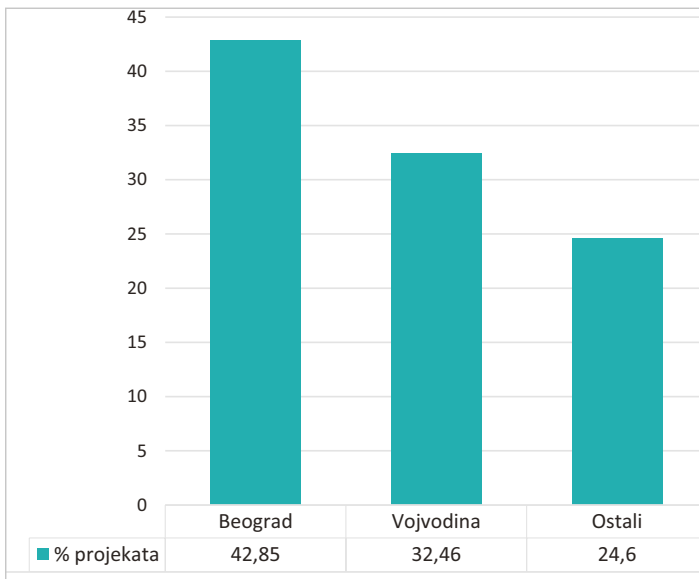

Tabela 20. Konkurs za realizaciju NSM prema regionima

Region	Broj dobijenih projekata
Beogradski	19
Vojvodina	16
Ostali	5
Ukupno:	35

Grafikon 10. Podela projekata za realizaciju NSM prema regionima u procentima

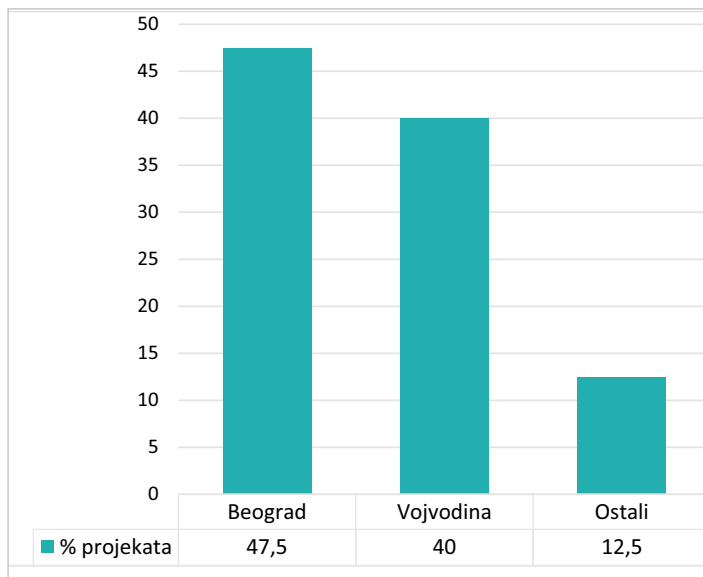
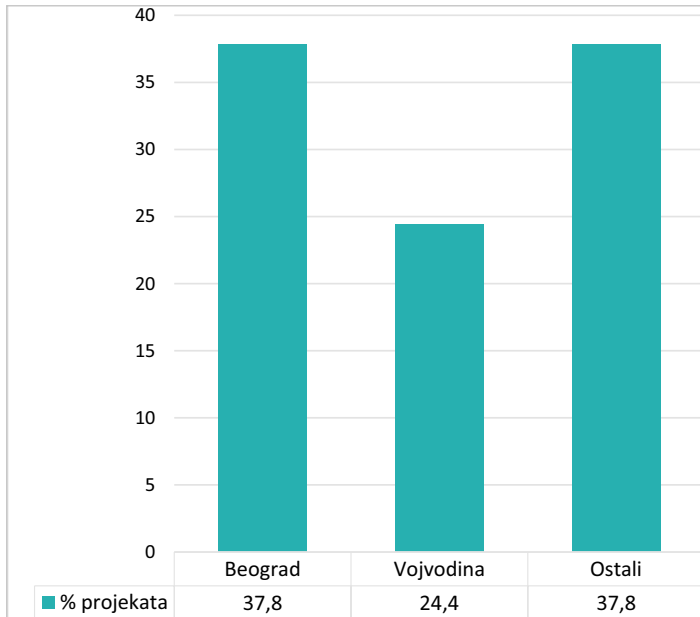

Tabela 21. Konkurs za zapošljavanje prema regionima

Region	Broj dobijenih projekata
Beogradski	14
Vojvodina	9
Ostali	14
Ukupno:	37

Grafikon 11. Podela projekata za zapošljavanje prema regionima u procentima

U analizi KOMS-a se naglašava da je, iako manje nego prethodne godine, i dalje previsok ukupan broj projekata koji se dodeljuje udruženjima u Beogradu. Od ukupno 77 odobrenih, organizacije iz Beograda dobile su 33 programa i projekta (43%). Broj odobrenih projekata u regionu Vojvodine je 24 od 77 odobrenih projekata. Od svih 77 odobrenih projekata, čak 45 (58,4) dolazi iz Beograda i Vojvodine.

U pogledu finansija i dodeljenog novca, u slučaju konkursa za realizaciju Nacionalne strategije za mlade, udruženjima iz Beograda je raspoređeno više od 63 miliona dinara, što predstavlja 61,2% od ukupno 103 miliona dinara, navodi se u analizi KOMS-a. Zajedno, udruženjima iz regiona Beograda i Vojvodine dodeljeno je preko 92 miliona dinara, odnosno 89,3 od ukupno 103 miliona dinara. Iz ovoga proizilazi da je na celu Centralnu Srbiju opredeljeno svega oko 10 miliona dinara.

U slučaju konkursa za zapošljavanje, od ukupno 88 miliona dinara, udruženjima iz Beograda dodeljen je 34,1 milion dinara, a sumarno,

regioni Beograda i Vojvodine odneli su 55,1 milion dinara, što predstavlja 62,6% od ukupno 88 miliona.

KOMS zaključuje da ovakva regionalna dodela projekata ne doprinosi smanjenju nezaposlenosti kod mladih osoba, ako imamo u vidu da je broj nezaposlenih mladih u Beogradu značajno niži u odnosu na broj nezaposlenih mladih iz drugih regiona, posebno Centralne i Zapadne Srbije i Južne i Istočne Srbije.

Godine protekle od osnivanja udruženja

Za razliku od prošle godine, sredstva nisu odobrena udruženju koje je osnovano tek nakon raspisivanja konkursa. Međutim i ove godine novac je dobilo nekoliko skoro osnovanih udruženja. Od 37 odobrenih projekata na konkursu za zapošljavanje, nije bilo udruženja mlađih od dve godine (osnovanih nakon 1. 1. 2020. godine) kojima su odobreni projekti, dok je šest udruženja mlađih od pet godina (osnovanih nakon 1. 1. 2017. godine) dobilo sredstva. Na konkursu za NSM, od 40 odobrenih projekata, pet udruženja osnovanih u poslednje dve godine dobilo je sredstva, kao i sedam udruženja osnovanih nakon 2017. godine.

Vidljivost udruženja

Pomoću informacija dostupnih na internetu, za 11 udruženja koja su dobila projekte na konkursu za NSM, kao i 16 koja su dobila projekte na konkursu za zapošljavanje, odnosno ukupno 27 od 77 odobrenih projekata, KOMS nije pronašao internet prezentaciju (veb-sajt).

Kod sedam udruženja koja su dobila sredstva na konkursu za NSM i njih devet koja su dobila sredstva na konkursu za zapošljavanje, KOMS nije uspeo da pronađe nikakav kanal komunikacije – bilo internet prezentacije ili profile na društvenim mrežama Instagram i Fejsbuk. Na oba konkursa, ukupno 18 udruženja nema Fejsbuk stranicu, dok je kod 25 ona neaktivna. S druge strane, 34 udruženja nemaju Instagram stranicu, a ista je negativna kod njih 13. Kada se sve sabere, čak 56% udruženja koja su dobila sredstva nemaju ili imaju neaktivnu Fejsbuk stranicu, a nema ili ima neaktivan Instagram profil čak 61% udruženja.

S obzirom na to da se mladi najviše informišu preko internet i društvenih mreža, kriterijum vidljivosti je jako važan kako bi informisao i uključio što više mladih u realizaciju projekata i programa. Iz ovog razloga, veliki procenat udruženja koja nemaju nikakav kanal komunikacije ili ga neažurno koriste dovodi u pitanje koliko ovi projekti utiču i dosežu do mladih kao krajnjih korisnika.

Godišnji prihod organizacija

Pregledom zvaničnih finansijskih izveštaja udruženja (javno dostupnim na sajtu APR-a) uočljivo je da je na konkursu za zapošljavanje čak 15 udruženja dobilo više novca za realizaciju projekata nego što im je bio celokupan prihod prethodne godine (analizirani su poslednji javno dostupni finansijski izveštaji, odnosno izveštaji za 2020. godinu). Treba imati u vidu da od 37 udruženja koja su dobila sredstva na konkursu, sedam njih je imalo prihod manji od milion dinara. Na konkursu za NSM – 15 udruženja je dobilo više novca za ovaj projekat nego što im je bio celokupan prihod prethodne godine. S druge strane, čak 11 udruženja imalo je prihod manji od milion dinara.

Ukupno 30 udruženja finansiranih na ova dva projekta dobilo je veća finansijska sredstva za realizaciju ovih projekata nego što im je bio celokupan prihod za prethodnu analiziranu godinu (analizirani su poslednji javno dostupni finansijski izveštaji, odnosno izveštaji za 2020. godinu).

Komunikacija MOS – društvene mreže

U pogledu komunikacije Ministarstva omladine i sporta kroz zvanične profile na društvenim mrežama (Fejsbuk i Instagram), **teme vezane za sport su ove godine ponovo dominirale u odnosu na teme vezane za omladinu – i to još više nego 2021. godine.**

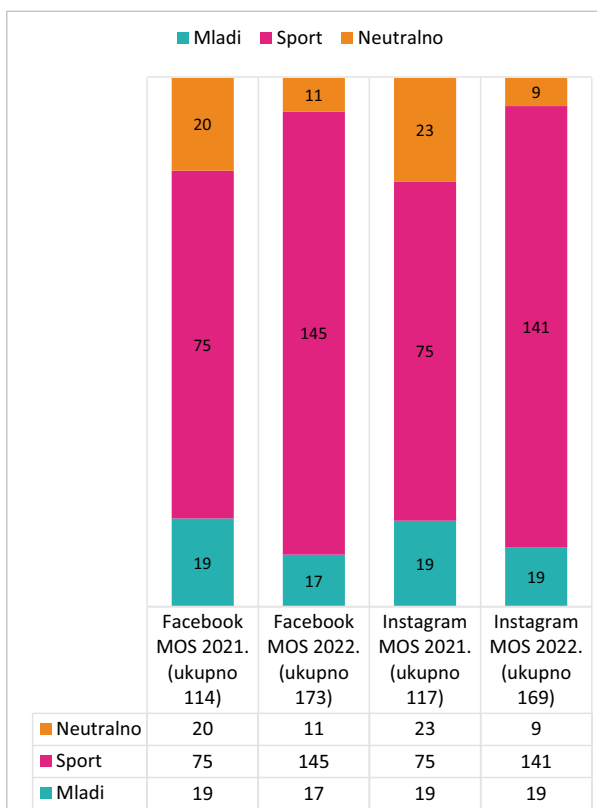
Podaci sa društvene mreže Fejsbuk pokazuju da je u periodu od šest meseci za zvaničnu stranicu Ministarstva omladine i sporta (11.920 svidanja)⁷⁸ ukupan broj objava 173, od toga se 145 odnosi na sport, a 17 na mlade, **što je najveća neravnoteža otkad se komunikacija MOS-a prati u alternativnim izveštajima.** Na zvaničnom nalogu MOS

78 Facebook MOS, <https://www.facebook.com/MinistarstvoOmladineISporta/>

na Instagramu (8.787 pratilaca)⁷⁹ ukupan broj objava je 169, od toga se 141 odnosi na sport, a 19 na omladinu (prošle godine odnos je bio 75:21). Primetno je da povećanje objava o sportu uglavnom potiče iz perioda ministrovih obilazaka osnovnih škola i njihovih fiskulturnih sala tokom marta, u vreme predizborne kampanje.

Ostaju da važe zaključci iz prethodna dva monitoringa: primetno je da su, kada se govori o omladini i sportu istovremeno, detalji vezani isključivo za sport (koji je uvek u prvom planu, odnosno prvom delu objave), dok se omladina, mladi i Nacionalna strategija za mlade pominju jednolično i generički.

Grafikon 12. Komunikacija MOS i ministra na društvenim mrežama

79 Instagram MOS, <https://www.instagram.com/omladinaisport/>

4.2. Savet za mlade

U skladu sa Zakonom o mladima, Odlukom Vlade Republike Srbije⁸⁰ 24. januara 2014. godine obrazovan je Savet za mlade, a konstituisan na sednici održanoj 24. februara 2014. godine. Osnovni zadatak Saveta je podsticanje i usklađivanje aktivnosti u vezi sa razvojem, ostvarivanjem i sprovođenjem omladinske politike, predlaganje mera za njeno unapređenje, kao i predlaganje mera za usklađivanje i koordinisanje aktivnosti ministarstava i drugih organa nadležnih za posebne oblasti u omladinskom sektoru i svih drugih subjekata omladinske politike, u skladu sa strateškim i zakonskim aktima iz ove oblasti. Kao savetodavno telo Vlade, Savet obezbeđuje da se glas mladih čuje i uvaži, tako da mladi mogu učestvovati u izradi, sprovođenju i praćenju realizacije javnih politika.⁸¹ Savet za mlade funkcioniše na osnovu Poslovnika o radu Saveta za mlade.⁸²

Od osnivanja do 2020. godine, održano je 13 sednica Saveta. U 2020. godini nije održana nijedna sednica Saveta za mlade. Nakon toga, od 2021. godine održano je još pet sednica ovog saveta.

Krovna organizacija mladih Srbije je, u skladu sa stečenim statusom krovnog saveza mladih u 2020. godini i prema članu 14. Zakona o mladima i obavezama koje proističu iz njega, raspisala konkurs za izbor 15 članova Saveta za mlade kao predstavnika udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza. U februaru 2021. godine, Vlada Republike Srbije donela je rešenje⁸³ o imenovanju zamenika predsednika i članova Saveta za mlade. Savet za mlade ima 38 članova, a u skladu sa zakonom (najmanje 1/3 su predstavnici mladih), mladih članova predstavnika udruženja mladih, za mlade i njihovih saveza je 15.

80 Odluka o obrazovanju Saveta za mlade (Vlada RS, 05 Broj: 02-559/2014-1)

81 MOS, <http://www.mos.gov.rs/savet-za-mlade-3?lang=lat>

82 Poslovnik o radu Saveta za mlade, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Poslovnik%20o%20radu%20Saveta.pdf>

83 Rešenje o izboru zamenika predsednika i članova Saveta za mlade, Vlada Republike Srbije, 24 broj: 119-1668/2021. <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/03/o-imenovanju-szm.pdf>

U prethodnim alternativnim izveštajima o položaju i potrebama mladih nalazi se analiza prvih 17 sednica Saveta za mlade, a iz tih analiza smo mogli da vidimo da je Savet za mlade savetodavno telo koje se sastaje dosta ređe nego na samom početku, kada je osnovan. Jedna sednica godišnje ili dve, a posebno pred kraj godine, ne govore o operativnosti Saveta za mlade i funkcionisanju ovog tela kao kreatora javnih politika i kreiranja mera za mlade. Nešto je bolja situacija od 2021. godine, od kada je Savet za mlade počeo značajno češće da zaseda. Od prethodne godine i prethodnog izveštaja – održane su dve sednice Saveta za mlade.

Na osamnaestoj sednici Saveta za mlade⁸⁴, prema saopštenju Krovne organizacije mladih Srbije, bilo je reči o radnim grupama za izmene i dopune Saveta za mlade i za izradu nove strategije za mlade, o zdravlju i vakcinaciji mladih, kao i o informisanju o radu Saveta za mlade. Zapisnik sa ove sednice još nije objavljen na sajtu Ministarstva omladine i sporta (poslednji zapisnik je sa sedamnaeste sednice).

Na devetnaestoj sednici Saveta za mlade⁸⁵ bilo je reči o izmenama i dopunama Zakona o mladima i reviziji Strategije za mlade (pitanje javne rasprave i optimalnost iste u letnjim mesecima), o radu i aktivnostima nadležnog ministarstva, o nameri predstavnika mladih u Savetu za mlade da uputi preporuke za unapređenje sprovođenja konkursa Ministarstva omladine i sporta i oko uspostavljanja platforme za informisanje mladih od strane ministarstva. Predstavljeno je i istraživanje o položaju i potrebama mladih.

O radu Saveta za mlade, kao i prošle godine, uradili smo strukturirani intervju sa predstavnikom mladih u Savetu za mlade Mihajlom Matkovićem.⁸⁶ O tome kako on vidi i ocenjuje rad i funkcionisanje

84 KOMS, 2. 12. 2021. godine, Saopštenje povodom sednice Saveta za mlade: <https://koms.rs/2021/12/03/koliko-smo-odmakli-sa-izmenama-zakona-o-mladima-i-nacionalne-strategije-za-mlade-odrzana-18-sednica-saveta-za-mlade-vlade-republike-srbije/>

85 KOMS, 8.6.2022. godine, Saopštenje povodom sednice Saveta za mlade: <https://koms.rs/2022/06/08/19-sednica-saveta-za-mlade-vlade-republike-srbije-a-pitanje-isto-koliko-smo-odmakli-sa-izmenama-zakona-o-mladima-i-strategije-za-mlade/>

86 Strukturirani intervju, Mihajlo Matković, predstavnik mladih u Savetu za mlade, 17. 6. 2022. godine

Saveta za mlade pre i posle svog izbora u isti, on navodi da mu je opšti utisak da je Savet za mlade pre trenutnog sastava (mladih) bio mnogo „tokenističnije“ telo, s obzirom na izostanke mladih predstavnika/ca koji se mogu videti u zapisnicima. To bi pripisao činjenici da je za trenutni sastav postojao otvoren poziv koji su KOMS i izborna komisija po njegovom mišljenju dobro uradili, jer su pozvali mlade ljude koji se bave relevantnim temama i iz mnogih uglova. On navodi da se ovo ipak nije odrazilo na duže staze, delom jer ti različiti uglovi i ekspertize nisu uvek bili na agendi. Takođe, kako navodi – od samog početka mandata, osetio je i da se stvorila polarizujuća klima „MOS vs KOMS“, iako je većina predstavnica/ka mladih iz lokalnih udruženja mladih i za mlade i nužno nisu povezani sa KOMS-om. Ovo je rezultiralo da se uglavnom za reč javljaju predstavnice KOMS-a, što ne bi bilo (i nužno nije) loše kada bi (kako on navodi: „mi“) ostali bili aktivniji. Međutim, on navodi da je stvoren začarani krug u kom se autoritet prepuštao KOMS-u, kroz organizovanje sastanaka i „debriefinga“, do vođenja inicijativa koje su u skladu sa radom KOMS-a (što je, opet, zajednički propust).

Na pitanje o radu Saveta za mlade tokom 2022. godine, on ocenjuje da su rad i funkcionisanje bili na malo manje „tokenističnom“ nivou, ali i dalje ima osećaj da su mladi tu – tek da bi bili (efekat fikusa). Ono što ipak želi da pohvali jeste atmosfera sa poslednje sednice, na kojoj je postojao dijalog i želja da ih saslušaju, koju u tolikoj meri nije osetio ranije. Žao mu je samo što se toliko dugo čekalo da se takva sednica održi, bez one polarizujuće klime i maltene prepucavanja.

Sagovornika smo pitali i o tome da li su mladi članovi Saveta za mlade stvarni glas mladih u Srbiji i da li i na koji način komuniciraju sa mladima, a on navodi da na ovo pitanje ne može da pruži precizan odgovor jer iskreno nije u potpunosti ispratio čime se sve bave kolegice i kolege u svom radu, niti koliko intenzivno (osim onih sa kojima je ostvario bližu saradnju). Ono što on navodi jeste da većina njih zaista ima direktan pristup mladima, vode raznolike programe za mlade ili se bave omladinskim radom na lokalnu. On veruje da je većina njih glas mladih, zaista, ali u kojoj meri, to ostaje da se vidi.

Pitali smo sagovornika i o tome da li mladi članovi Saveta za mlade nastupaju kao tim i da li se konsultuju pre sednica ili nastupaju indi-

vidualno, a on navodi da, nažalost, nije uvek osetio preteran timski duh unutar Saveta, ali da zna da se nekada ljudi konsultuju međusobno, doduše ništa strukturisano. Kako navodi, možda je do njega, ali i pored nekih internih sastanaka koje su imali, odziv je bio mali ili se ljudi nisu uključivali u dogovore i diskusije. Na kraju krajeva, kako on navodi, čak i organizacija takvih sastanaka i „debrifinga“ uvek je ostajala na leđima KOMS-a. Delom jer je situacija od početka tako i bila postavljena, ali to je inicijalno i pojelo proaktivnost mladih predstavnika/ca.

Na pitanje kako ocenjuje rad ostalih članova Saveta za mlade, onih koji su predstavnici institucija Republike Srbije, naš sagovornik navodi da postoje određeni ljudi koji su bili orni da saslušaju mlade i daju im neku povratnu informaciju, ali da opet ne bi umeo da izmeri njihov angažman i spremnost da implementiraju neki njihov predlog na osnovu tih kratkih interakcija. To su pripisivali uglavnom dugim i mukotrpnim procesima koji se vrte ukруг, ili su ih odlagali zbog nekih pretkoraka koje je potrebno odraditi. Kako navodi, što više razmišlja o tome, manje mu je jasno šta znači i podrazumeva „rad“ u Savetu za mlade, osim konstantnog insistiranja na ex post i ex ante analiza (koje, veruje, mnogi i dalje ne razumeju).

Sagovornika smo pitali i da li smatra da se kroz Savet za mlade može snažno uticati na omladinsku politiku, on navodi da bi pre ulaska u Savet odgovorio sa „da“, međutim da, kako je vreme odmicalo, njegov entuzijazam je opadao, a čini mu se i entuzijazam drugih ljudi u Savetu. Kako ističe, posle poslednje sednice javio se tračak nade, ali, opet, zavisi od definicije uticaja – ono što on ističe jeste da je prilika za komenadžment jako malo.

Mihajla Matkovića iz Saveta za mlade pitali smo i da li je u prethodnih godinu dana pokrenuo neke inicijative, samostalno ili u timu, koje i kakav je njihov ishod, a on nam kaže da je bilo reči o dosta inicijativa, počevši od našeg prvog internog sastanka, na kome su izneli svoje ideje, ekspertize, interesovanja. Međutim, vremenom se sve to svelo na nekoliko „glavnih“ inicijativa kojima su se bavili, poput Zakona o volontiranju, stambenog pitanja mladih, između ostalog oformljena je i Radna grupa za Bonski proces, da bi na kraju na agendi sednica ipak u potpunosti ostao samo proces izmena i dopuna Zakona o mladima. Barem je on poneo takav utisak.

U kontekstu novih inicijativa (planiranja nekih novih stvari), sagovornik navodi da postoji brdo stvari koje bi voleo da vidi na agendi, međutim poučen dosadašnjim iskustvom, radije bi se njima bavio na lokalnu, jer se, na kraju krajeva, tu stvari i menjaju. Što se nekih timskih, kolektivnih inicijativa tiče, do njega nije došla nikakva ideja u skorije vreme.

Sagovornika smo pitali i da li se kao predstavnici mladih (udruženja mladih, za mlade i saveza) suočavaju sa nekim vrstama pritiska od nadležnog ministarstva i da li je bilo pokušaja da formalno ili neformalno utiču na njihove inicijative ili glasanje pre ili tokom sednica Saveta za mlade, on navodi da nije i da, što se toga tiče, mora da pohvali individualnost koleginica i kolega iz celog saveta. Nije bilo nikakvog pritiska niti pokušaja uticaja na glasanje mladih predstavnica/ka. Mada, kako on navodi – možda je razlog tome što njihovi glasovi nemaju nadmoć nad krajnjom odlukom ministra.

4.3. Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu (PSSO)

Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu (PSSO) najviši je organ vlasti u Autonomnoj Pokrajini Vojvodina koji se bavi pitanjima mladih. PSSO obavlja poslove pokrajinske uprave u oblasti sporta i omladine, u skladu sa zakonom i Statutom AP Vojvodine, koji se odnose na pripremanje akata za Skupštinu ili pokrajinsku vladu, kojima se uređuju pitanja od pokrajinskog značaja u sportu, fizičkoj kulturi i u oblastima koje se tiču interesa mladih.

Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu prati i podržava rad udruženja mladih i za mlade, saveza, kao i lokalnih kancelarija za mlade; osniva i koordinira rad Saveta za mlade APV u skladu sa zakonom; priprema programe i predlaže mere za unapređivanje položaja mladih u skladu sa akcionim planom politike za mlade; podržava projekte iz oblasti koje su značajne za mlade; predlaže ustanovljavanje nagrada iz oblasti sporta i omladine, nagrađuje sportiste za ostvarene sportske rezultate, dodeljuje stipendije perspektivnim sportistima, te nagrađuje darovitu i uspešnu decu i omladinu u AP Vojvodini i kontinuirano podržava njihov razvoj. PSSO obavlja druge poslove

kada mu je to zakonom, pokrajinskom skupštinskom odlukom ili drugim propisom povereno.⁸⁷

Pokrajinski sekretar je član pokrajinske vlade zadužen za rukovođenje Sekretarijatom za sport i omladinu. Pokrajinski sekretar predstavlja PSSO, organizuje i obezbeđuje obavljanje poslova na efikasan način, donosi akta za koja je ovlašćen, obrazuje komisije i radne grupe radi obavljanja složenijih poslova iz delokruga sekretarijata i odlučuje o pravima, dužnostima i odgovornostima zaposlenih. Od 2020. godine, pokrajinski sekretar je **Dane Basta**, dok je njegova zamenica **Tatjana Ječmenica Jevtić**. Pomoćnica pokrajinskog sekretara zaduženog za omladinu je **Dejana Vasić**.

Već tri godine, koliko se u okviru Alternativnog izveštaja prati rad Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu, **nisu ažurirani dostupni podaci vezani za njegovu delatnost u omladinskoj politici**. Tako se u odeljku zvaničnog sajta namenjenog delatnostima i aktivnostima PSSO vezanim za omladinu i dalje pominje realizacija Akcionog plana politike za mlade u AP Vojvodini za period 2011–2014⁸⁸. Poslednji Akcioni plan na sajtu PSSO odnosi se na period 2015–2020. godine.

Poslednja ažurirana verzija Informatora o radu PSSO je iz marta 2021. godine. On je korišćen i prilikom pisanja prošlogodišnjeg Alternativnog izveštaja, tako da podaci nisu promenjeni.

Sektor za omladinu nema uže podjedinice. Od ukupno 23 sistematizovana radna mesta, na Sektor za omladinu odlaze tri: uz sekretara za omladinu, tu su i njegov pomoćnik, zatim savetnik za omladinu, kao i savetnik za saradnju sa udruženjima mladih i za mlade i kancelarijama za mlade.⁸⁹ Prema Informatoru o radu iz 2021, sva tri predviđena radna mesta u Sektoru za omladinu su popunjena.

87 Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 54 (dostupno na: <http://koms.rs/wp-content/uploads/2016/08/Rečnik-omladinske-politike-2.pdf>)

88 PSSO, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/omladina/nasa-delatnost>

89 Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu, https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/2016/Pravilnik/Pravilnik_sport_i_omladina_novembar_2016_.pdf

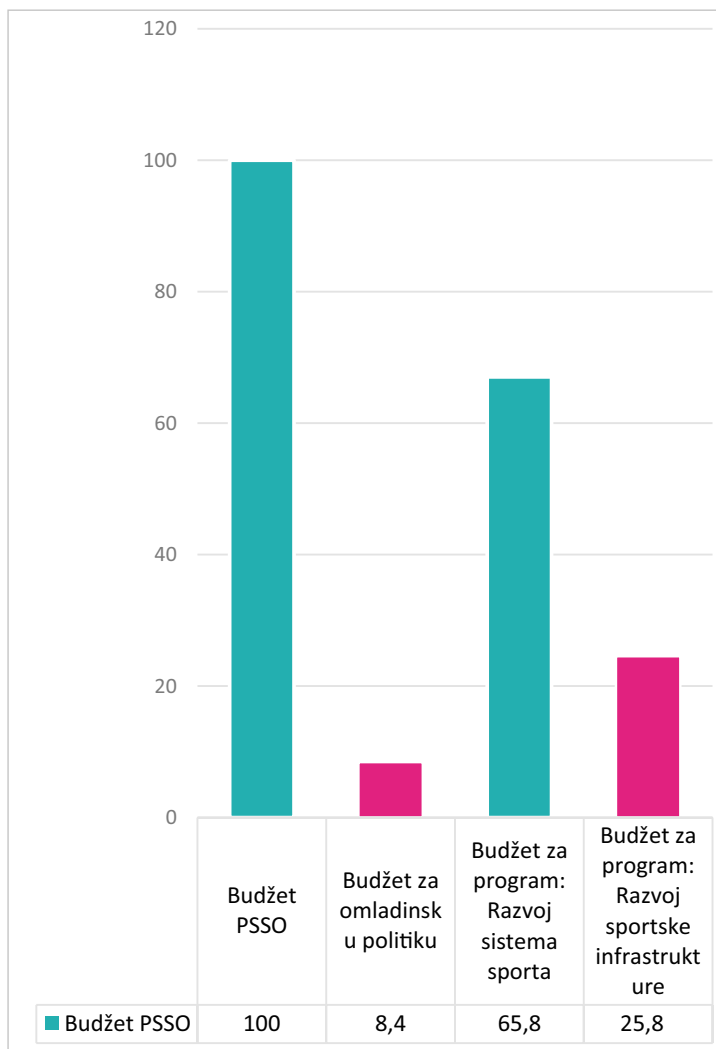
Tabela 22. Sredstva iz budžeta Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu dodeljena za Program 1302 – omladinska politika Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu⁹⁰

Programska aktivnost br.	Naziv programske aktivnosti	Izvor: Opšti prihodi i primanja iz budžeta (RSD)	Ostali izvori (RSD)	Ukupno
1001	Podrška sprovođenju omladinske politike	28.000.000,00	0	28.000.000,00
1002	Podrška funkcionisanju Kancelarije za mlade i razvijanje kapaciteta aktera omladinske politike	4.000.000,00	0	4.000.000,00
1003	Podrška darovitim mladima u AP Vojvodini	7.000.000,00	0	7.000.000,00

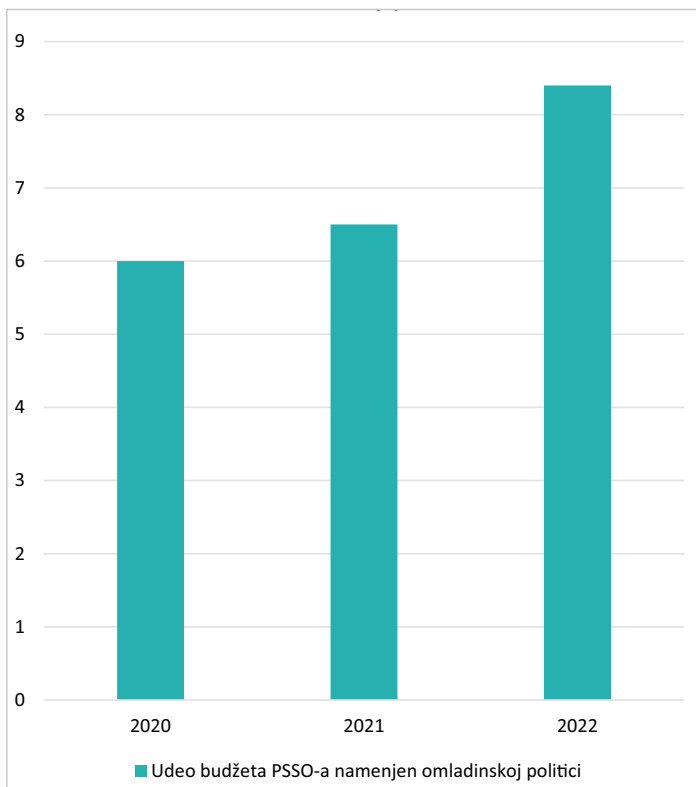
Ukupna sredstva u budžetu APV za omladinsku politiku u 2022. iznose 39.000.000 dinara, **što predstavlja znatno povećanje u odnosu na 2021. godinu**. Takođe je, kao i u slučaju Ministarstva omladine i sporta, došlo do blagog povećanja udela omladinske politike u ukupnom budžetu PSSO-a.

90 Budžet Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022, <http://www.psf.vojvodina.gov.rs/wp-content/uploads/2021/12/Preciscena-PSO-o-Budzetu-2022-SR.pdf>

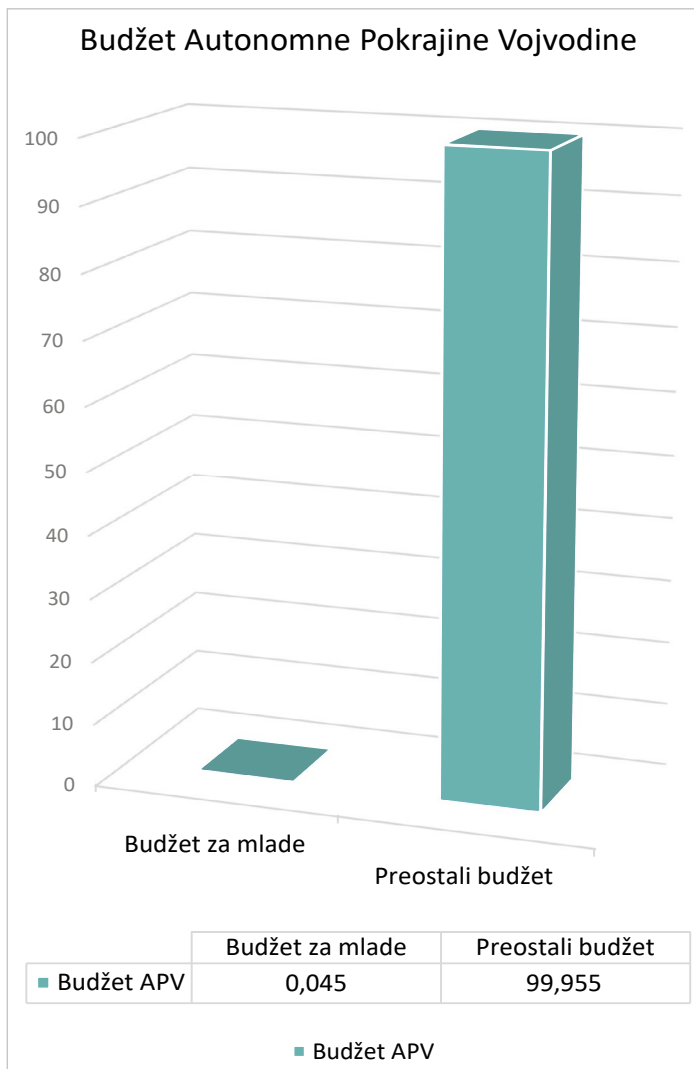
Grafikon 13. Budžet za omladinsku politiku u okviru budžeta PSSO

Grafikon 14. Udeo budžeta PSSO-a namenjen omladinskoj politici

Grafikon 15. Budžet za omladinsku politiku u okviru budžeta APV

Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu je u 2022. raspisao sledeće konkurse:

Tabela 23. Konkursi PSSO u 2022. godini

Naziv konkursa	Rok za prijavu na konkurs	Datum objavljivanja rezultata	Dodeljena sredstva (RSD)
Konkurs za finansiranje projekata podrške osnivanja i osnaživanja rada kancelarija za mlade	1. 3. 2022. ⁹¹	21. 3. 2022. ⁹²	3.232.046,00
Konkurs za finansiranje projekata podrške sprovođenja omladinske politike	1. 3. 2022. ⁹³	21. 3. 2022. ⁹⁴	28.000.000,00
Konkurs za finansiranje realizacije programa „Fond za talente“ za 2021. godinu	1. 3. 2022. ⁹⁵	21. 3. 2022. ⁹⁶	3.000.000,00

91 Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/konkursi/konkurski-omladina/104-omladina/konkursi-omladina/2022/1684-konkurs-kancelarije-2022>

92 Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2022/Kancelarije%202022..pdf>

93 Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/konkursi/konkurski-omladina/104-omladina/konkursi-omladina/2022/1682-konkurs-oml-politika2022>

94 Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2022/OmlPolitika2022.pdf>, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2022/Omladinska%20politika%202022%20-%20udruzenja.pdf>

95 Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/konkursi/konkurski-omladina/104-omladina/konkursi-omladina/2022/1683-konkurs-fondtalenti-2022>

96 Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2022/Fond%202022..pdf>

I Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, kao i Ministarstvo omladine i sporta, ove godine je ažurnije doneo odluke o rezultatima konkursa, što je pozitivan trend.

4.4. Lokalna omladinska politika

Jedinice lokalne samouprave u Republici Srbiji u skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi imaju nadležnost da se bave omladinskom politikom. U članu 20. stav 15. nadležnosti JLS navodi se: jedinica lokalne samouprave obavlja i druge poslove od lokalnog značaja određene zakonom (npr. u oblastima odbrane, zaštite i spasavanja, zaštite od požara, **omladinske politike**, zoohigijene i dr.), kao i poslove od neposrednog interesa za građane u skladu sa Ustavom, zakonom i statutom.⁹⁷

Zakon o mladima definiše mere i aktivnosti koje preuzimaju jedinice lokalne samouprave, a koje imaju za cilj unapređivanje društvenog položaja mladih i stvaranje uslova za ostvarivanje njihovih potreba i interesa u svim oblastima koje su od interesa za mlade. Jedinice lokalne samouprave su subjekti omladinske politike, uz Republiku Srbiju i autonomnu pokrajinu nosioci omladinske politike, uz druge subjekte kao što su: ustanove, udruženja koja sprovode omladinske aktivnosti i drugi subjekti koji učestvuju u sprovođenju omladinske politike.⁹⁸

Zakon o mladima predviđa nekoliko instrumenata lokalne omladinske politike:

1. Finansiranje lokalne omladinske politike i realizacija Nacionalne strategije za mlade – NSM (sredstva za realizaciju Strategije obezbeđuju se u budžetu Republike Srbije, kao i u budžetu autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave i iz drugih izvora, u skladu sa zakonom).⁹⁹

97 Zakon o lokalnoj samoupravi, Sl. glasnik RS, br. 129/2007, 83/2014 – dr. zakon, 101/2016 – dr. zakon i 47/2018.

98 Zakon o mladima, Sl. glasnik RS, br. 50/2011, čl. 3.

99 Isto, čl. 12, st. 1.

2. Lokalne akcione planove za mlade – LAPM (u skladu sa NSM, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave utvrđuju akcione planove za sprovođenje Strategije na svojoj teritoriji i u svom budžetu obezbeđuju sredstva za realizaciju tih planova).¹⁰⁰
3. Savet za mlade jedinice lokalne samouprave (radi usklađivanja aktivnosti u vezi sa ostvarivanjem omladinske politike na teritoriji autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, nadležni organ autonomne pokrajine i nadležni organ jedinice lokalne samouprave može osnovati pokrajinski, gradski i opštinski savet za mlade).¹⁰¹
4. Kancelarija za mlade (Radi obezbeđivanja uslova za aktivno uključivanje mladih u život i rad društvene zajednice, osnaživanja mladih, pružanja podrške organizovanju različitih društvenih aktivnosti mladih, učenju i kreativnom ispoljavanju potreba mladih, jedinica lokalne samouprave može, u okviru svojih ovlašćenja, potreba i mogućnosti, osnovati kancelariju za mlade. Kancelarija za mlade finansira se iz budžeta jedinice lokalne samouprave, kao i iz drugih izvora, a aktivnosti se realizuju u skladu sa NSM i lokalnim akcionim planovima za mlade).¹⁰²
5. Uključivanje udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza u sprovođenje lokalne omladinske politike (finansiranje potreba i interesa mladih u jedinici lokalne samouprave vrši se u skladu sa interesima i potrebama jedinice lokalne samouprave – podsticanje udruženja mladih, udruženja za mlade i saveza da učestvuju u sprovođenju omladinske politike, uključujući izgradnju kapaciteta udruženja mladih, na teritoriji lokalne samouprave).¹⁰³
6. Osnivanje i rad klubova za mlade, omladinskih centara i sl.¹⁰⁴

100 Isto, čl. 12, st. 2.

101 Isto, čl. 17.

102 Isto, čl. 18.

103 Isto, čl. 26.

104 Isto.

U kontekstu ove teme, u periodu od izdavanja poslednjeg Alternativnog izveštaja iz 2021. godine, objavljena su dva istraživanja.¹⁰⁵

Međutim, ta istraživanja su obavljena na uzorku opština i gradova i rađena su za ranije periode (2018/2019. godina), iako su objavljena tokom prethodnih godinu dana.

S obzirom na to da nam podaci iz tih istraživanja nisu relevantni ili su zastareli, **ponovo ćemo prikazati najvažnije podatke iz istraživanja o lokalnoj omladinskoj politici iz prethodne godine (2021)** koje su realizovali Krovna organizacija mladih Srbije i Grupa za analizu i kreiranje javnih politika.

U sklopu istraživanja Krovne organizacije mladih Srbije i Grupe za analizu i kreiranje javnih politika o lokalnim savetima za mlade,¹⁰⁶ prikupljeni su i podaci o ostalim instrumentima lokalne omladinske politike. Ovde ćemo pojedinačno predstaviti sve instrumente, a u vezi sa Savetom za mlade jedinica lokalne samouprave samo ćemo navesti brojučane nalaze. Svi nalazi lokalne omladinske politike rađeni su za sve opštine i gradove (osim teritorije Kosova i Metohije, zbog drugačije teritorijalne i organizacione strukture, a u skladu sa rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244).

Finansiranje lokalne omladinske politike:

Istraživanje je pokazalo da 52 jedinice lokalne samouprave (35,9%) od 145 nemaju opredeljena sredstva za finansiranje lokalne omladinske politike.

105 Nenad Jevtović – ur., „Budžetska izdvajanja za omladinu i organizovanje omladinskog sektora na lokalnom nivou u Republici Srbiji“, Vestminsterska fondacija za demokratiju i Institut za razvoj i inovacije, Beograd, 2021.

Mihajlo Đukić, „Preduzetništvo mladih, zapošljivost NEET mladih i veštine upravljanja karijerom kod mladih u Srbiji“, Savet za regionalnu saradnju, Sarajevo, 2022.

106 Svi podaci na osnovu: Boban Stojanović, *Lokalna omladinska politika: Saveti za mlade jedinica lokalne samouprave*, Krovna organizacija mladih Srbije i Grupa za analizu i kreiranje javnih politika, Beograd, 2021, <https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/08/Lokalna-omladinska-politika-u-RS-FINAL-1.pdf>

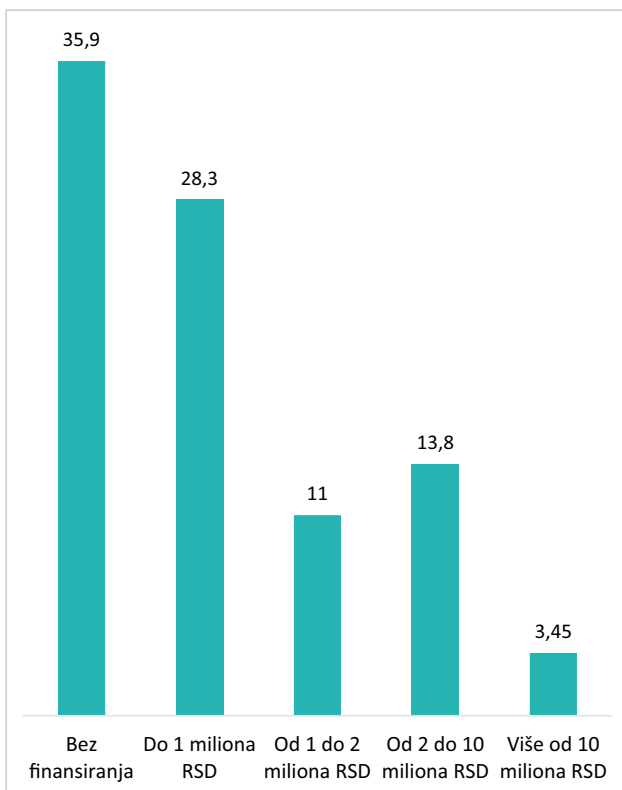
Od 93 jedinice lokalne samouprave koje imaju predviđeno budžetsko finansiranje lokalne omladinske politike, čak 41 (28,3% od ukupnog broja) jedinica lokalne samouprave izdvaja manje od milion dinara za lokalnu omladinsku politiku.

Šesnaest jedinica lokalne samouprave izdvaja između jedan i dva miliona dinara za lokalnu omladinsku politiku.

Dvadeset jedinica lokalne samouprave izdvaja između dva i 10 miliona dinara za lokalnu omladinsku politiku.

Pet jedinica lokalne samouprave izdvaja više od 10 miliona dinara za lokalnu omladinsku politiku.

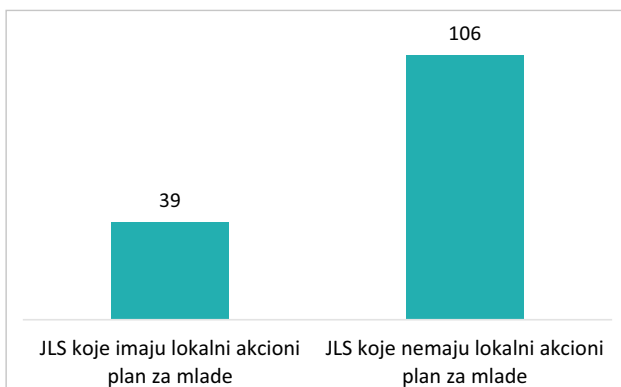
Grafikon 16. Finansiranje lokalne omladinske politike u % jedinica lokalne samouprave

Lokalni akcioni planovi za mlade (LAPM):

O tome da se lokalna omladinska politika ne sprovodi na optimalnom nivou, možda najbolje govori podatak da čak 106 (73,1%) jedinica lokalne samouprave nema važeći lokalni akcioni plan za mlade.

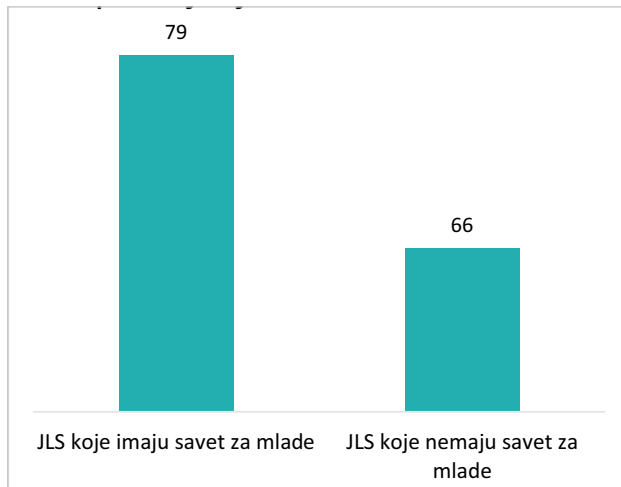
Grafikon 17. Broj JLS u odnosu na postojanje lokalnog akcionog plana za mlade

Saveti za mlade jedinica lokalne samouprave:

Istraživanje lokalnih saveta za mlade pokazalo je da čak 66 od 145 (45,5%) jedinica lokalne samouprave nema savet za mlade.

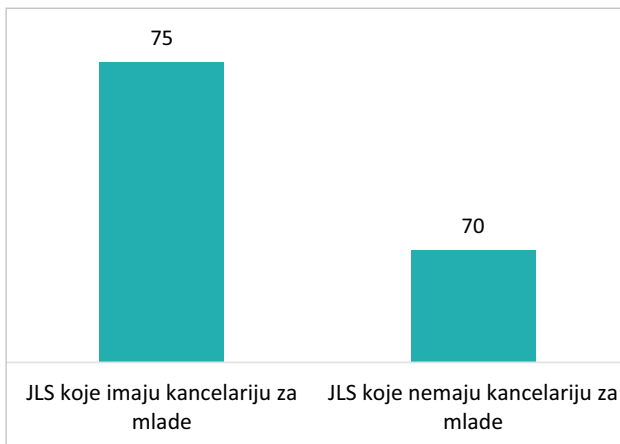
Grafikon 18. Broj JLS u odnosu na postojanje saveta za mlade

Kancelarije za mlade:

Istraživanje je pokazalo da 52 (35,9%) jedinice lokalne samouprave nemaju formiranu kancelariju za mlade i postoji još 18 (12,4%) jedinica lokalne samouprave koje je imaju formalno formiranu, ali ta kancelarija nema zaposlene.

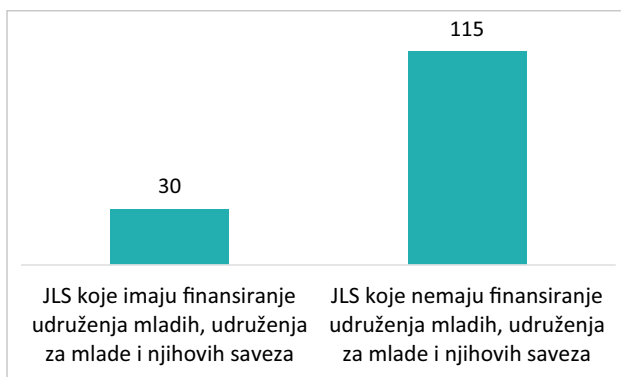
Grafikon 19. Broj JLS u odnosu na postojanje kancelarije za mlade

Uključivanje udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza u sprovođenje lokalne omladinske politike:

U pogledu uključivanja udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza u sprovođenje lokalne omladinske politike i finansiranja projekata i programa za udruženja, istraživanje je pokazalo da 115 (79,3%) jedinica lokalne samouprave nema opredeljena sredstva za finansiranje udruženja mladih i za mlade (udruženja građana) za sprovođenje lokalne omladinske politike.

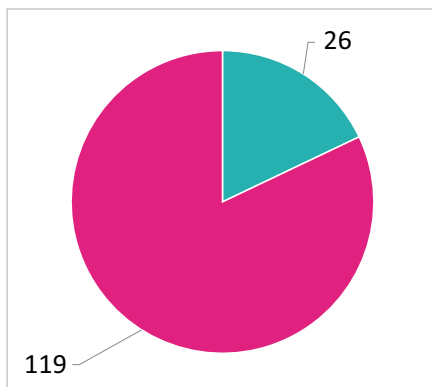
Grafikon 20. Broj JLS u odnosu na finansiranje udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza

Omladinski klubovi (klubovi za mlade, omladinski centri):

Istraživanje je pokazalo da čak 119 (82,1%) od 145 jedinica lokalne samouprave nema omladinski klub.

Grafikon 21. Broj JLS u odnosu na postojanje omladinskog kluba

Od 2021. godine, OPENS je koordinisao kreiranje dokumenta pod nazivom „Standardi omladinskih prostora – omladinski klubovi, omladinski centri i omladinski resursni centri“. Ovaj dokument nastao je kao proizvod konsultativnog procesa aktera omladinske politike: krovnog saveza mladih, Krovne organizacije mladih Srbije, drugih saveza, Nacionalne asocijacije praktičara/ki omladinskog rada, Nacionalne asocijacije kancelarija za mlade, OPENS i njihovih članica, kao i Ministarstva omladine i sporta i drugih relevantnih udruženja mladih i za mlade.

Ovaj dokument pokušava da odgovori na sve veće potrebe za obezbeđivanjem prostora za mlade, koji bi trebalo da pružaju podršku mladima ali i akterima omladinske politike da sprovode mere i programe za mlade sa ciljem ostvarenja blagostanja mladih. Omladinski prostori su u ovom procesu definisani kao mesta gde se sprovode programi i servisi za mlade, koji poboljšavaju položaj mladih, njihovu zapošljivost i zapošljavanje, prevenciju odliva mozgova i migracija, socijalnu isključenost, siromaštvo i potpomažu opštem zdravlju i blagostanju mladih.

Radna grupa je definisala sledeće standarde za sticanje licence/oznake omladinskog prostora:

1. Omladinski prostor ima primarnu misiju da služi omladinskom sektoru i mladima
2. Omladinski prostor promoviše saradnju
3. Omladinski prostor ima kompetentni zaposleni kadar
4. Omladinski prostor ima funkcionalan, bezbedan, siguran prostor za mlade
5. Omladinski prostor nudi tolerantno, zdravo i bezbedno radno okruženje
6. Omladinski prostor doprinosi razvoju kvaliteta omladinskog rada i sprovodi kvalitetne programe omladinskog rada
7. Omladinski prostor omogućava i podstiče uključivanje mladih, udruženja za mlade, omladinskih udruženja i njihovih asocijacija
8. Omladinski prostor doprinosi razvoju omladinske politike
9. Promocija vrednosti
10. Omladinski prostor promoviše i sprovodi programe
11. Transparentne finansijske procedure i organizacijske politike
12. Omladinski prostor je orijentisan ka korisniku/ci

U 2022. godini četiri jedinice lokalne samouprave najavile su osnivanje omladinskih centara: Subotica, Sombor, Mionica i Niš.

Istraživanje je pokazalo da tek šest (4,2%) od 145 jedinica lokalne samouprave ima sve instrumente lokalne omladinske politike.

Istraživanje je takođe pokazalo da 23 (15,9%) od 145 jedinica lokalne samouprave nemaju nijedan instrument lokalne omladinske politike.

4.5. Organizacije mladih, organizacije za mlade, neformalna udruženja i njihovi savezi

Radi obavljanja omladinskih aktivnosti, unapređenja uslova za lični i društveni razvoj mladih prema njihovim potrebama i mogućnostima i uključivanja mladih u društveni život zajednice i njihovog informisanja, mogu se osnivati udruženja mladih i udruženja za mlade, u skladu sa zakonom kojim se uređuju osnivanje i pravni položaj udruženja.

Udruženje mladih je udruženje koje je upisano u registar i deluje u skladu sa zakonom kojim se uređuju osnivanje i pravni položaj udruženja, a čije članstvo čine najmanje dve trećine mladih i čiji su ciljevi ili oblast ostvarivanja ciljeva usmereni na mlade.

Udruženje za mlade je udruženje koje je upisano u registar i deluje u skladu sa zakonom kojim se uređuje osnivanje i pravni položaj udruženja, a čiji su ciljevi ili oblast ostvarivanja ciljeva, pored ostalog, usmereni i na mlade.

Mladi mogu da se udružuju i u **neformalna udruženja** čiji su ciljevi ili oblast ostvarivanja ciljeva usmereni na mlade, a koja deluju u skladu sa zakonom kojim se uređuju osnivanje i pravni položaj udruženja.¹⁰⁷

Udruženja mladih i udruženja za mlade najčešće su isporučioi usluga za mlade, kako na lokalnom, tako i na nacionalnom nivou, koje država, pokrajina, grad, opština ili mesna zajednica ne dostavljaju mladima, a koje su odgovor i intervencija na rastuće i aktuelne probleme mladih ljudi i mogućnosti razvoja u lokalnim sredinama.

Sva registrovana udruženja mladih i udruženja za mlade mogu se, radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva i interesa, udruživati u **saveze**, čiji su ciljevi i oblast ostvarivanja ciljeva usmereni na mlade. Status **krovnog saveza** stiče onaj savez u koji se udruži najmanje 60 registrovanih udruženja koja imaju sedište na teritoriji najmanje dve trećine upravnih okruga u Republici Srbiji i najmanje dve godine sprovede omladinske aktivnosti u više jedinica lokalne samouprave i koji okuplja najmanje 2.000 individualnih, jednom upisanih, članova, od kojih je najmanje dve trećine mladih. Krovni savez predstavlja i zastupa interese svojih članova, predlaže kandidate za Savet za mlade i učestvuje u procesu izrade i sprovođenja Strategije i drugih dokumenata iz oblasti omladinske politike.¹⁰⁸ Krovna organizacija mladih Srbije je 2020. godine stekla status krovnog saveza.

Prema poslednjoj dostupnoj bazi evidencije udruženja na dan 23. maj 2022. godine, u jedinstvenu evidenciju upisano je ukupno 1.751 udruženje mladih i za mlade i njihovih saveza.¹⁰⁹

107 Zakon o mladima, Sl. glasnik RS, br. 50/2011, čl. 13, http://www.paragraf.rs/propsi/zakon_o_mladima.html

108 Zakon o mladima, čl. 14.

109 Evidencija udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza, <https://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/sektor-za-omladinu/evidencija-udruzenja>

Stubovi omladinske politike u Srbiji su i savezi koji su partneri MOS-u u planiranju i realizaciji omladinske politike u Srbiji. Uz KOMS, to su još i Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada (NAPOR) i Nacionalna asocijacija kancelarija za mlade (Nacionalna KZM).

Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada (NAPOR)

Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada¹¹⁰ je strukovni i reprezentativni savez udruženja koja sprovode omladinski rad, kao i omladinskih radnika na nacionalnom nivou. Misija NAPOR-a je stvaranje i razvijanje uslova za osiguranje kvaliteta i prepoznavanje omladinskog rada u cilju razvoja potencijala mladih i omladinskih radnika koji doprinose dobrobiti lokalne zajednice i društva. NAPOR je neprofitni, nestranački savez udruženja građana koji se zalaže za sistematsku brigu o mladima, promoviše sigurno okruženje i mogućnosti za lični i socijalni razvoj mladih kako bi postali aktivni članovi društva.¹¹¹ Od 2019. godine, *omladinski radnik* smatra se zanimanjem i ima svoju šifru u Jedinstvenom kodeksu šifara za evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje. Ovo zanimanje upisano je pod šifrom 3412.03. Omladinski radnik je stručno lice, angažovano u organizacijama civilnog društva/institucijama/lokalnoj samoupravi, koje sprovodi aktivnosti omladinskog rada, a čije su kompetencije definisane standardima zanimanja u oblasti omladinskog rada. Kompetencije se mogu steći kroz formalno, neformalno i informalno obrazovanje i učenje.¹¹²

Nacionalna asocijacija kancelarija za mlade (Nacionalna KZM)

Nacionalna asocijacija kancelarija za mlade¹¹³ je savez gradova i opština Republike Srbije koje imaju kancelariju za mlade i aktivno se bave razvojem omladinske politike na lokalnom nivou. Osnovana je od strane 56 jedinica lokalnih samouprava koje imaju kancelariju za

110 NAPOR, <http://www.napor.net/sajt/index.php/sr-yu/>

111 Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 43

112 <http://koms.rs/vesti/omladinskia-radnikca-je-zanimanje/>

113 Nacionalna KZM, <http://www.asocijacijakzm.org/>

mlade, a radi umrežavanja, razmene iskustava i dobrih praksi kancelarija za mlade, pružanja kontinuirane podrške razvoju kapaciteta koordinatora i obezbeđivanja kvaliteta omladinske politike na lokalnom nivou. Aktivnosti Nacionalne KZM obavljaju se u saradnji sa lokalnim i nacionalnim partnerskim institucijama i organizacijama, nadležnim ministarstvima i drugim telima koja se bave omladinskom politikom.¹¹⁴

Zaključak i preporuke

Vanja Udovičić nastavio je da obavlja funkciju ministra omladine i sporta i u ovom izveštajnom periodu, a ostaje nepoznato da li će ostati na toj funkciji i u sledećoj vladi Republike Srbije. Nije došlo do kadrovskih promena u Sektoru za omladinu, a Snežana Žugić i dalje je vršilac dužnosti pomoćnika ministra za omladinu. Među pozitivne trendove vezane za rad i Ministarstva omladine i sporta i Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu Autonomne Pokrajine Vojvodine jeste blagi rast udela njihovih budžeta namenjenih omladinskoj politici, kao i ažurnije sprovođenje konkursa u oblasti omladinske politike, mada u ovoj oblasti i dalje postoji prostor za poboljšanje. Prema analizi KOMS-a, raspodela projektnih sredstava i dalje je neuravnotežena u korist udruženja u Beogradu. Savet za mlade je nakon značajnog ubrzanja rada ponovo usporio i održao tek jednu sednicu. Podaci o lokalnoj omladinskoj politici zadržani su iz prethodne godine, s obzirom na to da ne postoje nova sveobuhvatna istraživanja.

Institucije zadužene za sprovođenje omladinske politike:

Nacionalni nivo

- Narodna skupština i Vlada Republike Srbije trebalo bi da obezbede više sredstava za sprovođenje Strategije za mlade i Akcionog plana i da uvećaju budžet za sprovođenje omladinske politike.

114 Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 41

Ukoliko država sistematski ne smanjuje troškove, ne sme doći do opadanja apsolutnog iznosa, niti udela sredstava koja odlaze na omladinsku politiku na svim nivoima, kao što se desilo 2021.

Akteri: Narodna skupština RS, Vlada RS, MOS, Ministarstvo finansija, KOMS, NAPOR, Nacionalna KzM, udruženja mladih i za mlade

- Podsticati formiranje odvojenog resornog ministarstva koje bi se isključivo bavilo mladima (Ministarstvo omladine ili Ministarstvo za mlade) ili formiranje nezavisne nacionalne agencije za mlade.

Akteri: Narodna skupština RS, političke partije, Vlada RS, MOS, Savet za mlade, KOMS, NAPOR, Nacionalna KzM, udruženja mladih i za mlade.

- Ministarstvo omladine i sporta uz projektno mora da razvija i dugoročno programsko finansiranje kako bi aktivnosti mogle da se podrže kroz više godina i kako bi rezultati bili kontinuirani i svrsishodniji.

Akteri: MOS, Sektor za omladinu MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade; Savet za mlade.

- Imenovati pomoćnika ministra zaduženog za omladinu u punom mandatu kako bi se prevazišla ograničenja v. d. statusa.

Akteri: Vlada RS, MOS

Pokrajinski nivo

- Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu trebalo bi da omogućiti sistematičan pregled sprovođenja Akcionog plana politike za mlade u AP Vojvodini za period 2015–2020. godine

Akter: Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu.

Lokalni nivo

- Mehanizme omladinske politike: savete za mlade, kancelarije za mlade, strategije za mlade, finansiranje lokalne omladinske politike, finansiranje i uključivanje udruženja mladih i za mlade u proces sprovođenja strategije za mlade i omladinske klubove prepoznati kao obavezujuće za jedinice lokalne samouprave.

Akteri: Vlada RS, Narodna skupština, MOS, MDULS, Ministarstvo finansija, jedinice lokalne samouprave, KOMS, Nacionalna KzM, udruženja mladih i za mlade.

Finansiranje omladinske politike

Preporuke u pravcu unapređenja sprovođenja konkursa za realizaciju omladinske politike:

- Unaprediti kriterijume za ocenjivanje projekata i programa od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora uz aktivno uključivanje mladih u proces odabira kriterijuma
- Unaprediti proces transparentnosti konkursa kroz objavljivanje pojedinačnih bodovnih lista projekata i programa po kriterijumima iz Pravilnika o finansiranju
- Objavljivati rezultate konkursa blagovremeno i lako dostupno na sajtu Ministarstva omladine i sporta, pre potpisivanja ugovora sa udruženjima mladih i za mlade kojima je odobreno finansiranje projekata i programa
- Na veb-stranici Ministarstva omladine i sporta transparentno objavljivati rešenja i odluke o rezultatima konkursa
- Omogućiti pokretanje prvostepenog žalbenog postupka pred Ministarstvom omladine i sporta nakon objavljivanja rezultata konkursa
- Angažovati eksperte u vršenju ocenjivanja projekata i programa na konkursima

Mehanizmi zajedničkog odlučivanja mladih i donosilaca odluka

- Uspostaviti redovno sazivanje sednica Saveta za mlade, na dvomesečnom nivou, i ojačati saradnju između predstavnika mladih i predstavnika institucija u Savetu za mlade.
Akteri: Savet za mlade, MOS, predstavnici institucija i predstavnici mladih u Savetu za mlade, KOMS, NAPOR, Nacionalna KzM, udruženja mladih i za mlade.
- Unaprediti Poslovnik o radu Saveta za mlade, kojim bi se regulisala redovnost održavanja sednica, način podnošenja inicijativa od strane mladih, oblast rada i slično
Akteri: Savet za mlade, MOS, predstavnici institucija i predstavnici mladih u Savetu za mlade, KOMS, NAPOR, Nacionalna KzM, udruženja mladih i za mlade.

5. POLITIČKA PARTICIPACIJA I ODNOS POLITIČKIH SUBJEKATA PREMA MLADIMA

Ovo poglavlje prikazuje sliku učešća mladih u političkom životu u Srbiji, političku participaciju mladih, ali i odnos političkih subjekata i političkih institucija prema mladima i poverenje mladih u institucije i pojedince koji vode institucije.

5.1. Mladi u političkim institucijama

Prema poslednjoj objavljenoj proceni broja stanovništva sa kraja 2020. godine, od 1. 7. 2021. godine,¹¹⁵ mladih (15–30 godina) ima 1.210.353 i čine 17,61% populacije u Srbiji, odnosno nešto više od 1/6 stanovništva.

Iako novi saziv Narodne skupštine (nakon izbora 3. aprila 2022. godine) još nije konstituisan, prema rezultatima izbora, u parlamentu ćemo imati 14 mladih poslanika.

Prema rezultatima izbora, u Narodnoj skupštini će biti 14 mladih narodnih poslanika/poslanica (devet sa izborne liste Aleksandar Vučić – Zajedno možemo sve, dva sa izborne liste Milica Đurđević Stamenkovski – Srpska stranka Zavetnici i po jedan sa izbornih lista Ivica Dačić – premijer Srbije, Marinika Tepić – Ujedinjeni za pobedu Srbije i Muftijin amanet – Stranka pravde i pomirenja SPP – Usame Zukorlić).

115 Procenjen broj stanovnika na kraju 2020, Republički zavod za statistiku, <https://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/oblasti/stanovnistvo/procene-stanovnistva/>

Tabela 24. Broj mladih u Narodnoj skupštini (NS)

Saziv Narodne skupštine	Broj mladih poslanika	Procenat mladih u NS
2008.	22	8,8%
2012.	8	3,2%
2014.	5	2%
2016.	3	1,2%
2019.	4	1,6%
2020.	28	11,2%
2021.	22	8,8%
2022.	14	5,6%

Izvor: Narodna skupština Republike Srbije i RIK¹¹⁶

Nakon velikog rasta broja mladih narodnih poslanika u mandatu iz 2020. godine, posle ovih izbora broj poslanika koji spadaju u kategoriju mladih ponovo je niži od 20%, ali ipak značajno viši nego u periodu 2012–2022.

Kao i ranije, ni u prethodnom sazivu Narodne skupštine nije formiran Odbor za mlade.¹¹⁷

U prethodnoj (trenutno tehničkoj) vladi Republike Srbije nijedan ministar niti član Vlade nije bio u kategoriji mladih osoba.

Kada su u pitanju mlade osobe u Vladi Republike Srbije, u poslednjih 15 godina samo su dva ministra bila mlađa od 30 godina. U pitanju su Nikola Selaković, koji je sa 29 godina postao ministar pravde i državne uprave u prvoj vladi Ivica Dačića, formiranoj 2012. godine, i Lazar Krstić, koji je sa 29 godina postao ministar finansija u drugoj vladi Ivica Dačića, formiranoj 2013. godine.¹¹⁸

116 Narodna skupština Republike Srbije, <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.871.html>

117 Videti: [http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovnik-\(precisceni-tekst\)/radna-tela-narodne-skupstine.1334.html](http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovnik-(precisceni-tekst)/radna-tela-narodne-skupstine.1334.html)

118 Izvor podataka za sastave Vlade RS: https://whogoverns.eu/cabinet-s/?view=epoca_pais&id=7&codigo=rs

Zajedno sa parlamentarnim izborima 2020. godine, održani su i lokalni izbori u gotovo svim jedinicama lokalne samouprave u Srbiji i prikupljali smo podatke o broju mladih predsednika opština i gradonačelnika, kao i mladih odbornika.¹¹⁹ Ti podaci se nalaze u Alternativnom izveštaju iz prethodne godine (2021). U okviru najviših funkcija u jedinicama lokalne samouprave, u kategoriju mladih potpada samo predsednik opštine Požega – Đorđe Nikitović,¹²⁰ dok nijedan gradonačelnik u Srbiji nije u kategoriji mladih.

5.2. Mladi u kampanji 2022. godine¹²¹

Krovna organizacija mladih Srbije pratila je obraćanja svih izbornih aktera tokom kampanje za redovne predsedničke i vanredne parlamentarne izbore u Republici Srbiji. Mladima su se u kampanji najviše obraćali Patriotski blok i predsednički kandidat Boško Obradović (47 puta), zatim koalicija oko SNS-a i predsednički kandidat Aleksandar Vučić (37 puta) i izborna lista Marinika Tepić – Ujedinjeni za pobedu Srbije i predsednički kandidat Zdravko Ponoš (21 put). U kampanji se najviše govorilo o obrazovanju mladih, njihovom odlasku iz zemlje, političkoj participaciji, stanovanju, merama podrške mladima i meri od 100 evra podrške mladima.

Izborna lista Aleksandar Vučić – Zajedno možemo sve (kao i predsednički kandidat Aleksandar Vučić), koju čine Srpska napredna stranka, Socijaldemokratska partija Srbije, Partija ujedinjenih penzionera Srbije, Pokret socijalista, Srpska narodna partija, Pokret Snage Srbije – Bogoljub Karić, Srpski pokret obnove i Narodna seljačka stranka, i koje su podržale Aleksandra Vučića za predsednika države, 37 puta se tokom kampanje obratila mladima. Najviše su komunicirali članovi Vlade Ana Brnabić, Siniša Mali, Darija Kisić Tepavčević i Vanja Udovičić, kao i kandidati za narodne poslanike Nevena Đurić, Đorđe

119 Podaci na osnovu istraživanja: Boban Stojanović, *Lokalna omladinska politika: Saveti za mlade jedinica lokalne samouprave*, KOMS i GAJP, Beograd, 2021.

120 Predsednik opštine Požega Đorđe Nikitović rođen je 1994. godine

121 Sažetak istraživanja i monitoringa izborne kampanje 2022. godine, Boban Stojanović – ur., „Mladi u kampanji 2022 – Monitoring izveštaj“, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2022, str. 5-10

Todorović, Miloš Terzić i Milica Nikolić. Predsednički kandidat Aleksandar Vučić komunicirao je samo jednom ka mladima, kada je potvrdio da će svi mladi početkom juna dobiti 100 evra novčane pomoći (podsticaja). Na listi Aleksandar Vučić – Zajedno možemo sve našlo se ukupno 20 mladih kandidata i kandidatkinja za narodne poslanike, što čini 8% izborne liste. U prvoj polovini nalazilo se devet, a u drugoj polovini 11 kandidata. Prema preliminarnim rezultatima parlamentarnih izbora, u narednom skupštinskom sazivu sedeće devet mladih narodnih poslanika. Opšti utisak je da su se predstavnici i kandidati ove liste bavili pitanjima mladih, ali da nisu obuhvaćeni svi problemi sa kojima se mladi danas suočavaju u Srbiji. Takođe, nije predložen dugoročan plan za rešavanje određenih ekonomskih i socijalnih problema mladih. Mere koje su predložene predstavljaju kratkoročna i trenutna rešenja, bez jasne perspektive u dugoročnom periodu. Srpska napredna stranka je od 119.000 evra potrošenih na plaćenu promociju na društvenim mrežama – na mlade potrošila oko 26.235 evra, što je procentualno 22%.

Izborna lista Ivica Dačić – Premijer Srbije predložila je 27 mladih kandidata/kandidatkinja za narodne poslanike, od kojih svega šest u prvoj polovini liste. Prema preliminarnim rezultatima izbora, ova lista će imati jednu mladu narodnu poslanicu u narednom skupštinskom sazivu. Teme na kojima su se fokusirali predstavnici SPS prevashodno su bili obrazovanje i nauka, ostanak mladih u zemlji i zdravstvo. Glavnu reč u kampanji usmerenoj ka mladima vodio je ministar prosvete Branko Ružić, a njega su pratili predsednik Narodne skupštine Ivica Dačić i ministar Novica Tončev, kao i kandidati za narodne poslanike Vladimir Đukić i Dijana Radović. Predstavnici ove liste obećali su veća ulaganja u obrazovanje i nauku, kao i u zdravstveni sistem. Ova izborna lista nije videla mlade kao svoju ciljnu biračku grupu i sporadično se obraćala mladima tokom kampanje. S obzirom na to da je Branko Ružić jedini funkcioner SPS koji je bio na čelu jednog značajnog ministarstva, ne čudi da je glavna tema koju je ova partija komunicirala tokom kampanje bilo obrazovanje, želeći da predstavi svoj rad i uspehe tokom prethodne dve godine. SPS je od ukupno potrošenih 2.450 evra na plaćenu promociju na društvenim mrežama – na mlade potrošio oko 463 evra, što je procentualno 19%.

Na izbornoj listi SRS-a bilo je 16 mladih ljudi u prvoj polovini liste, a među prvih 20 kandidata svega dvoje. U svojoj kampanji SRS se kao partija svega jedanput, saopštenjem na zvaničnom sajtu stranke, obratio mladima i govorio o problemu mladih. Problem mladih na koji su se osvrnuli jeste problem njihovog osamostaljivanja. Nisu predložili nikakve konkretne mere, već su samo dali obećanje da će, ukoliko se vrate u Narodnu skupštinu, predložiti zakon o posebnim uslovima za izgradnju stanova za mlade. Zaključujemo da mladi SRS-u nisu bili ciljna grupa u ovoj izbornoj kampanji. Najviše su komunicirali o ratu između Rusije i Ukrajine. Iako se pojedini zvaničnici stranke obraćaju putem svojih društvenih mreža, rekli bismo da dominantan način komuniciranja putem zvaničnih saopštenja na sajtu stranke nije prilagođen mladima. Kao ohrabrujuću stvar vidimo to što stranku i listu predstavlja mlada osoba – Aleksandar Šešelj. Međutim, ni on se nije obraćao mladima u toku kampanje. Srpska radikalna stranka nije uspjela da preskoči izborni prag i osvoji mesta u Narodnoj skupštini.

Koalicija „Marinika Tepić – Ujedinjeni za pobjedu Srbije“ i predsjednički kandidat Zdravko Ponoš u posmatranom periodu ukupno su se u 21 navrat obratili u vezi sa mladima. Teme o kojima su govorili su aktivizam mladih, njihova politička participacija, odlazak iz Srbije, zaposlenje, osamostaljivanje, podsticanje nataliteta, kvalitet života mladih u Srbiji. Dominantno su govorili negativno o merama i postupcima aktuelne vlasti, ističući u više navrata da mere za podsticanje nataliteta i osamostaljivanja mladih nisu adekvatne i u okviru pozitivnog dela kampanje predložili su 10 mera demografske politike, kao što su: uvođenje beneficiranog penzijskog staža za majke, smanjenje oporezivanja zarada za roditelje kroz povećanje neoporezivog dela zarada i uvođenje zabrane prekovremenog i noćnog rada za majke. Tema koja se u najviše obraćanja provlačila jeste „odliv mozgova“, ali predstavnici koalicije nisu u velikoj meri nudili konkretna rešenja za taj problem. Što se tiče komuniciranja ka mladima putem društvenih mreža, svojim sadržajem su se posebno istakli nalozi Pokreta slobodnih građana, kao i stranice omladine Narodne stranke i Demokratske stranke. Ono što je uočeno kod praćenja ove koalicije, to je komuniciranje mladih ka mladima u većoj meri, odnosno obra-

ćanje mladih kandidata/kandidatkinja za poslanike/poslanice i članova/članica političkih partija sa liste. Mladima se više puta obraćao i predsednik Pokreta slobodnih građana Pavle Grbović, koji je jedini mladi kandidat za narodnog poslanika koji će ući u parlament ispred ove liste. Ova koalicija je od ukupno potrošenih 13.500 evra na plaćenu promociju na društvenim mrežama – na mlade potrošila oko 4.600 evra, što je procentualno 34%.

Na listi koju je koalicija NADA predala RIK-u bilo je 31 od 250 (12,4%) mladih na listi. Iako je ova koalicija prešla izborni prag i imaće predstavnike u Narodnoj skupštini Republike Srbije, ona neće imati mlade poslanike. U svojoj kampanji, NADA i predsednički kandidat Miloš Jovanović su se četiri puta obratili mladima i govorili o problemima mladih. Problem mladih na koji su se osvrnuli jeste problem u obrazovanju, odlazak mladih i partijsko zapošljavanje. Osim uspostavljanja visoke škole državne uprave za mlade, nije bilo konkretnih mera. Naveli su da će se pozabaviti pitanjem zapošljavanja mladih koje ne zavisi od partijske knjižice. Zaključujemo da im mladi nisu bili ciljna grupa u ovoj izbornoj kampanji u velikoj meri. Ova koalicija je od ukupno potrošenih 16.500 evra za plaćenu promociju na društvenim mrežama – na mlade potrošila oko 3.800 evra, što je procentualno 23%.

Od ukupno 250 kandidata na listi Srpske stranke Zavetnici, 72 je mladih kandidata/kinja. U prvoj polovini liste nalazilo se 30 mladih, što je 23,2%, dok je u drugoj polovini liste 42, odnosno 33,6% mladih. Iz ove liste su govorili o migracijama mladih i odlasku iz zemlje, o natalitetu, finansijskoj nezavisnosti i obrazovanju, kao i o političkoj participaciji. Ukazivali su na probleme mladih da se zaposle bez partijske knjižice i naveli da je to jedan od osnovnih problema zašto mladi odlaze iz Srbije i napuštaju svoju dedovinu. Ukupno su pet puta komunicirali o mladima. Najviše je o mladima govorila Milica Đurđević Stamenkovski, nosilac izborne liste i kandidatkinja za predsednicu. S obzirom na preliminarne rezultate izbora, Srpska stranka Zavetnici imaće dvoje mladih narodnih poslanika u Narodnoj skupštini. Ova izborna lista je od ukupno potrošenih 2.800 evra na plaćenu promociju na društvenim mrežama – na mlade potrošila oko 1.100 evra, što je procentualno 39%.

Koalicija „Moramo“ imala je 41 mladog kandidata/kandidatkinju na listi, od ukupno 249. Od toga se 16 njih nalazi u prvoj polovini liste. Međutim, niko od mladih kandidata/kandidatkinja neće imati priliku da postane narodni poslanik prema trenutnoj raspodeli mandata. Koalicija „Moramo“ je 16 puta komunicirala ka mladima i o mladima. Najviše se govorilo o odlasku mladih iz zemlje usled različitih problema, njihovoj političkoj participaciji, ali i o brojnim drugim društvenim oblastima u kojima su ponuđena konkretna rešenja. Mladima su se najviše obraćali lideri koalicije Aleksandar Jovanović Ćuta i Nebojša Zelenović, kao i dr Biljana Stojković, kandidatkinja za predsednicu. Negativno se govorilo o odlasku mladih i obrazovanih ljudi iz zemlje zato što ne postoje zdrava zemlja, čist vazduh i pitka voda, ali i o odlasku mladih iz manjih mesta zato što ne postoje odgovarajuće kulturne aktivnosti. Ukazali su na to da imaju plan za ekonomski razvoj koji će sprečiti odlazak mladih iz zemlje. Na kritiku je naišla i izjava „da će studenti uraditi sve za hiljadu dinara“, a Aleksandar Jovanović Ćuta i Biljana Stojković su i prisustvovali studentskom protestu tim povodom. Pozitivna komunikacija uočljiva je u pozivu mladih da glasaju. U tom smeru je pažnja usmerena i na važnu ulogu mladih u političkim procesima, konkretno u kontroli izbora, i naveli su da je sve manja apatičnost i apolitičnost mladih. Ukazali su i na ono što mladima ne treba, a to su, po njima, političke stranke koje prave mimove, političari na Tiktoku, ponavljaju rečenice „mladi su budućnost Srbije“ ukrug bez ikakvog smisla i razmišljanja i svaljivanje krivice kada mladi opravdano odu da žive van svoje zemlje zbog nedostatka uslova da normalno žive u Srbiji. Koalicija „Moramo“ ponudila je set konkretnih mera u skladu sa specifičnom perspektivom mladih u oblastima obrazovanja, rada, roditeljstva, zdravstva, participacije mladih, sportskih aktivnosti i zaštite od nasilja i seksualnog uznemiravanja. Predložili su ukupno 28 mera. Ova izborna lista je od ukupno potrošenih 25.700 evra na plaćenu promociju na društvenim mrežama – na mlade potrošila oko 5.900 evra, što je procentualno 23%.

Izbornu listu Suverenisti činili su stranka Dosta je bilo, Zdrava Srbija i pokret Živim za Srbiju. Koalicija Suverenisti je u toku izborne kampanje tri puta komunicirala ka i o mladima. Teme o kojima su stranke

komunicirale vezane su za migracije mladih, zasnivanje porodice, poljoprivredu, obrazovanje i partokratiju kao problem za zapošljavanje mladih. Otvorili su pitanje subvencionisanja mladih poljoprivrednika kako bi ih zadržali u Srbiji. Ova lista nije prešla izborni prag i neće imati predstavnike u Narodnoj skupštini Republike Srbije. Ova koalicija je od ukupno 15.000 evra potrošenih na plaćenu promociju na društvenim mrežama – na mlade potrošila oko 3.300 evra, što je procentualno 22%.

Patriotski blok i predsednički kandidat Boško Obradović najviše puta su se obraćali mladima od svih izbornih lista i kandidata. Ipak, ispred liste nijedna mlada osoba nije ušla u parlament kao narodni poslanik/ica. Teme koje su isticali kao važne bile su različitog karaktera: obrazovni sistem (besplatne knjige i školarina), osamostaljivanje mladih i stambeno pitanje, privatno preduzetništvo, odlazak mladih iz države itd. Ton obraćanja mladima bio je neutralan; pridali su pažnju problemima mladih i predložili su konkretne mere za njihovo rešavanje, dok su negativno govorili o postojećim merama i omladinskoj politici. Predložili su mere za koje će se zalagati radi poboljšanja okruženja u kom mladi žive. Neke od često ponavljanih mera su modernizacija obrazovnog sistema, pomoć mladima u rešavanju stambenog pitanja i subvencionisanje privatnog preduzetništva. Od ukupno 25.300 evra potrošenih na plaćenu promociju na društvenim mrežama, ova koalicija je potrošila oko 5.000 evra na mlade, što je procentualno 20%.

Koaliciju „Boris Tadić – Ajmo, ljudi“ čine Socijaldemokratska stranka, Nova stranka, Pokret „1 od 5 miliona“, Ujedinjeni pokret Zelenih Srbije, Tolerancija Srbije, Bošnjačka građanska stranka i Stranka Crnogoraca. Broj mladih kandidata ove izborne liste je 39 od 245 osoba na izornoj listi. Od ovih 39 mladih, 20 njih se nalazi u prvoj polovini liste. Teme o kojima su komunicirali predstavnici koalicije odnosile su se na obrazovanje, političku participaciju i participaciju mladih u izbornom procesu, politički aktivizam, ekonomiju, sport, odlazak mladih iz Srbije, demografiju, ali u negativnom tonu komunicirali su i o merama Vlade za pomoć mladima od 100 evra, kao i o targetiranju studenata u programu sa nacionalnom pokrivenošću. Kada je reč o konkretnim programima za mlade, iz koalicije „Boris Tadić – Ajmo, ljudi“ naveli su da je neophodno uvesti ciklus investicija koji će vratiti sport u škole, kampuse za srednje škole, a u pogledu ekonomske

reforme predložili su subvencionisanje poslodavaca pri zapošljavanju novih radnika i povećanje zarada. Izborna kampanja ove koalicije krenula je kasnije u odnosu na ostale izborne liste, pa se može zaključiti da su teme o kojima se komuniciralo bile veoma uopštene i bez konkretnih politika za mlade i o mladima. Ova izborna lista nije prešla izborni prag i neće imati predstavnike u Narodnoj skupštini. Od ukupno 7.600 evra potrošenih na plaćenu promociju na društvenim mrežama, ova koalicija je na mlade potrošila oko 2.100 evra, što je procentualno 28%.

Kandidat za predsednika Miša Vacić svega se jedanput obratio mladima, i to u ekonomskom okviru. Obećao je mladima iznos od 250 evra ako pobedi na izborima, kritikujući meru Vlade o pomoći mladima od po 100 evra. Istakao je da, usled svih okolnosti i posledica ekonomske krize, minimalan iznos za poboljšanje života mladih jeste upravo 250 evra. Govorio je negativno o merama Vlade RS. Mera pomoću koje država može obezbediti novac za to jeste ukidanje finansiranja nevladinog sektora i raznih organizacija za koje smatra da „truju srpsku omladinu i rade protiv države“. Ovde uočavamo pokušaj pozitivne kampanje prema mladima, uz kritiku mera Vlade, ali uz negativan kontekst percepcije mladih kao grupe koja se „truje“. Iz ovoga se zaključuje da ovaj kandidat mlade smatra podložnim tuđem uticaju, odnosno uticaju organizacija koje pominje.

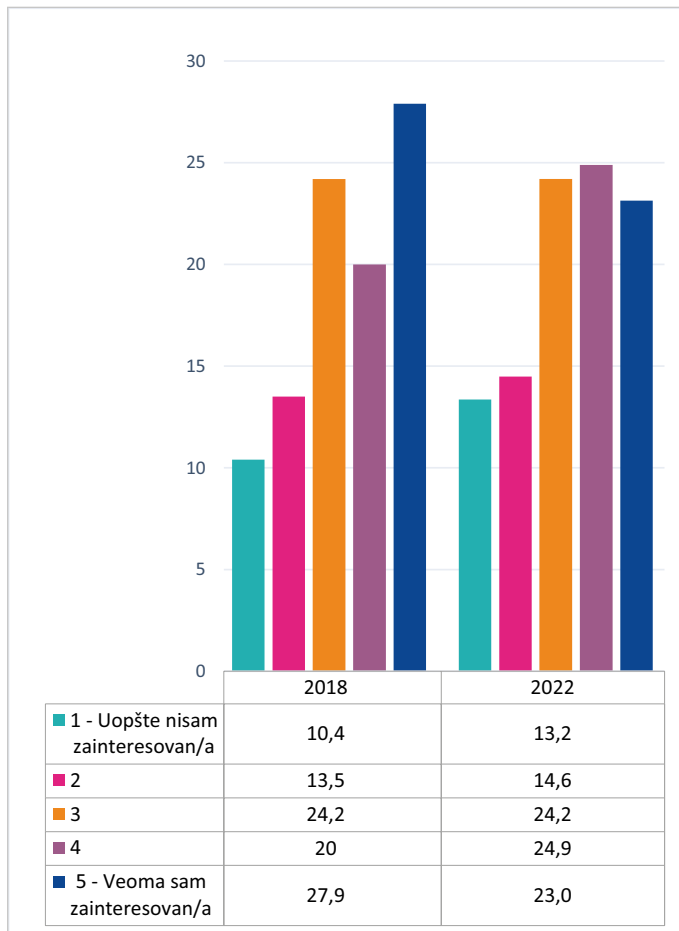
5.3. Politička participacija mladih

Politička participacija se može odrediti kao proces dobrovoljnog učešća pojedinaca i socijalnih grupa u iniciranju, razmatranju i donošenju političkih stavova i odluka, kao i u njihovoj realizaciji. Politička participacija je element demokratske/participativne političke kulture. Da bi demokratija kao oblik političkog režima funkcionisala, neophodno je imati aktivne građane, građane koji participiraju u okviru demokratskog sistema. Zato je neophodno da i mladi učestvuju/participiraju u procesima donošenja odluka.

Naše istraživanje je pokazalo da su mladi manje zainteresovani za politiku i politička dešavanja nego prethodne godine (3,41). Na pitanje „Koliko ste zainteresovani za politička dešavanja?“, na skali od 1 do 5 (1 – uopšte nisam zainteresovan/a, 5 – veoma sam zainteresovan/a),

prosečan odgovor mladih koji su učestvovali u istraživanju je 3,3. Odgovore 4 i 5 dalo je kombinovano 47,9% ispitanika, dok je odgovor da uopšte nije zainteresovano za politiku (ocena 1) dalo 13,2% ispitanika.

Grafikon 22. Zainteresovanost mladih za politička dešavanja (u %)

U odnosu na godine*** ispitanika postoji statistički značajna razlika i zainteresovanost za politička dešavanja raste sa rastom godina ispitanika (15–19 godina = 3,04; 20–24 godine = 3,39; 25–30 godina = 3,5).

Pored toga, postoji statistički značajna razlika u pogledu stečenog obrazovanja***. Sa porastom nivoa stečenog obrazovanja raste zainteresovanost za politička dešavanja (mladi sa ili bez osnovnog obrazovanja = 3,00; mladi sa srednjim obrazovanjem = 3,28; mladi sa visokim obrazovanjem = 3,63).

Iako ne postoji statistička značajnost, primetne su razlike u odnosu na pol ispitanika, kao i region iz kojeg dolaze. Naime, mladi muškarci su zainteresovaniji za politička dešavanja u odnosu na mlade žene (prosečna ocena 3,36 naspram 3,24). U pogledu regiona, mladi iz regiona Beograda (3,42) zainteresovaniji su od mladih iz ostalih regiona (Vojvodina = 3,25; Istočna i Južna Srbija = 3,17; Centralna i Zapadna Srbija = 3,33).

Tabela 25. Zainteresovanost mladih za politiku prema grupama

Grupe	Prosečna ocena
Ukupno:	3,3
15–19	3,04
20–24	3,39
25–30	3,5
Muškarci	3,36
Žene	3,24
Beogradski region	3,42
Region Vojvodine	3,25
Region Istočne i Južne Srbije	3,17
Region Centralne i Zapadne Srbije	3,33
Osnovno ili bez obrazovanja	3,00
Srednje obrazovanje	3,28
Visoko obrazovanje	3,63

Ove godine smo ispitanike pitali, ukoliko prate politička dešavanja, koje teme ih najviše zanimaju, a odgovori pokazuju da mlade najviše interesuju tema životne sredine (53,4%), zatim ekonomske teme – zapošljavanje, investicije i sl. (46,7%) i nacionalne teme – Kosovo, situacija u regionu, spoljna politika Srbije (45,9%).

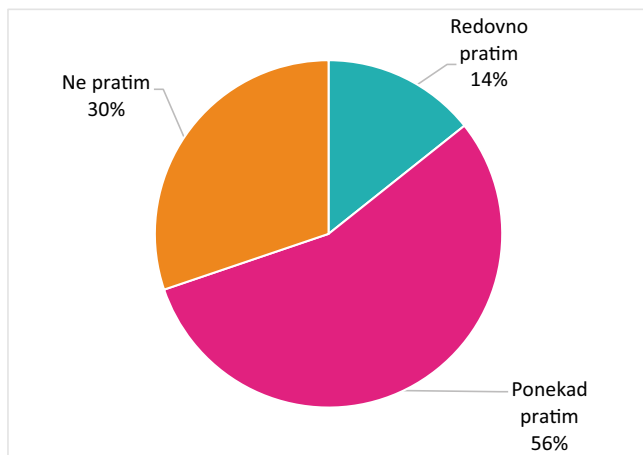
U odnosu na prethodnu godinu, vidimo pad zainteresovanosti mladih u pogledu tema korupcije i kriminala, a tema životne sredine nastavila je da raste i preuzela primat kao najvažnija tema.

Tabela 26. Zainteresovanost za političke teme

Teme	2020	2021	2022
Nacionalne teme (Kosovo, situacija u regionu, spoljna politika Srbije)	54,3	45,6	45,9
Ekonomske teme (zapošljavanje, ekonomska politika Vlade, investicije)	56,8	48,6	46,7
Korupcija i kriminal	44,9	51	43,6
Funkcionisanje/nefunkcionisanje demokratije u Srbiji	50,6	47,3	41
Bezbednost	36,5	33	32,1
Evropske integracije	21,3	21,8	22,4
Omladinska politika	38,9	41,4	39,9
Životna sredina	43,7	50,6	53,4
Suočavanje sa prošlošću (ratni zločini, pomirenje)	30,4	22,7	22,7
Ne pratim politiku			15,6

Na pitanje da li prate politiku na lokalnom (opštinskom/gradskom) nivou, tek 14,3% njih je odgovorilo da redovno prati.

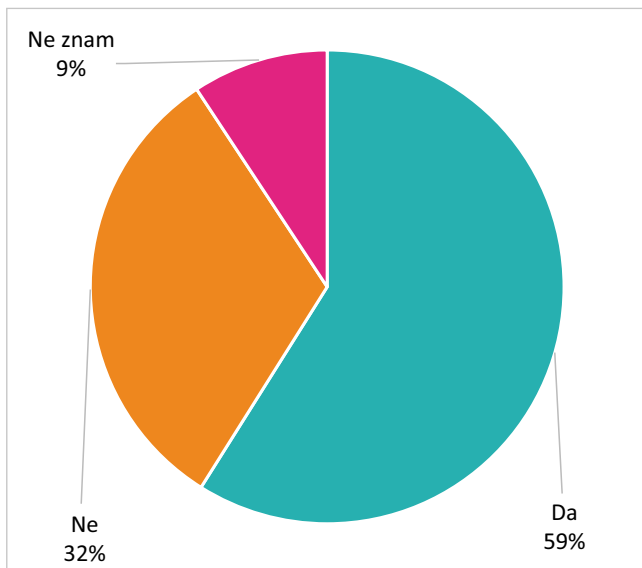
Grafikon 23. Da li pratite politiku na lokalnom nivou?

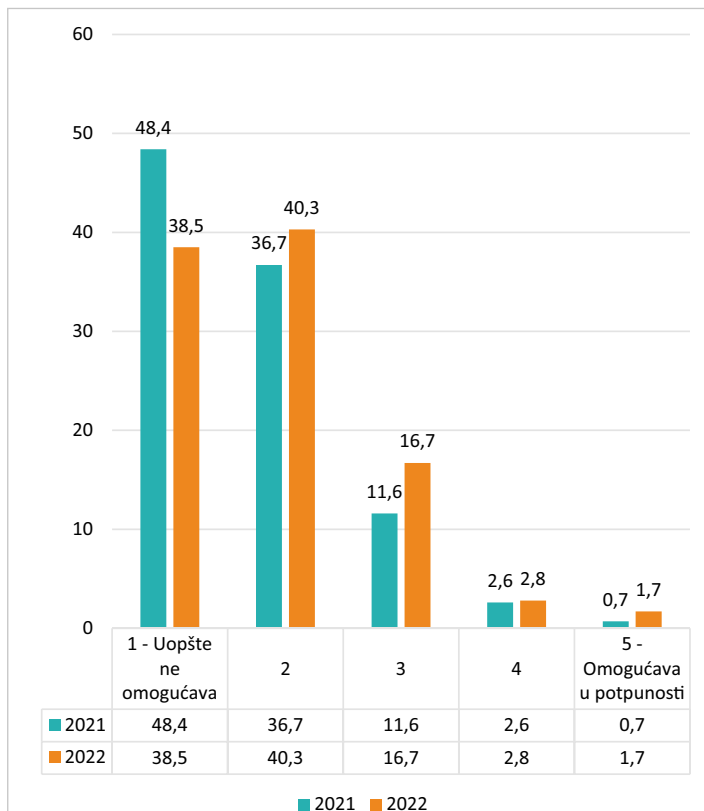
Postoji statistički značajna razlika u odnosu na starost* ispitanika i praćenje lokalne politike. Sa rastom godina ispitanika, raste i praćenje lokalne politike (15–19 godina = 12,1%; 20–24 godine = 14,3%; 25–30 godina = 16,9%).

U pogledu obrazovanja*, sa rastom stečenog obrazovanja raste i redovno praćenje politike na lokalnom nivou (osnovno ili bez obrazovanja = 11,4%; srednje obrazovanje = 14,3%; visoko obrazovanje = 16,9%).

Ove godine mladima smo postavili pitanje da li bi građansko vaspitanje u srednjim školama trebalo da bude obavezno. Najveći broj mladih (59%) smatra da bi trebalo da bude obavezno, nešto manje od 1/3 (31,8%) smatra da ne bi trebalo da bude obavezno, a 19,3% navelo je da ne zna.

Grafikon 24. Obavezno građansko vaspitanje u školama

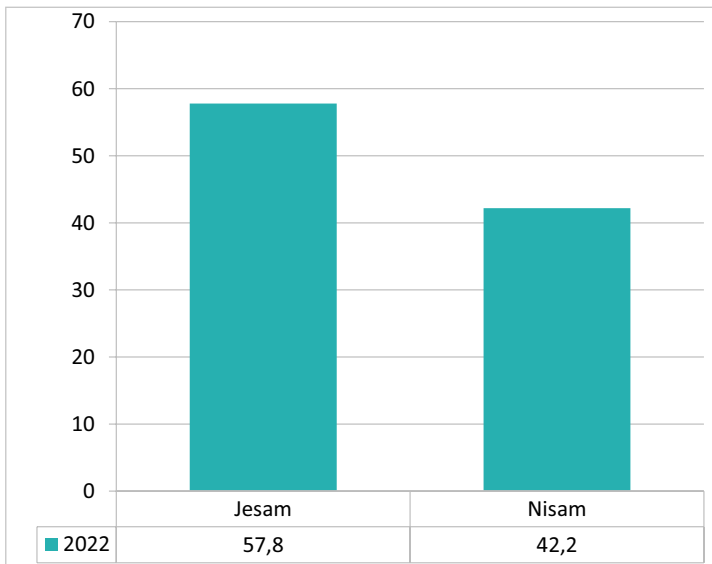
Na pitanje „Koliko politički sistem u Srbiji omogućava mladima da utiču na političke procese i odluke?“, **na skali od 1 do 5** (1 – Uopšte ne omogućava; 5 – Omogućava u potpunosti) **prosečan odgovor ispitanika je 1,89, što je nešto veća prosečna ocena u odnosu na 2021. godinu (1,71)**. Da politički sistem u potpunosti omogućava uticaj mladih na političke procese i odluke, smatra tek 1,7% mladih ispitanika, isto kao i prošle godine. Procenat odgovora 1 – da uopšte ne omogućava, u odnosu na prethodnu godinu opao je sa 48,4% na 38,5%.

Grafikon 25. Uticaj mladih na političke procese i odluke (%)

Iako ne postoji statistička značajnost u odgovorima u odnosu na starost ispitanika, primetno je da sa rastom godina opada prosečna ocena ispitanika (15–19 godina = 1,95; 20–24 godine = 1,90; 25–30 godina = 1,80).

Na pitanje „Da li ste glasali na izborima 2022. godine?“, odgovor da su glasali dalo je 57,8% ispitanika, dok na izbore nije izašlo 42,2% ispitanika. U odnosu na prošli izborni ciklus (2020), kada se svega 40% mladih izjasnilo da je glasalo, ove godine primećujemo značajno povećanje izlaznosti. Ipak, treba imati u vidu da određen broj mladih (18,6%) nije glasao na prethodnih izborima usled bojkota pojedinih političkih subjekata.

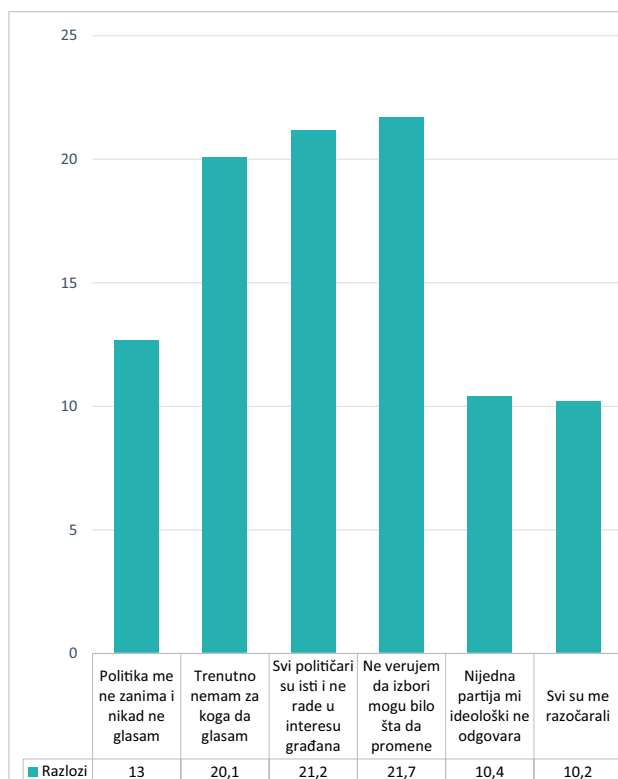
Grafikon 26. Da li ste glasali na izborima 2022. godine (u %, oni koji imaju biračko pravo)?

U odnosu na starost* ispitanika postoji statistički značajna razlika. Mladi starosti 15–19 godina značajno su manje glasali (25,6%) od mladih starosti 20–25 (75,3%) i mladih starosti 25–30 (74,1%).

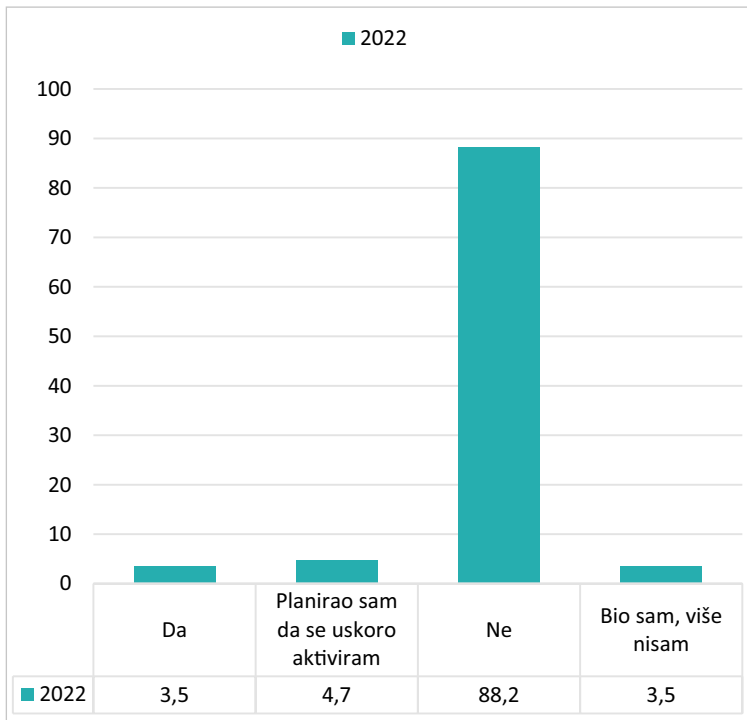
Takođe, postoji značajna statistička razlika* po pitanju obrazovanja ispitanika. Sa porastom nivoa stečenog obrazovanja raste i izlaznost ispitanika na izbore (sa ili bez osnovnog obrazovanja glasalo je 16,9%; sa srednjim obrazovanjem 63,1%; sa visokim obrazovanjem (83,1%).

Pitali smo mlade i šta su razlozi zbog kojih nisu glasali (one koje nisu glasali), a najčešći razlog je taj što smatraju da izbori ne mogu ništa da promene (21,7%), da su svi političari isti i da ne rade u interesu građana (21,2%) i da trenutno nisu imali za koga da glasaju (20,1%).

Grafikon 27. Razlozi zbog kojih mladi nisu glasali na izborima

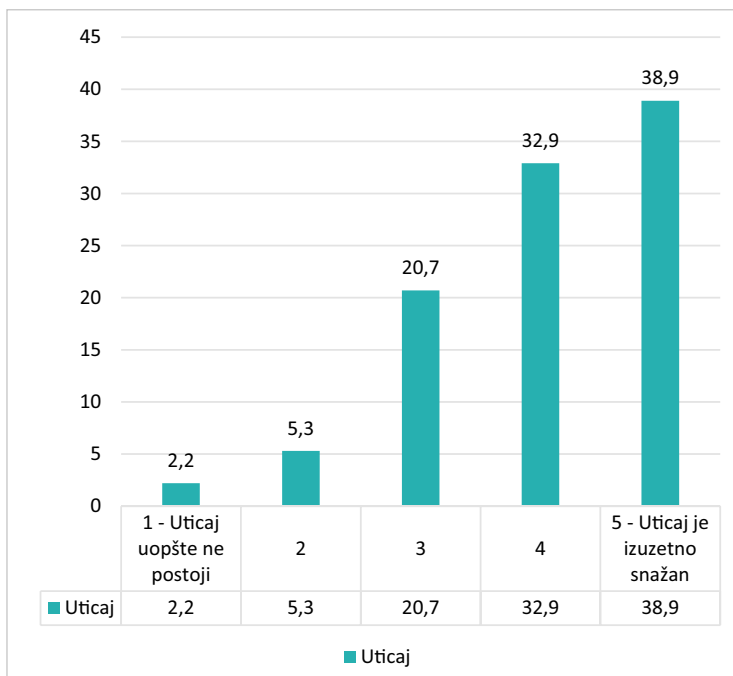
Velika većina ispitanika koji su učestvovali u istraživanju – nisu aktivisti političkih partija.

Grafikon 28. Da li ste aktivista neke političke partije?

Na pitanje „Koliko je snažan strani uticaj na politiku u Srbiji?“, **na skali od 1 do 5** (1 – Uticaj uopšte ne postoji; 5 – Uticaj je izuzetno snažan) **prosečan odgovor ispitanika je 4,1**. To nam govori da mladi smatraju da postoji znatan strani uticaj na vođenje politike u Srbiji.

Grafikon 29. Koliko je snažan strani uticaj na politiku u Srbiji?

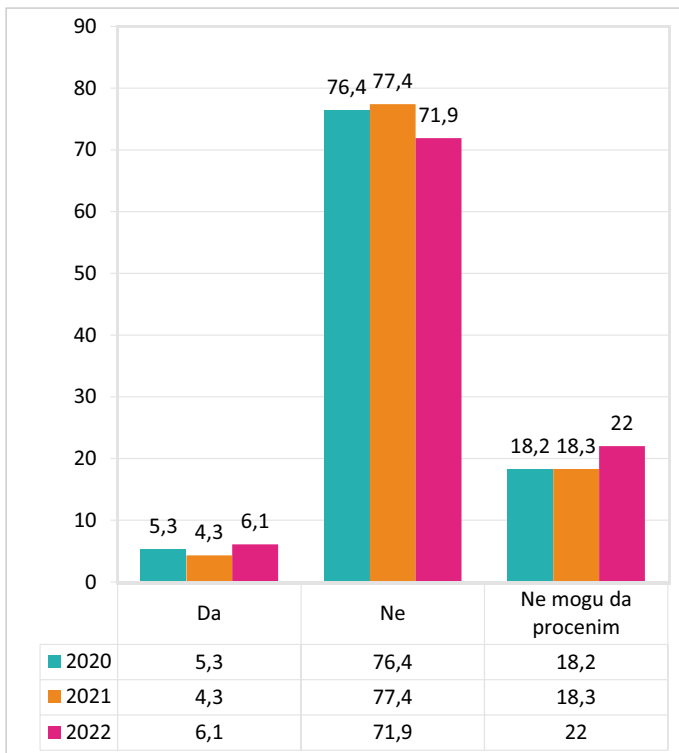

Postoji statistički značajna razlika* u odnosu na pol ispitanika. Muški ispitanici smatraju da je strani uticaj jači (4,09) u odnosu na ženske ispitanike (3,94).

Sa porastom starosti* ispitanika raste i utisak o snazi stranog uticaja na politiku u Srbiji (15–19 godina = 3,89; 20–24 = 4,03; 25–30 = 4,13).

Postavili smo pitanje da li mladi smatraju da su izbori u Srbiji slobodni i fer, procenat koji smatra da jesu povećao se u odnosu na 2021. (4,3%) i ove godine iznosi 6,1%.

Grafikon 30. Da li su izbori u Srbiji slobodni i fer?

Iako ne postoji statistička značajnost, primetna je razlika u odgovorima u odnosu na pol ispitanika. Mladi muškarci (7,9%) u većem procentu smatraju da su izbori u Srbiji slobodni i fer u odnosu na mlade žene (4,5%).

Mladi u Srbiji izrazito, većinski (skoro 4/5) ne veruju nijednom političaru. Na pitanje da li postoji političar kome veruju, odgovori su sledeći:

Grafikon 31. Da li postoji političar kome verujete?

U odnosu na 2018. godinu, porastao je broj mladih (za 5,7%) za koje postoji političar kome veruju.

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na pol*** ispitanika. Mladi muškarci (27,5%) u većem procentu imaju političara kome veruju u odnosu na mlade žene (18,5%).

U istraživanju smo ispitivali poverenje mladih u određene institucije. Pitali smo ih koliko je njihovo poverenje u institucije na skali od 1 do 5 (1 – Uopšte nemam poverenje 5 – Imam veliko poverenje) i prosečni odgovori su sledeći:

Tabela 27. Poverenje mladih u institucije

Institucija	2018.	2022.
Vojska	2,8	2,88
Policija	2,3	2,03
Mediji	1,6	1,47
Kancelarije za mlade	2,55	2,33
Ministarstvo omladine i sporta	2,1	2,15
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	1,9	2,06
Ministarstvo zdravlja	*	2,03
Crkva	2,1	2,72
Predsednik opštine/gradonačelnik	1,9	1,61
Narodna skupština	1,7	1,61
Vlada Republike Srbije	1,7	1,59
Predsednik republike	1,6	1,62
Političke partije	1,5	1,44

Osnovni zaključak je da **mladi nemaju poverenja ni u jednu od institucija koje su ispitivane u istraživanju (<3,00)**. Nijedna institucija nema prosečnu ocenu iznad 3, što govori da su mladi u potpunosti nepoverljivi i da se osećaju zapostavljeno.

Sa najmanjim poverenjem se ističu mediji i političke institucije (predsednik republike, predsednik Vlade, Vlada RS, Narodna skupština, gradonačelnici i predsednici opština iz kojih su ispitanici/ce).

Resorna ministarstva koja su od važnosti za mlade (MOS, prosveta, zdravstvo) imaju nešto više prosečne ocene. Važno je napomenuti da se u odnosu na prošlu godinu, ocena MOS-a (1,97) popravila na 2,15.

Primetno je da je samo crkva u odnosu na naše istraživanje pre pet godina (2,1) značajno popravila svoju sliku i poverenje mladih u nju (2,72).

Mladi najveće poverenje (ili bi ispravnije bilo reći najmanje nepoverenje) imaju u vojsku (2,88) i crkvu (2,72) i kancelarije za mlade (2,33). Pored njih, tri ministarstva i policija su jedine institucije koje imaju prosečnu ocenu >2.

U odnosu na 2018. godinu, opalo je poverenje u gotovo sve političke institucije (osim predsednika republike), kao i medije. Jedino je crkva popravila svoju sliku kod mladih i uvećala poverenje.

Tabela 28. Poverenje mladih u institucije prema različitim grupama mladih (prvi deo)

Grupe:	Vojska	Policija	Mediji	KzM	MOS	MPNTR
Ukupno:	2,88	2,03	1,47	2,33	2,15	2,06
15–19	3,07	2,18	1,45	2,40	2,38	2,21
20–24	2,83	1,97	1,51	2,39	2,17	2,09
25–30	2,71	1,91	1,46	2,19	1,88	1,85
Muškarci	2,91	1,91	1,45	2,22	2,11	2,01
Žene	2,85	2,13	1,49	2,43	2,20	2,10
Beogradski region	2,72	1,92	1,58	2,36	2,03	1,92
Region Vojvodine	2,90	1,96	1,46	2,37	2,28	2,19
Region Istočne i Južne Srbije	2,95	2,20	1,45	2,36	2,09	2,04
Region Centralne i Zapadne Srbije	2,98	2,07	1,39	2,24	2,23	2,10

Tabela 29. Poverenje mladih u institucije prema različitim grupama mladih (drugi deo)

Grupe:	Crkva	Pred. opštine	Narodna skupština	Vlada RS
Ukupno:	2,72	1,61	1,61	1,59
15–19	2,95	1,75	1,76	1,74
20–24	2,60	1,59	1,61	1,57
25–30	2,61	1,47	1,42	1,45
Muškarci	2,84	1,61	1,59	1,60
Žene	2,61	1,62	1,62	1,59
Beogradski region	2,50	1,49	1,57	1,54
Region Vojvodine	2,63	1,78	1,66	1,61
Region Istočne i Južne Srbije	2,71	1,55	1,59	1,58
Region Centralne i Zapadne Srbije	3,10	1,64	1,61	1,65

Tabela 30. Poverenje mladih u institucije prema različitim grupama mladih (treći deo)

Grupe:	Predsednik Republike Srbije	Partije	Ministarstvo zdravlja
Ukupno:	1,62	1,44	2,03
15–19	1,77	1,55	2,30
20–24	1,55	1,41	1,98
25–30	1,53	1,33	1,77
Muškarci	1,66	1,43	2,00
Žene	1,58	1,44	2,06

Grupe:	Predsednik Republike Srbije	Partije	Ministarstvo zdravlja
Beogradski region	1,48	1,44	2,02
Region Vojvodine	1,65	1,45	2,10
Region Istočne i Južne Srbije	1,66	1,46	2,00
Region Centralne i Zapadne Srbije	1,71	1,41	2,01

Kada pogledamo rezultate prema grupama ispitanika, postoji statistički značajna razlika između starosnih grupa ispitanika za poverenje u sve institucije. Testovi su pokazali da postoje statistički značajne razlike u odnosu na godine (mladi od 15 do 19 godina imaju veće poverenje) za sve institucije koje su ispitivane u odnosu na druge dve grupe (za kancelarije za mlade**, a za sve ostale institucije***). Mladi iz kategorije 15–19 imaju veće poverenje u svaku instituciju u odnosu na starije mlade, osim u medije, gde testovi nisu pokazali da postoje statistički značajne razlike.

U pogledu pola ispitanika, testovi su pokazali da postoje statistički značajne razlike u odnosu na pol ispitanika u pogledu poverenja u policiju* (žene imaju veće poverenje), kancelarije za mlade*** (žene imaju veće poverenje) i crkvu*** (muškarci imaju veće poverenje).

Što se tiče regiona, testovi su pokazali da postoje statistički značajne razlike u pogledu regiona iz kojih ispitanici dolaze, i to u pogledu poverenja u policiju* (mladi iz regiona Istočne i Južne Srbije imaju više poverenja od mladih iz ostalih regiona), medije* (mladi iz regiona Zapadne i Centralne Srbije imaju manje poverenja u odnosu na druge regione), predsednika republike* (mladi iz regiona Beograd imaju manje poverenja u odnosu na druge regione), MOS* i Ministarstvo prosvete*(u ova dva ministarstva više imaju poverenja regionu Vojvodine i Zapadne i Centralne Srbije u odnosu na druga dva regiona), crkvu*** (mladi iz regiona Zapadne i Centralne Srbije imaju veće poverenje u odnosu na ostale) i predsednika opštine/gradonačelnika*** (mladi iz regiona Vojvodine imaju više poverenja u odnosu na ostale regione).

Istraživali smo i **poverenje mladih u ličnosti koje vode neke od ključnih institucija**. Prosečne ocene prikazane su u grafikonu ispod.

Tabela 31. Poverenje mladih u ličnosti

Ličnost	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Patrijarh Porfirije	*	*	*	2,71	2,71
Ivica Dačić	*	*	*	1,42	1,58
Ana Brnabić	1,6	1,6	1,57	1,42	1,46
Aleksandar Vučić	1,7	1,6	1,56	1,46	1,59
Vanja Udovičić	2	2	1,92	1,65	1,62

Kada uporedimo prosečne ocene institucija i ličnosti koje su na čelu tih institucija, videćemo da su razlike između poverenja i ličnosti vrlo male u gotovo svim slučajevima, osim u odnosu na Ministarstvo omladine i sporta i ministra Vanju Udovičića koji njim rukovodi (MOS – 2,15; ministar omladine i sporta Vanja Udovičić 1,62). U odnosu na prethodnu godinu, poverenje je veće u predsednika Narodne skupštine Ivicu Dačića (sa 1,42 na 1,58) i u predsednika Republike Srbije Aleksandra Vučića (sa 1,46 na 1,59).

Tabela 32. Poverenje mladih u ličnosti prema različitim grupama mladih

Grupe:	Patrijarh Porfirije	Ivica Dačić	Ana Brnabić	Aleksandar Vučić	Vanja Udovičić
Ukupno:	2,71	1,58	1,46	1,59	1,62
15–19	2,88	1,63	1,58	1,70	1,72
20–24	2,68	1,55	1,43	1,51	1,57
25–30	2,57	1,57	1,35	1,56	1,55
Muškarci	2,85	1,67	1,44	1,66	1,66
Žene	2,58	1,51	1,47	1,53	1,57
Beogradski region	2,44	1,48	1,38	1,46	1,49
Region Vojvodine	2,72	1,58	1,52	1,58	1,69

Grupe:	Patrijarh Porfirija	Ivica Dačić	Ana Brnabić	Aleksandar Vučić	Vanja Udovičić
Region Istočne i Južne Srbije	2,70	1,53	1,43	1,61	1,63
Region Centralne i Zapadne Srbije	3,05	1,77	1,51	1,75	1,67

Kada pogledamo rezultate prema grupama ispitanika, postoji statistički značajna razlika u odnosu na starosne grupe ispitanika za poverenje u patrijarha Porfirija*, Aleksandra Vučića* i Anu Brnabić***. Poverenje u patrijarha Porfirija i Anu Brnabić opada sa rastom starosti ispitanika. S druge strane, poverenje u Aleksandra Vučića najviše iskazuju mladi između 15 i 19 godina, dok najmanje oni starosti između 20 i 24 godine. Mladi iz kategorije 15–19 imaju veće poverenje u svakog pojedinca u odnosu na starije mlade.

U odnosu na pol ispitanika, postoje statistički značajne razlike u odgovorima u poverenje u Ivicu Dačića*, Aleksandra Vučića* i patrijarha Porfirija. Kod sve tri ličnosti veće poverenje iskazuju muškarci nego žene.

U odnosu na region ispitanika, postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na Aleksandra Vučića*, Ivicu Dačića** i patrijarha Porfirija***. U sva tri slučaja primetno je da mladi iz regiona Zapadna i Centralna Srbija iskazuju najviše poverenja ovim ličnostima, dok mladi iz regiona Beograd najmanje.

Zaključak i preporuke:

Ovo poglavlje nam govori o političkoj participaciji mladih. Veliki broj mladih narodnih poslanika u prethodnom sazivu (28 bilo pri konstituisanju, prošle godine 22) trebalo je da donese afirmaciju političke participacije mladih u Srbiji i veću zastupljenost u kampanji, međutim to nije bilo slučaj. Prema preliminarnim rezultatima izbora, u narednom sazivu parlamenta imaćemo 14 mladih narodnih poslanika. U toku izborne kampanje 2022. godine, mladima su se najviše obraćali Patriotski blok i predsednički kandidat Boško Obradović,

zatim koalicija oko SNS-a i predsednički kandidat Aleksandar Vučić i izborna lista Ujedinjeni za pobedu Srbije i predsednički kandidat Zdravko Ponoš. Mladi su pokazali nešto veću zainteresovanost za politička dešavanja nego prošle godine, što se moglo i očekivati s obzirom na tek održane izbore. Tema životne sredine je najvažnija tema za mlade. Veoma mali procenat mladih redovno prati politička dešavanja na lokalnom nivou (samo 14%). Mladi i dalje ne veruju da im politički sistem u Srbiji omogućava da utiču na političke procese i odluke. Veliki broj mladih je izašao na izbore (u granicama proseka opšte izlaznosti). Razočaravajuće je što najveći broj mladih koji nisu izašli na izbore to nije uradio zato što ne veruje da izbori mogu bilo šta da promene. Mladi smatraju da je izuzetno snažan strani uticaj na politiku u Srbiji, a tek 6,1% mladih smatra da su izbori u Srbiji slobodni i poštjeni, a za manje od četvrtine mladih postoji političar kome mogu da veruju. Mladi ne veruju ni u jednu od ponuđenih institucija u upitniku, a nešto manje nepoverenje imaju vojska i crkva. Sve klasične političke institucije su na skali od 1 do 5 dobile prosečne ocene manje od 2, a ubedljivo najmanje poverenje imaju političke partije, sa prosečnom ocenom 1,44.

- Formirati Omladinski kokus u Narodnoj skupštini, čiji je zadatak da okuplja mlade poslanike, ali i druge narodne poslanike zainteresovane za pitanja mladih, kao i predstavnike podmladaka političkih stranaka, predstavnike mladih i udruženja
Akteri: Narodna skupština Republike Srbije; političke partije; KOMS.
- Političke partije bi trebalo da se obraćaju mladima, da kreiraju političke programe za njih, da se usmere na probleme mladih i da im posvete pažnju u kampanjama
Akteri: političke partije; omladinske organizacije u političkim partijama; KOMS.
- Političke partije treba da pozicioniraju veći broj mladih u prvoj polovini izbornih lista, te pružaju priliku da biraju i budu izabrani na najodgovornije i najvažnije državne funkcije
Akteri: Vlada RS; MOS; ministarstva; druge institucije i ustanove, udruženja građana, političke partije; KOMS; udruženja mladih i za mlade; mediji.

- Budući mandatar u svom programu rada Vlade koji predlaže Narodnoj skupštini obavezno da ima poseban program za mlade

Akteri: političke partije; Narodna skupština; KOMS.

- Uspostaviti (makar) minimalnu izbornu demokratiju i Srbiju ponovo vratiti u red slobodnih i demokratskih zemalja kako bi se povratilo poverenje mladih u izborni proces i podstakla njihova participacija

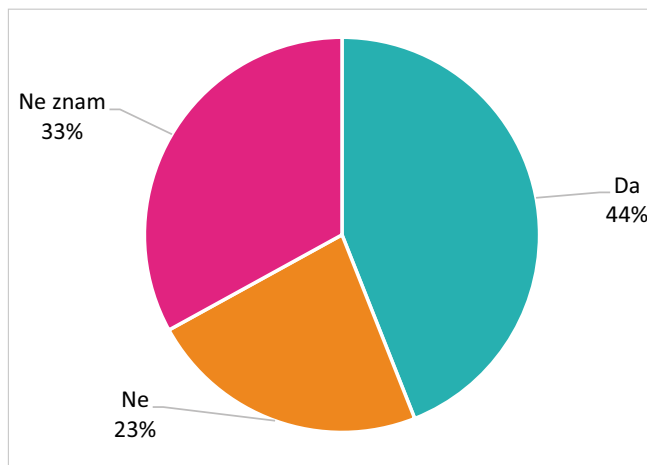
Akteri: Vlada RS, ministarstva, Narodna skupština, političke partije, predsednik RS.

6. VREDNOSTI MLADIH

U ovom poglavlju ispitani su stavovi i vrednosti koje imaju mladi u Srbiji. Cilj poglavlja je da prikaže kako mladi vide demokratiju, liderstvo, neke osnovne ideološke pozicije, ali i stavove prema problemu Kosova, NATO-u, spoljnoj politici, kao i kako gledaju na Evropsku uniju i proces evropskih integracija u Srbiji.

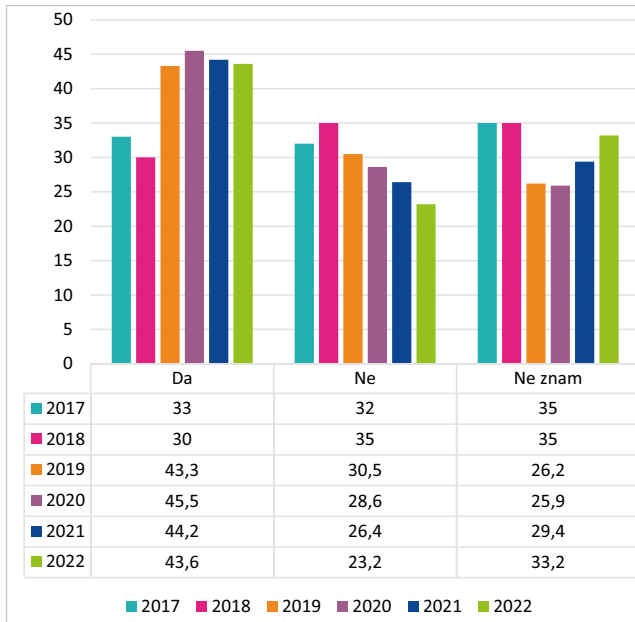
Pitali smo mlade da li je demokratija najbolji oblik političkog vladanja i dobili smo sledeće rezultate:

Grafikon 32. Odnos mladih prema demokratiji

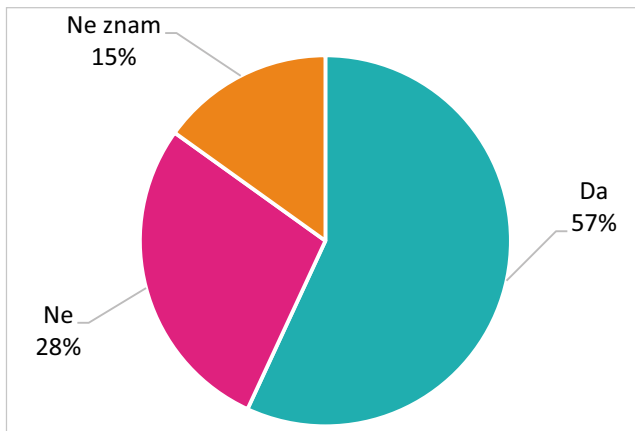
Ukoliko dobijene rezultate uporedimo sa prethodnom godinom, videćemo da je poverenje u demokratiju neznatno opalo, mada je i dalje na znatno višem nivou u odnosu na 2017. i 2018. godinu.

Grafikon 33. Poređenje rezultata u pogledu odnosa prema demokratiji

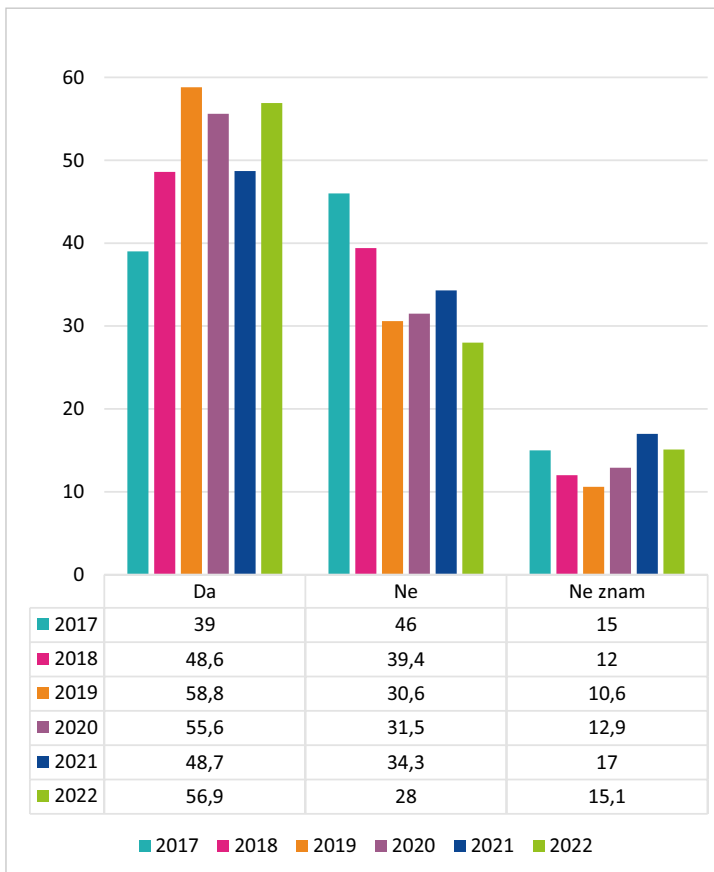
Pitali smo mlade da li smatraju da je Srbiji potreban jak vođa i lider kog će narod slediti, a rezultati su sledeći:

Grafikon 34. Odnos mladih prema liderstvu i vođama

Nakon što je 2021. godine procenat mladih koji veruju da je Srbiji potreban jak vođa pao ispod 50%, sada je opet natpolovičan, kao i 2019. i 2020. godine. S druge strane, broj mladih koji kaže da Srbiji nije potreban jak vođa je najniži do sada, i iznosi tek 28%. Generalni trendovi – da većina mladih smatra da je demokratija najbolji oblik vladanja, ali i da je Srbiji potreban jak vođa – nastavljaju se i u ovom izveštaju.

Grafikon 35. Poređenje rezultata u pogledu odnosa prema liderstvu i vođstvu

Pogledaćemo odgovore „da“ na prethodna dva pitanja u odnosu na godine, pol i region ispitanika.

Tabela 33. Procenat odgovora „da“ za prethodna dva pitanja

Grupa	%	%
Pitanje	Da – demokratija je najbolji oblik vladavine	Da – Srbiji je potreban jak vođa i lider
Ukupno:	43,6	56,9
Godine	*122	
15–19	38,2	65,9
20–24	50,1	53,8
25–30	43,5	50
Pol	*	
Muškarci	44,2	57,2
Žene	43	56,6
Region		*
Beogradski region	45,7	46,2
Region Vojvodine	47,3	61,1
Region Istočne i Južne Srbije	42,4	62,6
Region Centralne i Zapadne Srbije	38	59,6

Statistički značajne razlike javljaju se u pogledu godina ispitanika – mladi od 15 do 19 godina imaju značajno manje poverenja u demokratiju u odnosu na druge starosne grupe. I u pogledu pola se javljaju statističke značajne razlike – mlade žene imaju gotovo jednako poverenje u demokratiju kao mladi muškarci, ali daleko manji broj žena kaže „ne“, a daleko veći broj „ne znam“ kao odgovor na pitanje „Da li je demokratija najbolji oblik vladanja?“. U pogledu regiona, razlike se javljaju kod poverenja u jakog vođu – mladi iz Beograda imaju značajno manje poverenja od njihovih vršnjaka iz drugih delova Srbije.

122 * – Statistički značajne razlike $p < 0,05$

Pregled rezultata za prethodna dva pitanja u procentima tamo gde postoje statistički značajne razlike u odgovorima različitih grupa mladih:

Tabela 34. *Demokratija je najbolji oblik vladanja, prema godinama ispitanika*

		Demokratija je najbolji oblik vladanja		
		Da	Ne	Ne znam
GODINE	15–19	38,2%	20,7%	41,1%
	20–24	50,1%	19,2%	30,7%
	25–30	42,1%	30,8%	27,1%
Ukupno		43,5%	23,3%	33,2%

Tabela XX. *Demokratija je najbolji oblik vladanja, prema polu ispitanika*

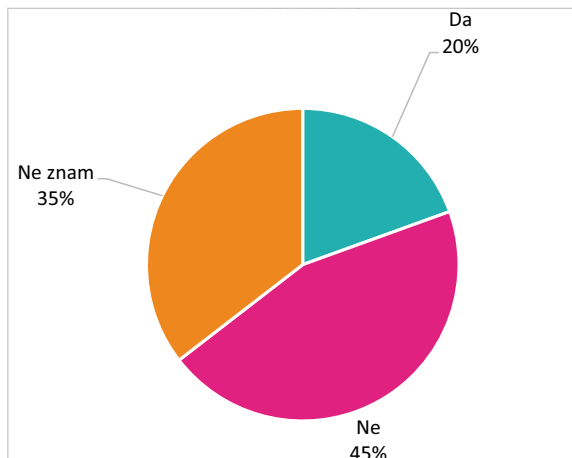
		Demokratija je najbolji oblik vladanja		
		Da	Ne	Ne znam
POL	Muško	44,2%	30,6%	25,1%
	Žensko	43%	16,6%	40,4%
Ukupno		43,6%	23,2%	33,2%

Tabela 35. *Stav prema jakom lideru, prema regionu ispitanika*

		Srbiji je potreban jak vođa i lider		
		Da	Ne	Ne znam
REGION	Beogradski region	46,2%	35,3%	18,5%
	Region Vojvodine	61,1%	22,1%	16,8%
	Region Istočne i Južne Srbije	62,6%	24,3%	13,2%
	Region Zapadne i Centralne Srbije	59,6%	29,2%	11,2%
Ukupno:		56,9%	28,0%	15,1%

Ove godine postavili smo novo pitanje mladima vezano za politički sistem Srbije – „Da li bi Srbija trebalo da bude monarhija?“ Potvrдно je odgovorilo 19,5% mladih, a negativno 45,1%.

Grafikon 36. Stav mladih prema monarhiji

Kod ovog pitanja postoji statistički značajna razlika u polu i godina, ali ne i u regionu ispitanika. Mladi muškarci više podržavaju monarhiju (24,3%) od mladih žena (15,1%). Najveće protivljenje monarhiji (50,5%) iskazuju mladi od 20 do 24 godine, dok najveću podršku (22,8%) iskazuju mladi od 25 do 30 godina.

Pitali smo mlade i koliko su im važne određene vrednosti u društvu na skali od 1 (uopšte mi nije važno) do 5 (veoma mi je važno), rezultati su sledeći:

Tabela 36. Važnost vrednosti u jednom društvu

Vrednost	Prosečna ocena 2021.	Prosečna ocena 2022.	Razlike u odgovorima ¹²³
Odsustvo korupcije	4,38	4,27	(2)
Politički pluralizam	3,55	3,51	(2) (3)
Lična sloboda	4,63	4,72	(1)
Solidarnost i pomoć ekonomski ugroženima	4,30	4,45	(1)
Porodica i porodične vrednosti	4,03	4,25	(3)
Nacija i pripadnost naciji	3,29	3,49	(3)
Religija i pripadnost religioznim grupama	2,71	2,95	(3)
Zaštita životne sredine	4,55	4,57	
Inkluzija i nediskriminacija	4,26	4,29	(2)
Rodna ravnopravnost	4,27	4,30	(1)

Mladi najviše vrednuju ličnu slobodu (4,72), zatim zaštitu životne sredine (4,57), a potom solidarnost i pomoć ekonomski ugroženima (4,45). Prve dve vrednosti, istim redosledom, imale su najviši plasman i 2021. godine. Najmanje ocene dobile su religija i pripadnost

- 123 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena
 (2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa
 (3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

religijskim grupama (2,95), nacija i pripadnost naciji (3,49) i politički pluralizam (3,51).

Postoje statistički značajne razlike kada je reč o polu ispitanika – mladim ženama su značajnije vrednosti lične slobode, solidarnosti, zaštite životne sredine, inkluzije i rodne ravnopravnosti, dok su mladim muškarcima važnije vrednosti nacije i pripadnosti naciji (razlike nisu drastične).

U oblastima u kojima se javljaju statistički značajne razlike u odnosu na godine (označene brojem 2), sve ocene rastu sa porastom godina ispitanika. Region iz kojeg dolaze mladi u relativno malom broju slučajeva pravi statističku razliku.

Želeli smo da kroz stavovske tvrdnje ispitamo odnos prema rodnoj ravnopravnosti među mladima od: 1 – U potpunosti se ne slažem, do 5 – U potpunosti se slažem:

Tabela 37. Slaganje sa tvrdnjama o rodnoj ravnopravnosti

Tvrdnja:	Prosečna ocena odgovora:	Žene	Muškarci	Razlike u odgovorima ¹²⁴
Mladim ženama je teže da se zaposle nego mladim muškarcima	3,25	3,79	2,63	(1) (2)
Mladim ženama je teže da se bave politikom zbog predrasuda koje postoje	3,57	4,12	2,94	(2)

124 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa

(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

Tvrdnja:	Prosečna ocena odgovora:	Žene	Muškarci	Razlike u odgovorima ¹²⁵
Žene ne bi trebalo da rade poslove koji su za muškarce	2,22	2,02	2,45	(2)
U slučajevima silovanja, i žene imaju deo odgovornosti	1,43	1,24	1,64	(1) (2) (3)
Važno je da se mladi muškarci edukuju o kontracepciji i reproduktivnom zdravlju	4,69	4,55	4,82	(2)

Kao i prethodnih godina, postoje statistički značajne razlike među polovima kada je reč o svakom pitanju, što se može videti iz tabele. Kod tri pitanja postoji statističku značajna razlika kada je reč o godinama – što su ispitanici stariji, smanjuje se saglasnost sa tvrdnjom da je ženama teže da se zaposle i da se bave politikom.

Ponovo smo ispitali stavove mladih prema položaju LGBTQ osoba i njihovim pravima. Postavili smo stavovske tvrdnje da bismo ispitali odnos kroz to da ocene sledeće situacije ocenom od 1 do 5 u odnosu na to kako bi se osećali (1 – Uopšte mi ne bi smetalo; 5 – Veoma bi mi smetalo):

125 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena
 (2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa
 (3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

Tabela 38. Slaganje sa tvrdnjama u vezi sa LGBTQ populacijom

Tvrdnja:	Prosečna vrednost 2020.	Prosečna vrednost 2021.	Prosečna vrednost 2022.	Razlike u odgovorima ¹²⁶ (2022)
Da je pripadnik LGBTQ populacije nastavnik vašeg deteta.	2,48	2,20	2,35	(1) (3)
Da vam je pripadnik LGBTQ populacije komšija.	1,82	1,86	1,91	(1) (3)
Da se pripadnici LGBTQ populacije više pojavljuju u medijima.	2,64	2,48	2,50	(1) (3)
Da se u vašem mestu održi gej parada.	3,05	2,93	2,87	(1) (3)
Da se ozakone istopolni brakovi.	2,74	3	2,49	(3)
Da se istopolnim parovima odobri usvajanje dece.	2,98	3,12	2,64	(1) (3)

Ove godine nijedna od kategorija nema ocenu preko tri, što ukazuje na blago pozitivnije stavove prema LGBTQ populaciji. U svakoj kategoriji postoji statistički značajna razlika u polu i regionu ispitanika – mlade žene, mladi iz Beograda i regiona Vojvodine imaju najpozitivnije stavove prema LGBTQ populaciji.

126 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa

(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

Po prvi put smo hteli da proverimo stav mladih u Srbiji prema pripadnicima različitih nacionalnosti. Pitali smo ih da na skali od 1 do 4 izaberu kako se osećaju prema različitim nacionalnostima na teritoriji Srbije i u okruženju, s tim da ocena 1 znači „sa njima smo uvek imali bliske i prijateljske odnose“, 2 – „građanin kao i svi drugi“, 3 – „ne smetaju mi, ali ne bih se družio/družila s njima“, 4 – „ne volim ih“.

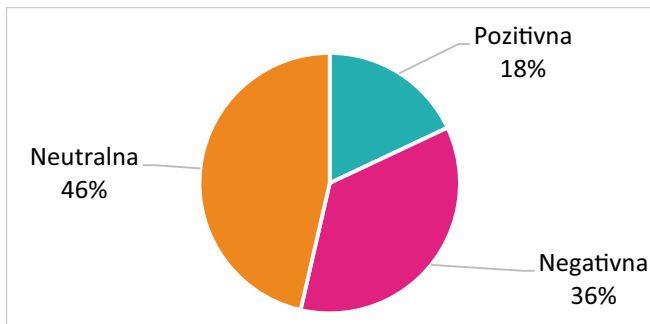
Tabela 39. Stav prema pripadnicima različitih nacionalnosti.

Nacionalnost	Prosečna ocena odgovora:	Razlike u odgovorima ¹²⁷
Mađarska	1,94	(2)(3)
Rumunska	1,95	(3)
Bugarska	2,09	(1)(3)
Makedonska	1,75	(3)
Albanska	2,52	(1)(2)
Crnogorska	1,68	(2)
Bošnjačka	1,82	(1)(2)
Hrvatska	2,04	(1)

Može se videti da najpozitivniji stav mladi imaju prema pripadnicima crnogorske i makedonske nacionalnosti, dok najnegativniji imaju prema albanskoj. Razlike između demografskih grupa koje se javljaju nisu previše statistički značajne.

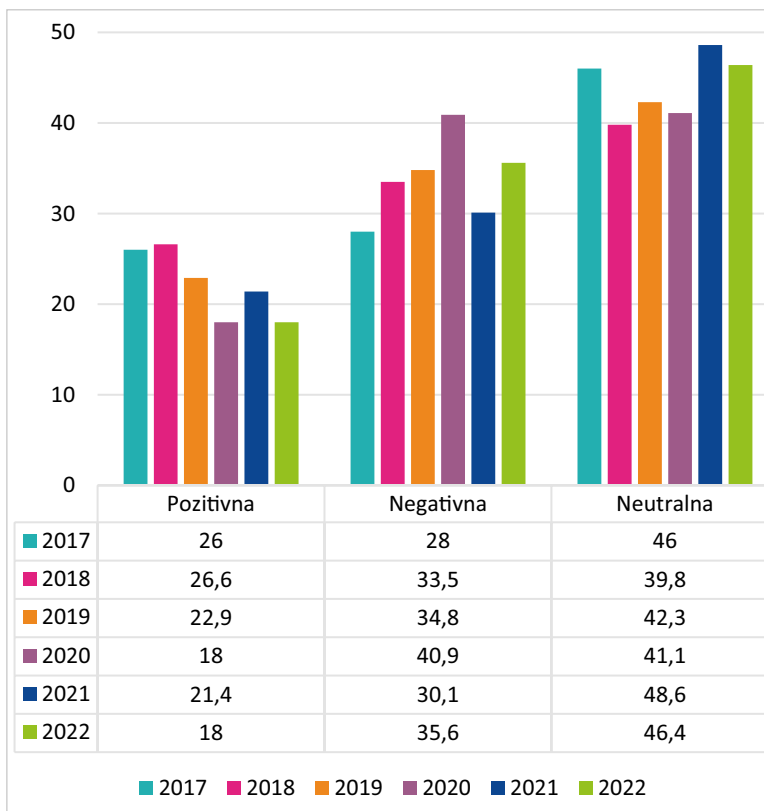
Pitali smo mlade kakva im je prva reakcija na pojam Evropske unije i odgovori pokazuju da je neutralna na prvom mestu sa 49%, zatim negativna sa 30%, dok je pozitivna i dalje na poslednjem, sa tek 21%

127 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena
 (2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa
 (3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

Grafikon 37. Stavovi mladih prema EU

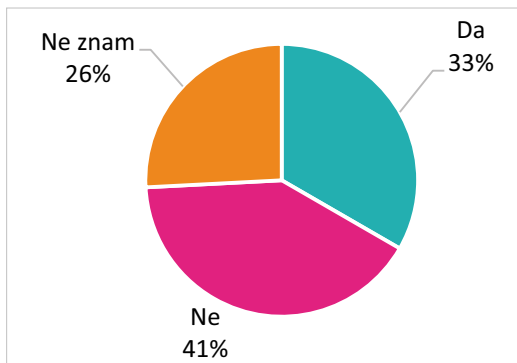
U poređenju sa prethodnom godinom, ponovo je došlo do pada pozitivne reakcije. Negativna reakcija na pojam EU porasla je za 5%.

Grafikon 38. Poređenje rezultata prethodnih godina u pogledu odnosa prema EU

Na pitanje da li ispitanici/ce podržavaju ulazak Srbije u EU, 33% mladih podržava, 41% nije za ulazak, dok 26% mladih ne zna.

Grafikon 39. Stavovi mladih prema putu Srbije u EU

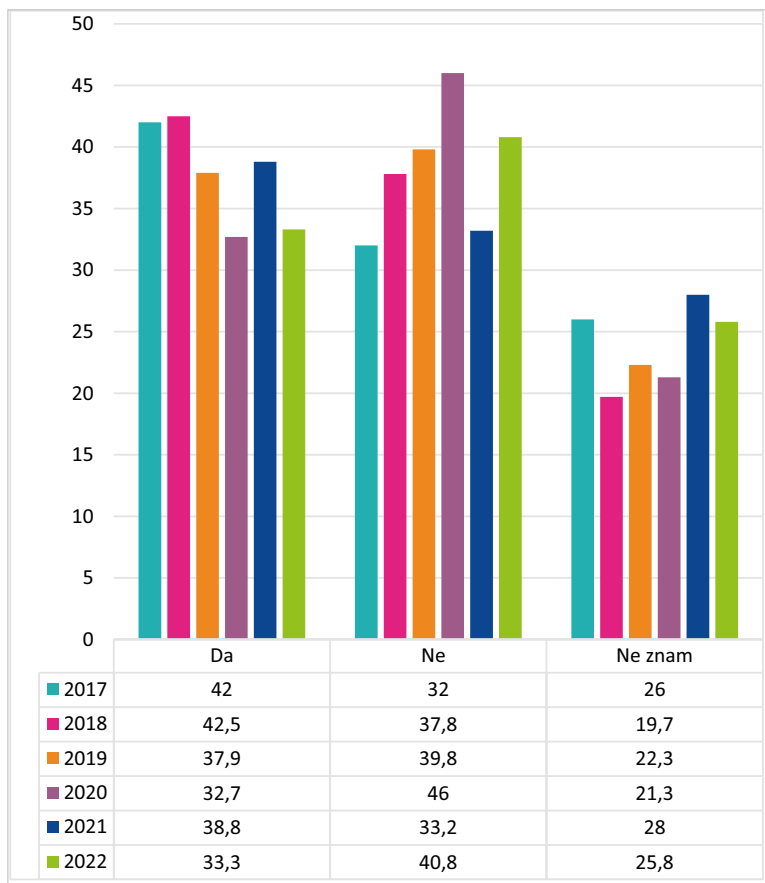

U pitanju je značajan rast protivljenja članstvu, i to za 8% u odnosu na 2021. godinu. Ponovo je veći broj mladih koji ne podržava članstvo u EU od onih koji ga podržavaju.

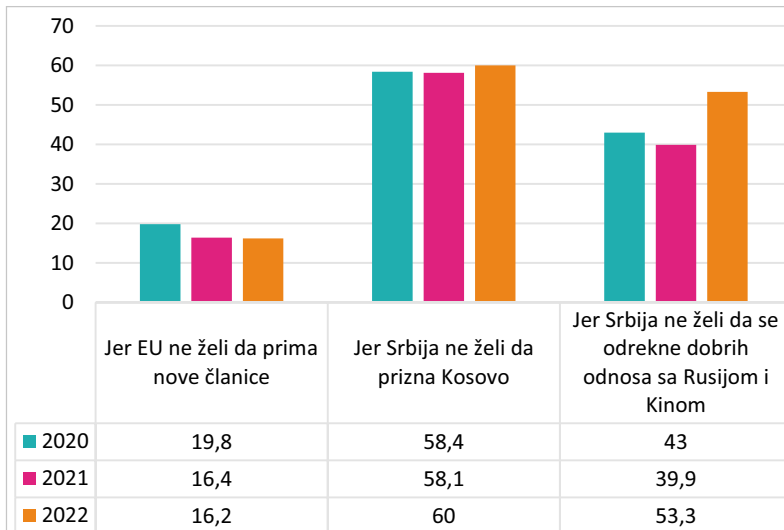
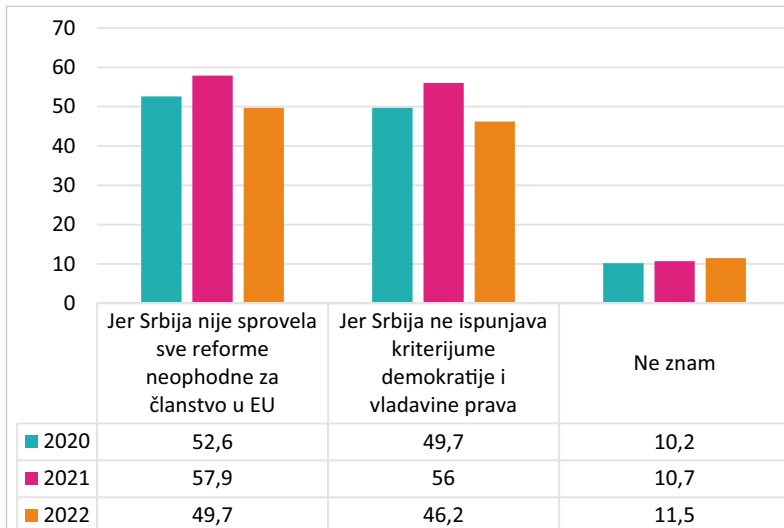
Tabela 40. Da li podržavate ulazak u EU, prema regionu ispitanika

	Da li podržavate ulazak u EU		
	Da	Ne	Ne znam
Beogradski region	39,1%	37,7%	23,2%
Region Vojvodine	32,3%	38,7%	29,1%
REGION			
Region Istočne i Južne Srbije	30,1%	39,7%	30,1%
Region Zapadne i Centralne Srbije	30,6%	48,2%	21,2%
Ukupno	33,3%	40,8%	25,8%

Grafikon 40. Poređenje rezultata prethodnih godina u pogledu ulaska Srbije u EU

Pitali smo mlade i zbog čega, prema njihovom mišljenju, Srbija još uvek nije postala članica EU, a oni smatraju da je najviše zbog toga što Srbija ne želi da prizna Kosovo (60% – skoro nepromenjeno u odnosu na 2021), što Srbija ne želi da se odrekne dobrih odnosa sa Rusijom i Kinom (53,3% – što je rast ovog uverenja od skoro 15% u odnosu na prethodnu godinu), kao i zbog toga što Srbija nije sprovele sve reforme neophodne za članstvo (49,7% – pad ovog uverenja).

Grafikon 41. Zašto Srbija nije postala članica EU (prvi deo)**Grafikon 42. Zašto Srbija nije postala članica EU (drugi deo)**

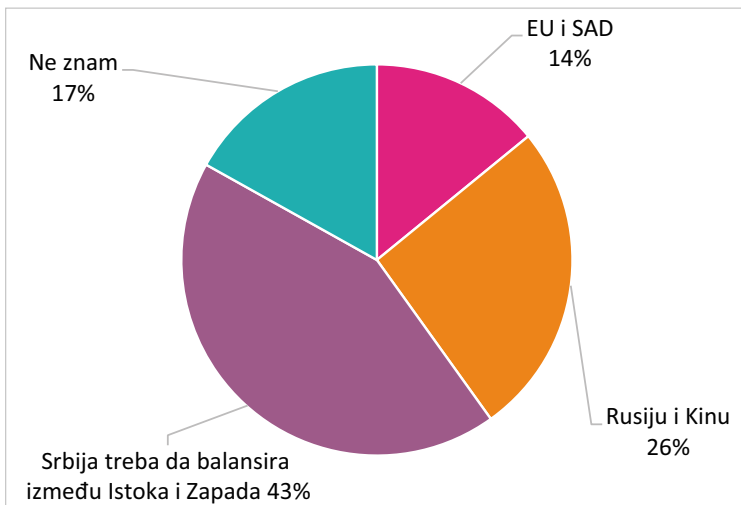
Pitali smo mlade da li se slažu sa narednim tvrdnjama u vezi sa EU, sa ponuđenim odgovorima od 1 do 5 (1 – U potpunosti se ne slažem, 5 – U potpunosti se slažem), prosečni odgovori ispitanika/ca su sledeći:

Tabela 41. Saglasnost mladih prema tvrdnjama o EU

Tvrdnja	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
EU je garant mira i stabilnosti za Srbiju	2,5	2,2	2,1	2,04	2,12	2,02
Evropska unija je uređen sistem u kome se znaju pravila	3,4	3,1	2,9	2,90	2,96	2,8
Ulaskom u EU gubimo nacionalni identitet	2,6	2,5	2,6	2,80	2,41	2,8
EU se postepeno raspada i neće još dugo opstati	3,3	3,1	3,1	3,38	3,03	3,06
Ulaskom u EU životni standard u Srbiji bi u velikoj meri bio bolji	*	*	*	2,57	2,66	2,79
Ulaskom u EU popravio bi se položaj mladih	*	*	*	*	*	3,38

Iz navedenih odgovora vidimo blago pogoršanje percepcije o EU u odnosu na 2021. godinu.

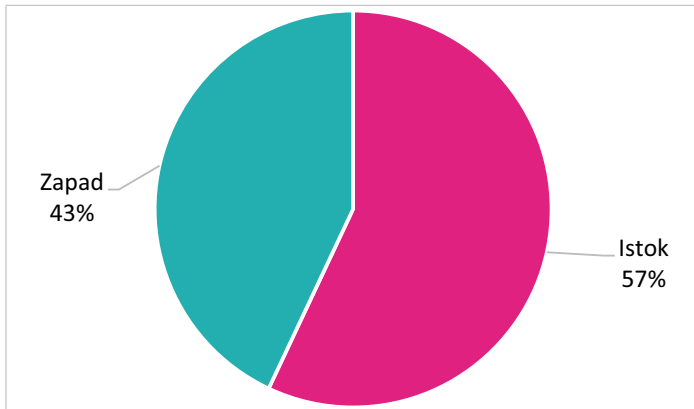
Pitali smo mlade šta misle, na koga bi Srbija trebalo najviše da se oslanja prilikom kreiranja spoljne politike, odgovori su sledeći:

Grafikon 43. Stavovi mladih prema spoljnoj politici Srbije

Iz odgovora se vidi da je politika balansiranja ubedljivo najpopularnija među mladima. Nema drastičnih promena u odnosu na prethodnu godinu. Mlade žene imaju nešto manju opredeljenost prema svakoj od ponuđenih opcija u odnosu na mlade muškarce, odnosno veći procenat mladih žena izabrao je opciju „ne znam“.

Hteli smo, takođe, da proverimo šta bi mladi podržali u hipotetičkoj situaciji u kojoj politika balansiranja ne bi bila dostupna, tj. u kojoj bi Srbija morala da se opredeli za Istok ili Zapad. Mladi su ove godine nešto naklonjeniji Istoku nego prošle (57% u odnosu 52%):

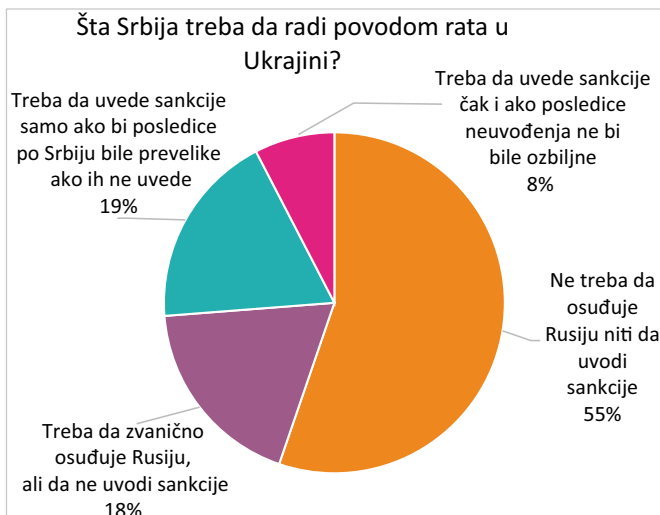
Grafikon 44. Stavovi mladih prema oslanjanju u spoljnoj politici kada bi Srbija morala da se opredeli

Kod ovog pitanja nema značajne razlike u pogledu pola i godišta ispitanika.

Ove godine usledilo je još jedno pitanje o spoljnoj politici, o tome kako bi Srbija trebalo da se postavi povodom rata u Ukrajini. Odgovori su sledeći:

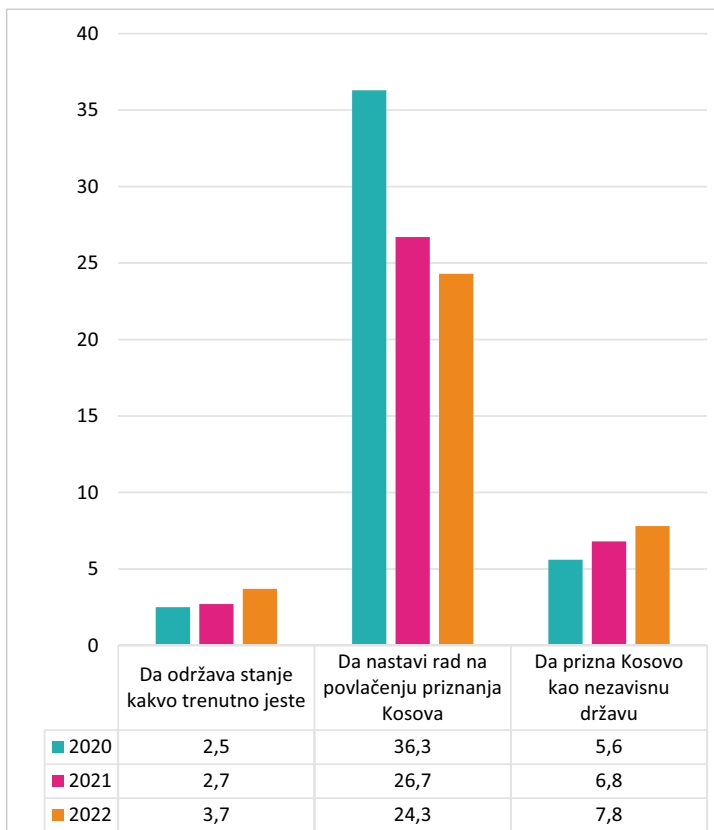
Grafikon 45: Stav mladih povodom rata u Ukrajini

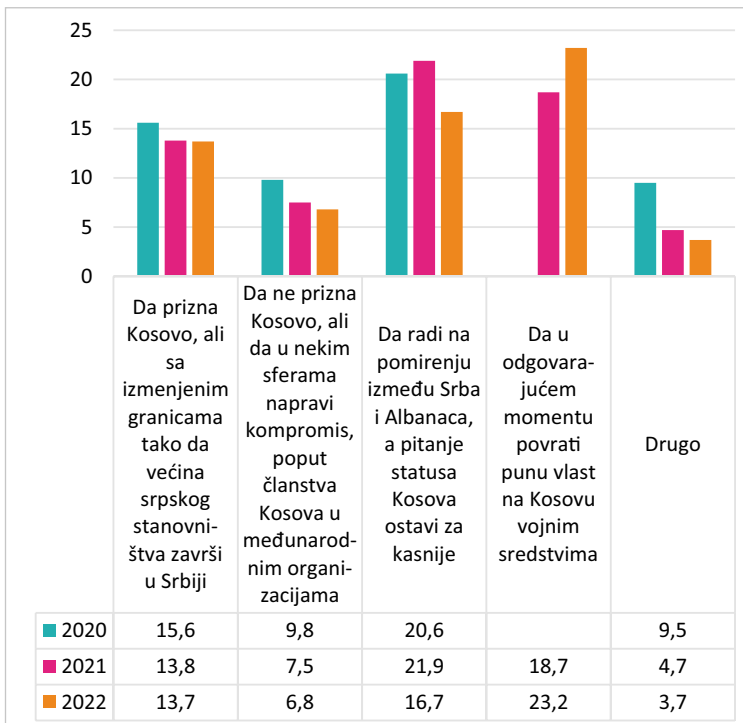
Vidimo da je protiv opcije sankcija 73% mladih, što je na tragu istraživanja koja su se javila vezano za opštu populaciju. Mlade žene u nešto većoj meri podržavaju sankcije (29%) od mladih muškaraca (23%). Nema značajnih razlika u odnosu na godište ispitanika. Mladi iz Beograda takođe više od proseka podržavaju uvođenje sankcija (33%).

Ove godine smo ponovili pitanja o Kosovu, kao i o NATO-u. Postavili smo pitanje šta bi Srbija, prema mišljenju mladih, trebalo da radi po pitanju Kosova, s tim što smo ove godine dodali i opciju „povratka vlasti na Kosovu vojnim sredstvima“, a odgovori su sledeći:

Grafikon 46. Stavovi prema Kosovu (prvi deo)

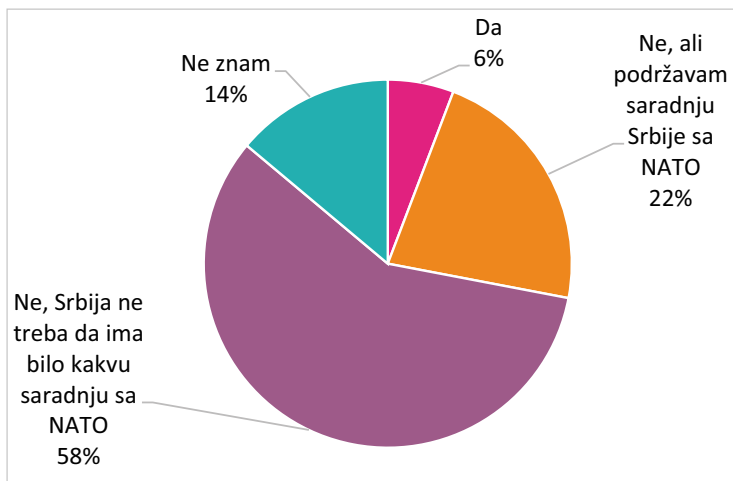

Grafikon 47. Stavovi prema Kosovu (drugi deo)

Kao i u prošlom Alternativnom izveštaju, najviše mladih smatra da bi Srbija trebalo da nastavi da radi na povlačenju priznanja Kosova (24,3%), ali taj odgovor je u stopu praćen opcijom da u odgovarajućem trenutku Srbija povрати vlast nad Kosovom vojnim sredstvima (23,2%). Kod ove opcije postoji statistički značajna razlika između polova: za opciju povratka Kosova vojnim sredstvima je 31,7% muškaraca, a kod žena je taj procenat 15,5%. Ova opcija značajno deli mlade i na osnovu godišta – najmlađi ispitanici (15–19) najviše podržavaju ovo rešenje (28,6%). Opcija rada na pomirenju Srba i Albanaca sada je na trećem mestu sa 16,7%.

Pitali smo mlade i da li bi Srbija trebalo da uđe u NATO, odgovori su sledeći:

Grafikon 48. Stavovi mladih prema ulasku u NATO

Protivljenje bilo kakvoj saradnji sa NATO-om povećano je u odnosu na 2020. godinu (sa 51% na 58%). Podrška članstvu u NATO-u donekle raste sa brojem godina ispitanika.

Ove godine smo ponovili pitanja koja su ostala aktuelna i u 2022. godini – uvođenje vojnog roka i donošenje zakona o istopolnim zajednicama (u trenutku zaključenja izveštaja, predlog zakona je još uvek u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog i nije prosleđen Vladi kao ovlašćenom predlagачu, odnosno Narodnoj skupštini).

Kada je reč o vraćanju obaveznog vojnog roka, 44% mladih podržava ovu inicijativu, dok joj se 46% protivi. U pitanju su marginalne promene u odnosu na 2021. godinu.

I dalje se javlja nalaz iz prethodne godine, da ne postoji statistički značajna razlika između polova ni na osnovu godišta.

Grafikon 49. Stavovi mladih prema uvođenju vojnog roka za muškarce

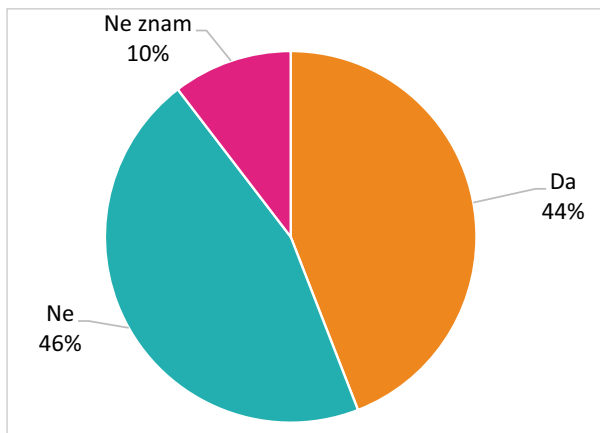

Tabela 42. Podrška uvođenju vojnog roka za muškarce, prema polu ispitanika

		Da li podržavate uvođenje obaveznog vojnog roka za muškarce?		
		Da	Ne	Ne znam
POL	Muški	42,1%	48,1%	9,8%
	Ženski	45,9%	43,2%	10,9%
Ukupno		44,1%	45,5%	10,4%

Na pitanje o potencijalnom usvajanju zakona o istopolnim zajednicama, stav mladih je i dalje podeljen, ali je procenat podrške veći u odnosu na prošlu godinu (sa 38% na 46%).

Grafikon 50. Stavovi mladih prema usvajanju zakona o istopolnim zajednicama

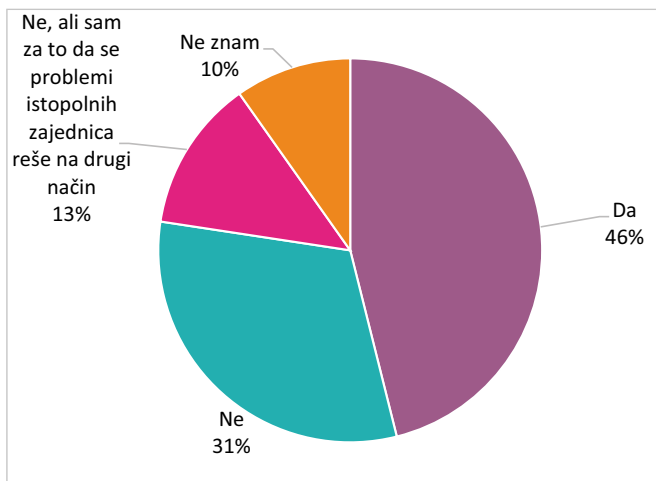

Tabela 43. Podrška usvajanju zakona o istopolnim zajednicama, prema polu ispitanika

		Da li podržavate usvajanje zakona o istopolnim zajednicama?			
		Da	Ne	Ne, ali rešiti na drugi način	Ne znam
POL	Muški	35,8%	45,2%	10,8%	8,2%
	Ženski	55,3%	18,9%	14,5%	11,3%
Ukupno		46,1%	31,3%	12,8%	9,8%

Kod ovog pitanja i ove godine postoji značajna statistička razlika kada je reč o polu. Podrška mladih žena ovom zakonu je skoro 20% viša nego podrška mladih muškaraca. Kada je reč o regionu ispitanika, mladi iz Beograda najviše podržavaju usvajanje zakona (59,4%), dok tu opciju najmanje podržavaju mladi iz Zapadne i Centralne Srbije (30,7%).

Zaključak i preporuke:

Ovo poglavlje bavilo se vrednosnim i političkim stavovima mladih. U stavovima o demokratiji i potrebi za jakim vođom nije došlo do značajnih pomeranja u odnosu na prethodne godine. Podrška Evropskoj uniji i pozitivan stav o njoj su se smanjili u odnosu na 2021. godinu, a ove brojke su sada bliže 2020. godini, kada je zabeležen najnegativniji stav mladih prema EU. U drugim pitanjima spoljne i nacionalne politike (NATO, Kosovo i drugi), generalno gledano, takođe nije došlo do velikih promena. Međutim, nalaz o povećanju broja mladih koji podržava vraćanje teritorije Kosova vojnim sredstvima zabrinjava sa stanovišta politike mira i smanjivanja tenzija u regionu. Na osnovu istraživanja može se zaključiti da mladi sada imaju nešto pozitivniji stav prema LGBTQ zajednici nego ranije, s obzirom na to da se distanca prema pripadnicima ove populacije smanjila, a podrška zakonu o istopolnim zajednicama povećala. Mladi, takođe, uglavnom nemaju negativne stavove prema pripadnicima različitih nacionalnosti, sa izuzetkom albanske. Kada je reč o aktuelnoj temi rata u Ukrajini, stavovi mladih poklapaju se sa stavovima opšte populacije (na osnovu dostupnih istraživanja) kada je u pitanju podrška sankcijama Rusiji, koja je na niskom nivou.

Na osnovu ovih nalaza mogu se dati sledeće preporuke:

- Dodatno informisati i edukovati mlade u pogledu demokratskih vrednosti, participacije u donošenju odluka, o političkom sistemu i kulturi, građanskim i političkim pravima; **jedan od prioriteta u tom smislu je uvođenje Građanskog vaspitanja kao obaveznog predmeta u osnovnom i srednjem obrazovanju**

Akteri: Vlada RS; MPNTR; MOS; udruženja građana; KOMS; udruženja mladih i za mlade; mediji

- Promovisati multikulturalnost, ljudska prava, ravnopravnost, s posebnim naglaskom na rodnu ravnopravnost i borbu protiv homofobije među mladima, kao i na pomirenje i saradnju mladih u regionu u delokrugu rada i kroz aktivnosti

Akteri: Vlada RS; MPNTR; MOS; udruženja građana; KOMS; udruženja mladih i za mlade; mediji

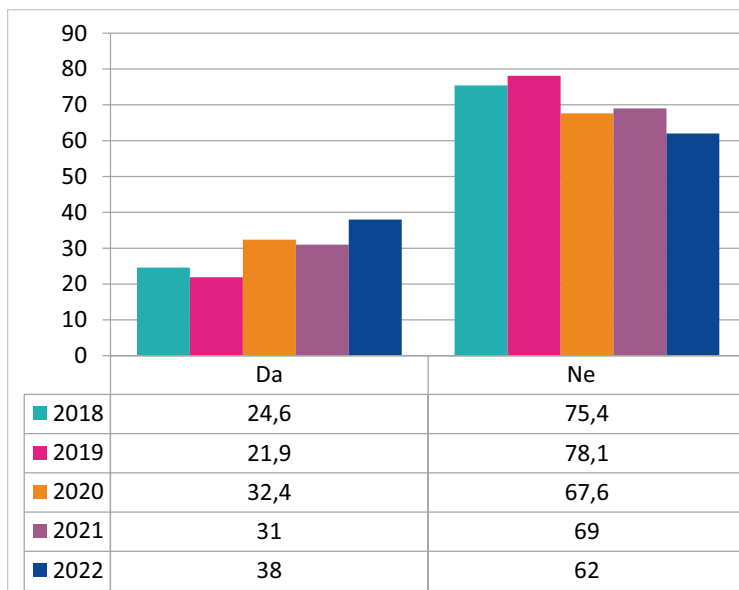
- Informisati mlade o Evropskoj uniji, procesu evropskih integracija, načinima na koje oni mogu doprineti evropskim integracijama, kao i uticaju na svakodnevni život građana, mogućnostima koje članstvo u EU pruža ovoj populaciji, kao i pogodnosti koje Srbija već sada uživa iako nije punopravna članica EU, a u cilju izgradnje poverenja mladih u EU
Akteri: Vlada RS; Ministarstvo za evropske integracije; KOMS; udruženja građana; mediji
- Predložiti implementaciju i obezbeđivanje sredstava za sprovođenje širokih konsultacija na nacionalnom nivou po mehanizmu EU dijaloga sa mladima koji se već sprovodi u državama članicama EU
Akteri: Vlada RS, MOS, Savet za mlade
- Prilikom donošenja odluke o potrebi obaveznog vojnog roka, voditi se isključivo realnim potrebama i mogućnostima Vojske Srbije u kontekstu trenutnih bezbednosnih izazova, kao i mišljenjima i stavovima mladih
Akteri: Vlada RS; Ministarstvo odbrane.

7. MEDIJI, DRUŠTVENE MREŽE I APLIKACIJE

Ovo poglavlje ispituje stavove mladih prema medijima, društvenim mrežama i aplikacijama koje koriste.

Pitali smo mlade da li koriste instalirane njuz aplikacije (aplikacije različitih portala, medija koje obavješavaju o aktuelnostima, vestima) na telefonu. Nešto više od trećine mladih ih koristi.

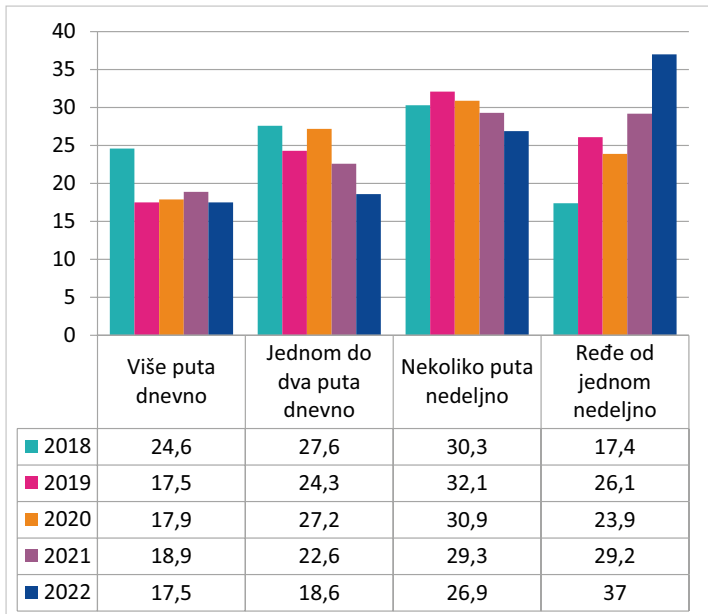
Grafikon 51. Da li koristite njuz aplikacije na telefonu? (u %)

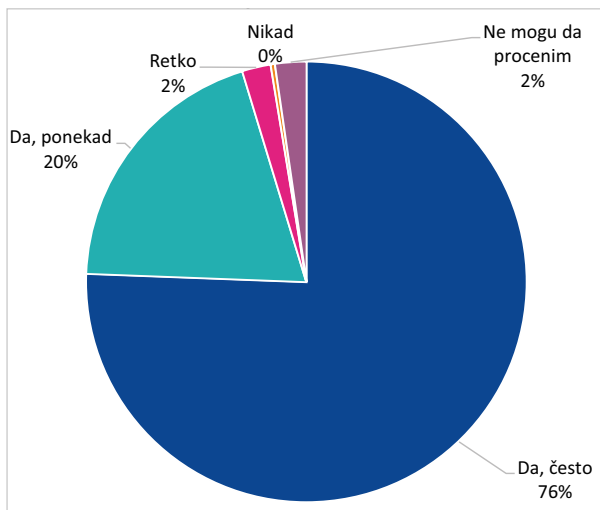
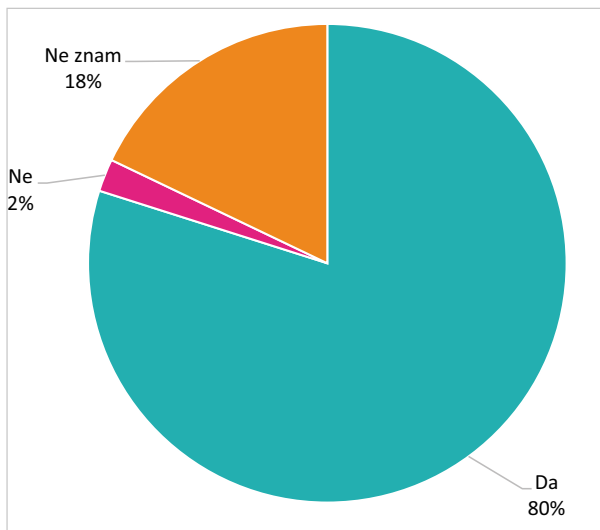
Pitali smo mlade koliko često posećuju informativne sajtove i aplikacije i činjenica je da se više od polovine njih tek nekoliko puta nedeljno ili ređe od jednom nedeljno informiše kroz informativne sajtove

i aplikacije. Procenat onih koji se informišu više puta dnevno preko informativnih sajtova i aplikacija iznosi 17,5%, što je slično kao i prethodne godine.

Grafikon 52 Koliko često posećujete informativne sajtove/aplikacije? (u %)

Pitali smo mlade i da li se prilikom informisanja susreću sa vestima i informacijama koje smatraju lažnim. Takođe smo ih pitali da li smatraju da umeju da prepoznaju lažne vesti. Odgovori su sledeći:

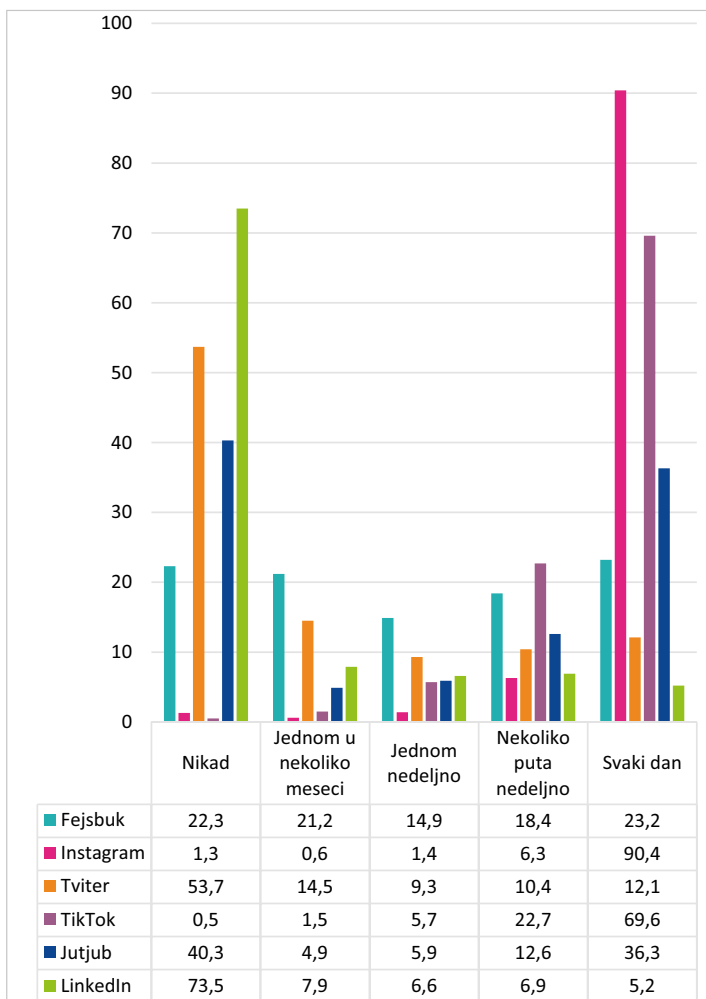
Grafikon 53. Susretanje sa lažnim vestima**Grafikon 54. Prepoznavanje lažnih vesti**

Četiri petine mladih smatraju da umeju da prepoznaju lažnu vest, da ne ume da prepozna kaže 2%, a 18% kaže da ne zna da li ume da

prepozna lažne vesti. Procenti su na gotovo istom nivou kao i 2020. i 2021. godine.

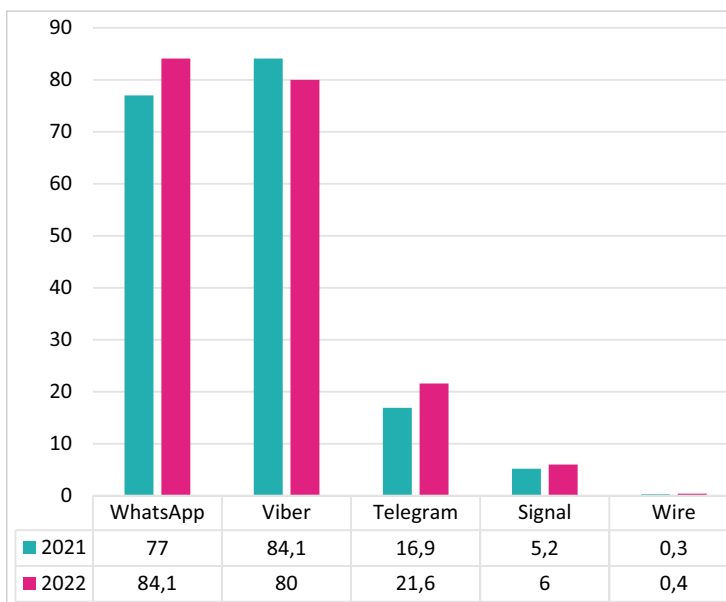
Pitali smo mlade i koliko često koriste društvene mreže ukoliko imaju profile na njima. Instagram svakodnevno koristi 9/10 ispitanika, a Tik-Tok 7/10 ispitanika. LinkedIn, Facebook i Twitter svakodnevno koristi manje od 1/4 ispitanika.

Grafikon 55 Koliko često koristite društvene mreže?

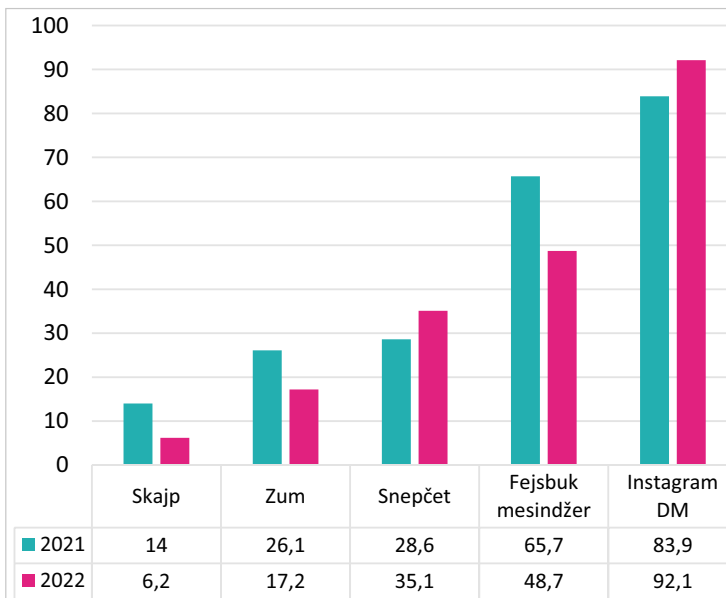

Pitali smo mlade koje aplikacije za komuniciranje koriste, najviše njih koristi Instagram direktne poruke (92,1%) i WhatsApp (84,1%), zatim Viber (80%). Korišćenje Fejsbuk mesindžera, kao i društvene mreže u celini je u padu, dok je aplikacija koja je zabeležila najveći relativni rast Telegram.

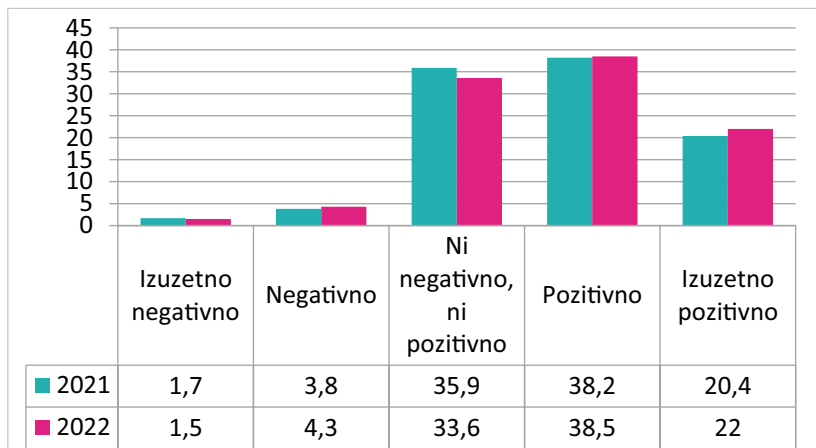
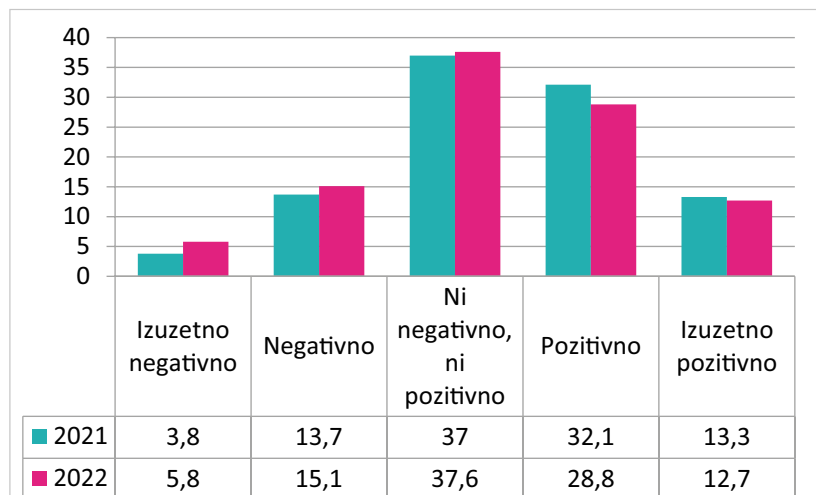
Grafikon 56. Koje aplikacije koristite za komuniciranje? (prvi deo)

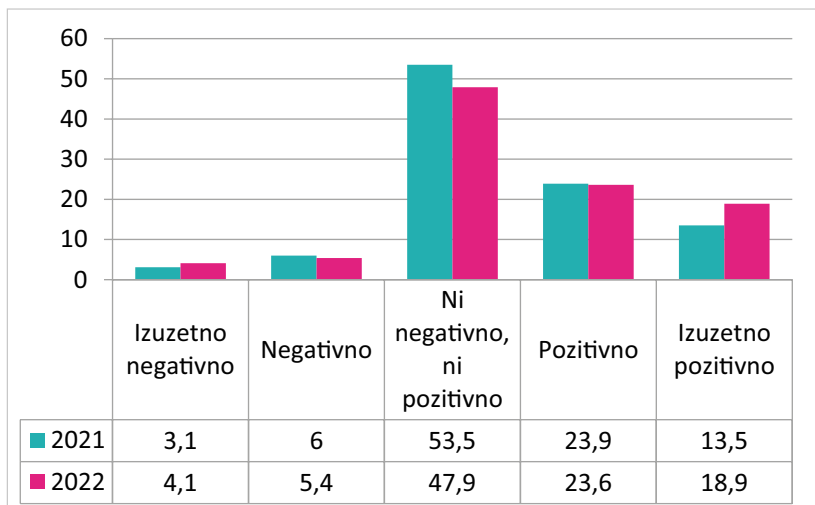
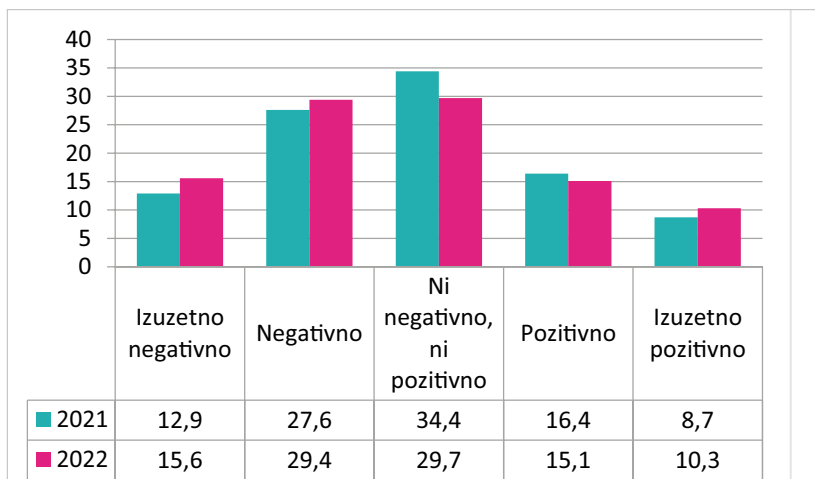

Grafikon 57. Koje aplikacije koristite za komuniciranje? (drugi deo)

Uticaj društvenih mreža na različite aspekte života sve je češći predmet proučavanja stručnjaka, ali i tema u javnosti, pa i popularnoj kulturi. Približavamo se periodu u kojem najmlađi mladi (15 godina) neće poznavati svet bez društvenih mreža. U tom kontekstu, pitali smo mlade da ocene uticaj društvenih mreža na svoj život. Dok je kod komunikacije, obrazovanja i posla ocena pretežno pozitivna ili neutralna, postoji značajan broj mladih (45%) koji negativno ocenjuje uticaj društvenih mreža na svoje slobodno vreme.

Grafikon 58. Uticaj društvenih mreža na komunikaciju**Grafikon 59. Uticaj društvenih mreža na obrazovanje**

Grafikon 60. Uticaj društvenih mreža na posao**Grafikon 61. Uticaj društvenih mreža na slobodno vreme**

Zaključak i preporuke:

Tek nešto više od 1/3 mladih koristi njuz aplikacije na telefonima, a više puta dnevno se informiše (posećuje informativne sajtove/aplikacije) tek 17,5% mladih. Tri četvrtine mladih reklo su da se često susreću sa lažnim vestima, a četiri petine smatraju da umeju da ih prepoznaju. Od društvenih mreža, mladi najčešće koriste Instagram, Tik-Tok i Jutjub. Instagram svakodnevno koristi 9/10 mladih ispitanika. Upravo Instagram direktne poruke najčešće koriste za komuniciranje, a slede WhatsApp i Viber. U pogledu uticaja društvenih mreža na život, mladi smatraju da im negativno najviše utiču na slobodno vreme.

- Sprovesti istraživanje o uticaju društvenih mreža na sve aspekte života i psihološki razvoj mladih u Srbiji, u cilju utvrđivanja potencijalnih negativnih efekata i planiranja njihovog adresiranja

Akteri: Ministarstvo kulture i informisanja; eksperti; civilno društvo

- Unaprediti medijsku pismenost, posebno kada je reč o novim medijima, u skladu sa najvišim obrazovnim standardima

Akteri: Vlada RS; MPNTR

- Raditi na unapređenju informisanja mladih, kao i na kreiranju većeg i kvalitetnijeg medijskog sadržaja za mlade i o njima – oslanjati se više na činjenice i mogućnosti da se reaguje na dobijene informacije

Akteri: MOS; mediji; regulatorna tela za elektronske medije; KOMS; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade

- Obučiti mlade kroz neformalno obrazovanje da kritički promatraju i prosuđuju plasirani sadržaj u medijima

Akteri: MOS; KOMS; mediji; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade; UNS; NUNS.

8. MLADI I TRŽIŠTE RADA

Ovo poglavlje se bavi ispitivanjem položaja mladih na tržištu rada. **Je-dan od najvećih problema mladih jeste nezaposlenost.** Prema zvaničnim podacima Nacionalne službe za zapošljavanje¹²⁸, **broj mladih koji su nezaposleni u maju 2022. godine iznosi 86.575 (prošle godine u aprilu je bilo 115.533), što predstavlja ukupno 19,20% od ukupnog broja nezaposlenih.** Skoro petinu ukupno nezaposlenih u Republici Srbiji čine mladi uzrasta od 15 do 30 godina. **U odnosu na prošlu godinu, nezaposlenost mladih opala je za 28.958 mladih nezaposlenih osoba, odnosno za 25,06%. Od 2014. godine, nezaposlenost mladih opala je za 110.000.**

Tabela 44. Broj nezaposlenih mladih od 2014. godine prema starosnoj strukturi

Godina	Broj mladih nezaposlenih	15–19 godina	20–24 godine	25–29 godina
2014.	196 260	20 666	77 484	98 110
2015.	183 602	19 242	72 973	91 387
2016.	171 245	17 765	66 919	86 561
2017.	146 843	14 472	56 569	75 802
2018.	123 686	12 934	46 654	64 098
2019.	114 679	10 979	43 690	60 010
2020.	104 702	10 711	38 902	55 702
2021.	115 533	13 844	44 295	57 394
2022.	86 575	10 703	33 475	42 397

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

128 Nacionalna služba za zapošljavanje, Mesečni statistički bilten – maj 2022, <https://www.nsz.gov.rs/filemanager/Files/Dokumenta/Statisti%C4%8Dki%20bilteni/2022/Bilten%20NSZ%20-%20maj%202022.pdf>

Tabela 45. Broj nezaposlenih mladih u maju 2022. godine prema polu i godinama

Ukupan broj nezaposlenih mladih u maju 2022. godine – 86 575	15–19 godina		20–24 godine		25–29 godina	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	5 726	4 977	15 686	17 789	17 474	24 913

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Podaci pokazuju da je neznatno više mladih žena (uzrast od 20 do 24 godine) nezaposleno od muškaraca, kao i da je mnogo veći broj nezaposlenih mladih žena od muškaraca u uzrastu od 25 do 29 godina.

Tabela 46. Broj nezaposlenih mladih prema regionu i procentualni udeo nezaposlenih mladih u ukupnoj nezaposlenosti

Region	Broj nezaposlenih mladih (15–30 godina)	Procenat nezaposlenih mladih u ukupnoj nezaposlenosti prema regionima
Beogradski region	7 454	13,8%
Region Vojvodine	16 628	18,1%
Region Centralne i Zapadne Srbije	31 165	19,5%
Region Južne i Istočne Srbije	24 414	19,87%
Region Kosovo i Metohija	6 906	30,8%

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Podaci pokazuju da, osim na Kosovu i Metohiji, ne postoje ozbiljnije razlike u pogledu procentualnog udela nezaposlenih u ukupnoj nezaposlenosti, što je bio slučaj i prethodnih godina.

Tabela 47. Procentualni udeo nezaposlenih mladih prema regionima u odnosu na ukupan broj nezaposlenih mladih

Region	Broj nezaposlenih mladih (15–30 godina)	Procenat nezaposlenih mladih u odnosu na ukupan broj nezaposlenih mladih
Beogradski region	7 454	8,6%
Region Vojvodine	16 628	19,2%
Region Centralne i Zapadne Srbije	31 165	36%
Region Južne i Istočne Srbije	24 414	28,2%
Region Kosovo i Metohija	6 906	7,98%
Ukupno	86 575	100%

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Podaci pokazuju da je **više od trećine nezaposlenih mladih iz regiona Centralne i Zapadne Srbije**, kao što je bio slučaj i prethodnih godina. U nešto manjem procentu su nezaposleni u regionu Južne i Istočne Srbije, a dodatno manji u regionu Vojvodine. Najmanji procenat u ukupnom delu nezaposlenih mladih je u Beogradu i u regionu Kosova i Metohije.

Poslednji pokazatelji tržišta rada za mlade (15–29 godina) od 2016. do 2018. godine otkrivaju nam sledeće procenat aktivnosti, zaposlenosti, neformalne zaposlenosti, nezaposlenosti i stope NEET među mladim i muškarcima i ženama.

Tabela 48. Pokazatelji tržišta rada mladih (Izvor: Nacionalni akcioni plan zapošljavanja za 2020. godinu)¹²⁹

	2016	2017	2018	+/-
Stopa aktivnosti	47,2	47,6	48,1	0,9
– Muškarci	53,0	53,6	54,4	1,4
– Žene	41,0	41,2	41,5	0,5
Stopa zaposlenosti	33,1	34,9	36,3	3,2
– Muškarci	38,4	40,3	41,9	3,5
– Žene	27,5	29,1	30,5	3,0
Rodni jaz	10,9	11,2	11,4	0,5
Stopa neformalne zaposlenosti	26,3	21,9	20,9	-5,4
– Muškarci	29,7	25,1	23,2	-6,5
– Žene	21,5	17,4	17,5	-4,0
Stopa nezaposlenosti	29,8	26,7	24,5	-5,3
– Muškarci	27,5	24,8	23,0	-4,5
– Žene	32,8	29,3	26,6	-6,2
Stopa NEET	22,3	21,7	20,1	-2,2
– Muškarci	20,3	19,9	17,8	-2,5
– Žene	24,5	23,7	22,5	-2,0

Poslednji dostupni podaci nam kažu da je stopa neaktivnosti mladih iznosila 53% u 2019. godini. Ovako visoka stopa neaktivnosti može se u određenoj meri objasniti školovanjem, jer su mladi u Republici Srbiji koji su u procesu obrazovanja manje prisutni na tržištu rada u

129 Nacionalna strategija zapošljavanja za period 2011–2020. godine, Sl. glasnik RS, br. 37/11, Dostupno na: https://www.osobesainvaliditetom.rs/attachments/016_Nacionalna%20strategija%20za%20zaposljavanje.pdf

odnosu na njihove vršnjake iz zemalja EU (EU28 – 43,4%). Učešće mladih u radnoj snazi u Republici Srbiji veoma je nisko po evropskim standardima. Stopa NEET (mladi koji nisu zaposleni, nisu u procesu obrazovanja, niti su na obuci) iznosila je 18,9% u 2019. godini. Tranzicija od škole do prvog stabilnog i/ili zadovoljavajućeg posla u Republici Srbiji traje veoma dugo, skoro dve godine (23,4 meseca).¹³⁰

Podaci Evrostata nam govore o stopi NEET mladih u Srbiji i ona je u 2020. godini iznosila 20%.¹³¹

Tabela 49. Stopa NEET mladih u Srbiji 2020. godine.

Stopa NEET	20%
Nezaposlena lica	8,4%
Lica van radne snage (raniji naziv: neaktivna lica)	11,6%
Lica koja žele da rade (bilo da traže posao ili ne)	14,7%
Lica koja ne žele da rade	5,3%

Zapošljavanje mladih – Program „Moja prva plata“

Na osnovu zaključaka Dijaloga sa premijerkom u organizaciji Krovne organizacije mladih Srbije, Vlada Republike Srbije je 13. avgusta 2020. usvojila Uredbu o Programu podsticanja zapošljavanja mladih „Moja prva plata“.¹³² Program je imao za cilj da osposobi 10.000 mladih (do 30 godina) sa srednjim i visokim obrazovanjem za samostalan rad, a bez radnog iskustva i koji se nalaze na evidenciji nezaposlenih Nacionalne službe za zapošljavanje. Program se sprovodio kroz uključivanje mladih kod poslodavaca iz privatnog ili javnog sek-

130 Nacionalna strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine, str. 23–24

131 Mihajlo Đukić, „Preduzetništvo mladih, zapošljivost NEET mladih i veštine upravljanja karijerom kod mladih u Srbiji“, Savet za regionalnu saradnju, Sarajevo, 2022, str. 11–12

132 Videti: Sl. glasnik RS, br. 107/2020, <http://demo.paragraf.rs/WebParagraf-Demo/?did=553536>

tora, upućivanjem javnog poziva za uključivanje u program, a prioritet su imali poslodavci iz privatnog sektora, posebno iz devastiranih područja, a Nacionalna služba za zapošljavanje u svom javnom pozivu bliže je odredila kriterijume i uslove za uključivanje. Uredbom o izmenama i dopunama Uredbe o Programu podsticanja zapošljavanja mladih „Moja prva plata“ od 20. 8. 2021. godine, ovaj program je ušao u drugu godinu realizacije.¹³³

Uredba je predviđala i da se korisniku ovog programa obezbeđuje mesečna novčana naknada u visini od 20.000 dinara sa srednjim obrazovanjem i 24.000 dinara sa visokim obrazovanjem (u drugoj godini trajanja programa naknade su uvećane na 22.000 i 26.000 dinara) u trajanju od devet meseci i korisniku programa se obezbeđuje pravo na uplatu doprinosa za slučaj povrede na radu i profesionalne bolesti. Uredba je predviđala i da, pored sredstava koje mu isplaćuje Nacionalna služba za zapošljavanje, poslodavac korisniku može da isplati i dodatna sredstva. Ugovor koji potpisuje korisnik potpisuje se i sa poslodavcem i sa Nacionalnom službom za zapošljavanje. Uredba je predviđala i da sprovođenje ovog programa prati radna grupa koju obrazuje Vlada, a koju čine predstavnici Kabineta predsednika Vlade, Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Ministarstva finansija, Ministarstva omladine i sporta, Nacionalne službe za zapošljavanje i Privredne komore Srbije.

Na veb-prezentaciji programa „Moja prva plata“¹³⁴ navodi se da program sprovodi NSZ uz podršku Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Ministarstva finansija, Kancelarije za IT i elektronsku upravu i Privredne komore Srbije.

Za dodatno razumevanje, ali i procenu uspešnosti programa „Moja prva plata“, kao i prethodne godine uradili smo strukturirani intervju sa Ilijom Kneževićem, načelnikom odeljenja Sektora za podršku zapošljavanju Nacionalne službe za zapošljavanje.

133 Videti: Sl. glasnik RS, br. 79/2021, <https://aktivasisistem.com/uredbe/Uredba-O-Programu-Podsticanja-Zaposljavanja-Mladih-Pl.pdf>

134 Videti: <https://mojaprvaaplata.gov.rs/naslovna>

Od Ilije Kneževića¹³⁵ dobili smo informaciju da su u drugoj godini programa „Moja prva plata“ bila uključena ukupno 8.743 nezaposlena lica, kao i 5.193 poslodavca, a da su ukupna sredstva planirana za program u iznosu od 2,25 milijardi dinara. On dalje govori o samom procesu i razvoju programa.

Na osnovu Uredbe o izmenama i dopunama Uredbe o Programu podsticanja zapošljavanja mladih „Moja prva plata“, Nacionalna služba je 20. 8. 2021. godine raspisala Javni poziv za realizaciju Programa podsticanja zapošljavanja mladih „Moja prva plata“ u 2021. godini. Realizacija programa je organizovana u četiri faze:

Prijavljivanje poslodavaca – Preko 9.500 poslodavaca pokazalo je interesovanje za učešće u programu, registrovalo se na portalu „Moja prva plata“ i prijavilo potrebu za preko 17.000 pozicija za blizu 28.000 radnih mesta. Od ukupnog broja registrovanih, 8.788 poslodavaca je ispunilo uslove Javnog poziva za učešće u programu, sa odobrenom 15.681 pozicijom za angažovanje 25.497 nezaposlenih lica. Najveći broj lica tražen je za radno angažovanje u sledećim oblastima rada: prerađivačka industrija (agronom, tehnolog, hemičar, biotehnolog, mikrobiolog, mašinski inženjer, bravar, zavarivač, mašinski tehničar, elektrotehničar); trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala (prodavac, komercijalista, auto-mehaničar, električar, lakirer, limar); administrativne i pomoćne uslužne delatnosti (administrativni radnik, knjigovođa, ekonomista, administrativni službenici); zdravstvena i socijalna zaštita (doktor medicine, medicinski tehničar, socijalni radnik).

Prijavljivanje kandidata – nalog na portalu „Moja prva plata“ otvorilo je 17.555 mladih. Od tog broja 12.967 kandidata uspešno se prijavilo na neku od 11.925 pozicija kod 7.606 poslodavaca.

Selekcija, izbor kandidata i povezivanje poslodavaca sa kandidatima – nakon završenog procesa povezivanja poslodavaca i kandidata, formirana je konačna lista odobrenih poslodavaca. Odobreno je ukupno 5.358 poslodavaca za 6.926 oglašanih pozicija i 9.015 kandidata.

135 Strukturirani intervju, Ilija Knežević, načelnik Odeljenja, Sektor za podršku zapošljavanju Nacionalne službe za zapošljavanje, 8. 6. 2022. godine

Zaključivanje ugovora – nakon perioda završetka selekcije i izbora kandidata, u program „Moja prva plata“ u izveštajnom periodu uključena su ukupno 8.743 nezaposlena lica kod 5.193 poslodavca. Od ukupnog broja uključenih lica 5.305 su žene. Posmatrajući obrazovnu strukturu učesnika programa, u program je uključeno 6.108 nezaposlenih sa srednjim obrazovanjem (69,86%) i 2.635 nezaposlenih sa visokim obrazovanjem (30,14%). Najveći broj lica je uključen u privatni sektor 6.227 (71,22%), dok je u javnom sektoru angažovano 2.516 nezaposlenih (28,78%).

Na pitanje da li su poznati primeri da su mladi ili poslodavci odustajali od programa, Ilija Knežević je naveo da je u toku trajanja programa „Moja prva plata“ jedan manji broj polaznika odustao od daljeg radnog angažovanja iz različitih razloga (zasnivanje radnog odnosa kod drugog poslodavca; trenutna sprečenost za rad izazvana bolešću; privatni razlozi; itd.).

Na pitanje kako procenjuje da će ovaj program uticati na tržište rada u godinama koje dolaze, sagovornik navodi da su program „Moja prva plata“ i slični programi i mere u okviru aktivne politike zapošljavanja pokazali dobre efekte na tržište rada i zapošljavanje, na osnovu čega se može prognozirati i dalji trend dobrih efekata i uticaja.

Sagovornika smo pitali i da li postoje najave/naznake da će program biti organizovan i u narednim godinama i on navodi da u ovom trenutku ne raspolaže informacijom da li će program „Moja prva plata“ biti u kontinuiranoj ponudi mera u okviru aktivne politike zapošljavanja u budućnosti i iz tog razloga navodi da nije u mogućnosti da prognozira uticaje programa na tržište rada u narednim godinama. Program „Moja prva plata“ jedan je od modaliteta obrazovnih mera, koji za cilj imaju stručno ili drugo osposobljavanje za samostalno obavljanje konkretnih poslova na tržištu rada. Nacionalna služba za zapošljavanje tradicionalno u svojoj ponudi mera ima različite obrazovne modalitete mera koji se realizuju sa ciljem osposobljavanja za obavljanje poslova na tržištu rada i sticanje prvog radnog iskustva, bilo u oblasti stečene kvalifikacije ili ne. On navodi da očekuje da će se iste ili slične mere realizovati i u narednim godinama. Karakteristike i uslovi za učešće prilagođavaće se potrebama nezaposlenih i poslodavaca, kao i usaglašavati sa aktuelnim zakonskim propisima.

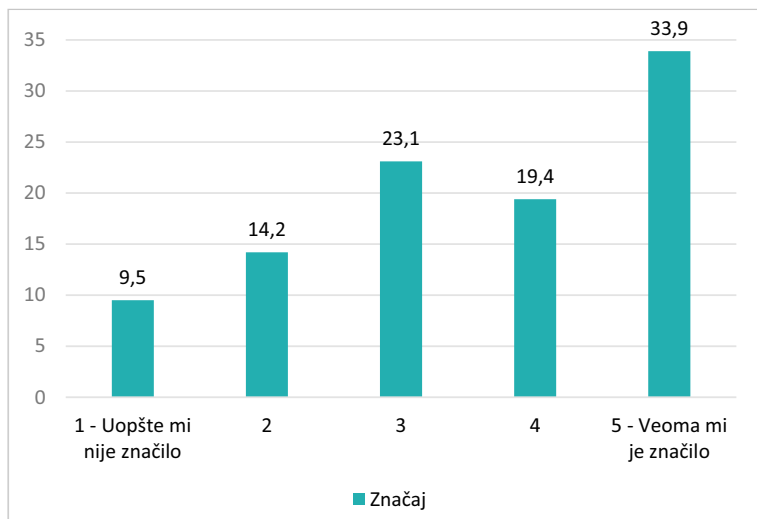
Dalje smo sagovornika pitali šta on smatra za najveće prednosti i najveće mane ovog programa i on navodi da program „Moja prva plata“ svojim specifičnostima daje mogućnost učešća mladih lica u mnogo širem obimu u odnosu na druge mere u kojima se cilj osposobljavanja vezuje za struku i kvalifikaciju. Način realizacije programa je jedna od prednosti u odnosu na realizaciju drugih mera jer podrazumeva znatno veću dostupnost informacija korisnicima i zainteresovanim licima. Kao mana programa može se navesti period trajanja realizacije programa do faze zaključivanja ugovora i početka vremena radnog angažovanja. Suviše dugo trajanje realizacije svih faza (i pored opravdanosti potrebe trajanja istih u određenim vremenskim periodima) dovodi do potencijalnih situacija kao što su odustajanje kandidata i/ili poslodavaca; nemogućnost kvalitetnog organizovanja radnog angažovanja kandidata u zadatim vremenskim periodima zbog obaveza poslodavaca i/ili izabranog mentora. Način realizacije programa preko onlajn platforme smanjuje neposredne kontakte između predstavnika Nacionalne službe za zapošljavanje i korisnika – poslodavaca i kandidata, a što se u izvesnoj meri odražava na kvalitet praćenja realizacije programa.

Takođe, sagovornik je iskoristio priliku da nas informiše da je projekat „Moja prva plata“ ušao u uži izbor za nagradu Emerging Europe Award 2022, što je prilika da i druge zemlje čuju za ovaj projekat i primene ga kako bi mladi Evrope imali slično iskustvo kao i naši mladi. Projekat „Moja prva plata“ osvojio je nagradu Emerging Europe Award krajem juna 2022. godine.¹³⁶

Projekat svakako može i da se nadogradi narednih godina, ali je pokazao da daje rezultate u pogledu komenadžmenta i zajedničke saradnje različitih aktera, što je inicirano na Dijalogu mladih sa premijerkom.

Na pitanje koliko im je značila pomoć od 100 evra, mladi su dali prosečnu ocenu 3,54 (na skali od **1 – Uopšte mi nije značila** do **5 – Veoma mi je značila**). Ukupno 23,7% mladih tvrdi da im ova pomoć nije značila (ocene 1 i 2), dok je 53% mladih dalo ocenu 4 i 5, odnosno tvrde da im je ova pomoć bila od značaja.

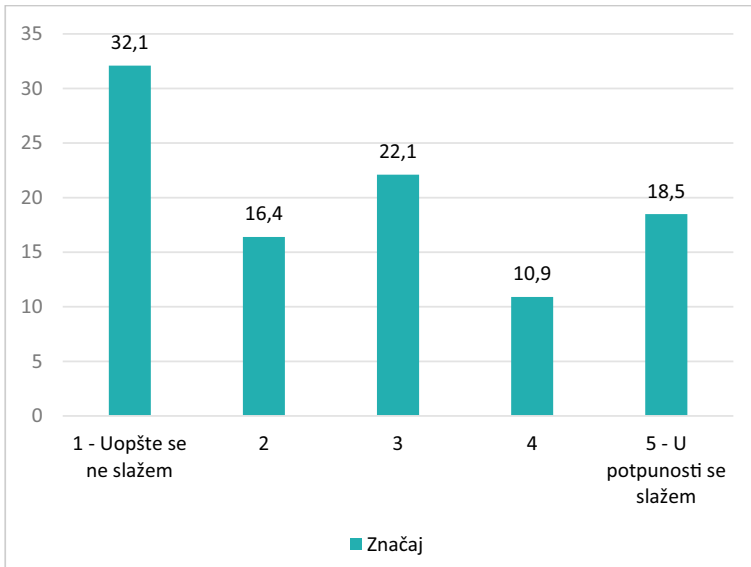
136 B92, <https://www.b92.net/biz/vesti/srbija/mali-medunarodno-priznanje-u-briselu-za-projekat-moja-prva-plata-foto-2175927>

Grafikon 62. Koliko vam je značila pomoć od 100 evra?

U odnosu na pol*** postoji statistički značajna razlika. Naime, ženskim ispitanicima (3,74) pomoć je značila više nego muškarcima (3,31).

U odnosu na starost ispitanika***, sa rastom godina opada značaj pomoći koji joj mladi pridaju (15–19 godina = 3,84; 20–24 = 3,56; 25–30 = 3,19). Slična je situacija po pitanju stečenog stepena obrazovanja***, gde sa rastom obrazovanja opada značaj koji ispitanici pridaju pomoći (osnovno ili bez obrazovanja = 3,83; srednje obrazovanje = 3,59; visoko obrazovanje = 3,18).

Mlade smo pitali i da li je ova pomoć pozitivan iskorak države (saglasnost sa tvrdnjom: Isplata 100 evra pomoći bio je pozitivan iskorak države, koja je na taj način demonstrirala posvećenost položaju mladih). Prosečan odgovor iznosi 2,67 (na skali **od 1 – Uopšte se ne slažem do 5 – U potpunosti se slažem**).

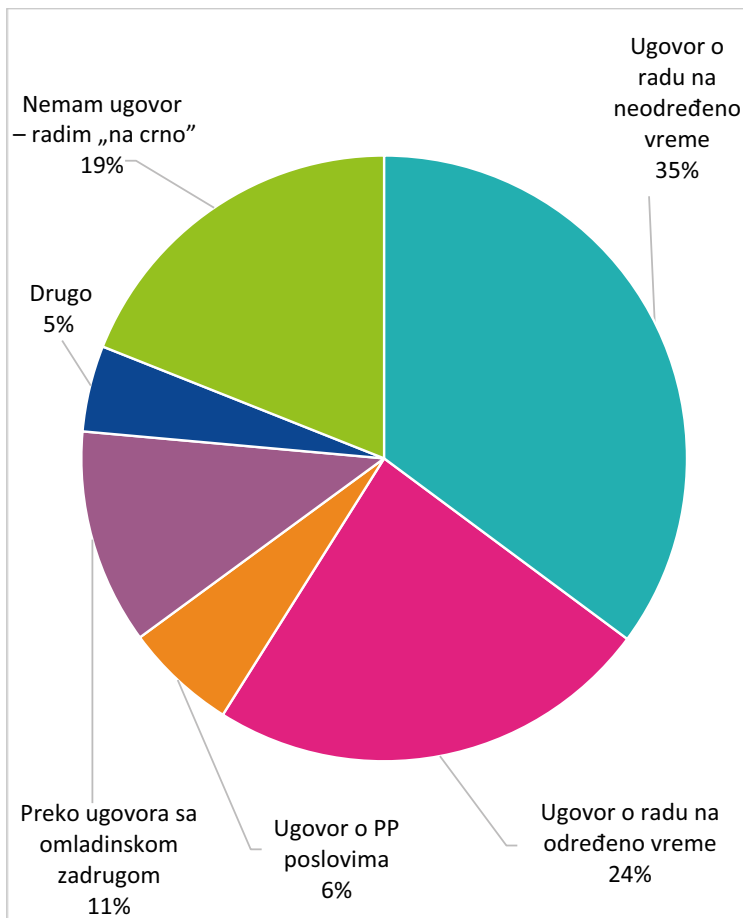
Grafikon 63. Pomoć od 100 evra kao pozitivan iskorak države

Testovi pokazuju statistički značajne razlike u pogledu starosti ispitanika***. Sa rastom godina ispitanika raste kritički odnos prema ovoj državnoj meri (15–19 = 3,18; 20–24 = 2,47; 25–30 = 2,35).

Statistička značajnost se javlja i po pitanju regiona*. Ispitanici iz regiona Beograd iskazuju „kritičkiji“ stav po ovom pitanju u odnosu na ostale regione (2,45).

Takođe, postoje statistički značajne razlike po pitanju obrazovanja***. Sa rastom stečenog stepena obrazovanja raste i „kritičkiji“ odnos prema ovoj meri (osnovno ili bez osnovnog obrazovanja = 3,16; srednje obrazovanje = 2,70; visoko obrazovanje = 2,20).

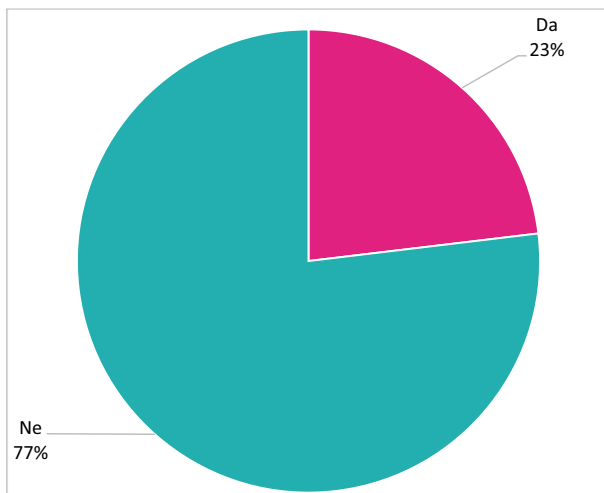
Ove godine smo pitali mlade na osnovu kog ugovora su zaposleni. Rezultati su sledeći:

Grafikon 64. Vrste ugovora zaposlenih mladih

Najveći broj zaposlenih mladih ima ugovor o radu na neodređeno vreme (35%), ali zabrinjava veliki broj mladih koji rade bez ugovora.

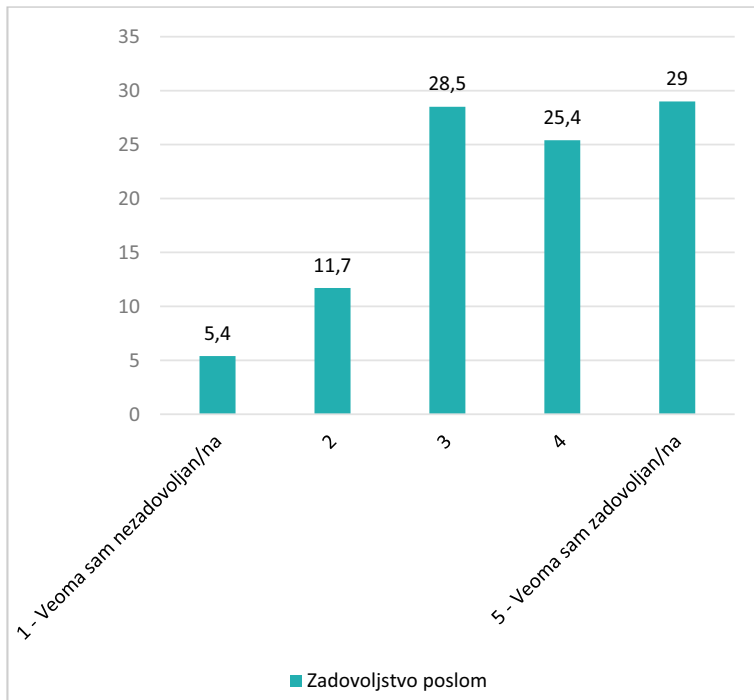
Pitali smo nezaposlene mlade da li su registrovani na birou (NSZ). Rezultati pokazuju sledeće:

Grafikon 65. Registracija nezaposlenih mladih kod Nacionalne službe za zapošljavanje

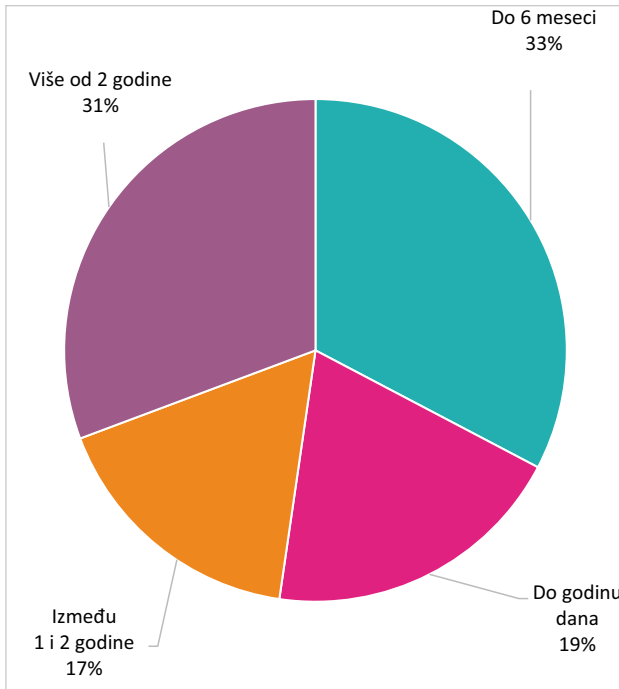

Manje od $\frac{1}{4}$ nezaposlenih mladih navelo je da je registrovano kod Nacionalne službe za zapošljavanje.

Na pitanje koliko su zadovoljni trenutnim poslom, mladi su dali prosečnu ocenu 3,61. Najviše mladih je veoma zadovoljno svojim poslom – 29%, a da je zadovoljno poslom odgovorilo je još 25,4% ispitanika.

Grafikon 66. Koliko ste zadovoljni trenutnim poslom?

Nezaposlene mlade pitali smo koliko dugo su u takvom statusu. Blizu trećine nezaposlenih mladih nezaposleno je duže od dve godine. Ipak je primetan i značajan pad mladih koji su nezaposleni duže od dve godine. Prošle godine je bilo 40% mladih, dok je za ovu godinu to slučaj sa 30,7% nezaposlenih mladih.

Grafikon 67. Koliko ste dugo nezaposleni?

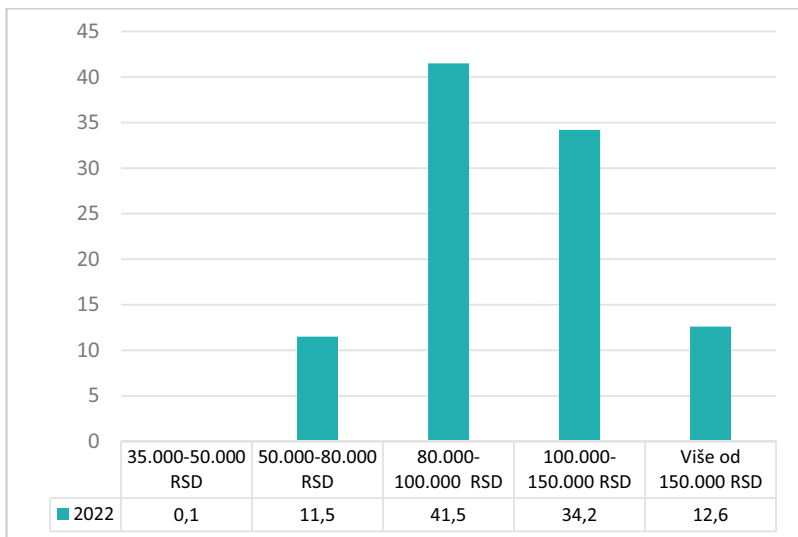
Pitali smo mlade šta im je važno kod zaposlenja – najvažnija je zarada, 92,8%, a svi odgovori prikazani su u tabeli ispod:

Tabela 50. Šta vam je važno kod zaposlenja?

Važnost	2020. (u %)	2021. (u %)	2022. (u %)
Zarada	90,3	90,9	92,8
Mogućnost za napredovanje	78,2	77,4	76
Radno vreme	63,4	70,8	73,3
Mogućnosti za učenje	55,7	60,3	54,2
Dobri odnosi sa nadređenima (šefovima)	*	61,1	56,8
Dobri odnosi sa kolegama		71,9	69,6

S obzirom na to da plata, neiznenađujuće, predstavlja najvažniji faktor, bitno je i videti koliku platu mladi smatraju dovoljnom za pristojan život u Srbiji. **Najveći procenat (41,5%) mladih smatra da je plata od 80.000 do 100.000 dinara dovoljna za pristojan život. S druge strane, 34,2% mladih smatra da je za pristojan život neophodna plata od 100.000 ili 150.000. Prosečna plata za april 2022. u Srbiji, međutim, iznosila je 73.012 dinara.**¹³⁷ Tek 11,6% mladih smatra da je prosečna plata dovoljna za pristojan život. Razlike između očekivanja mladih i realnosti bitan su objašnjavajući faktor njihovog nezadovoljstva standardom u Srbiji.

Grafikon 68. Kolika je plata dovoljna za pristojan život?

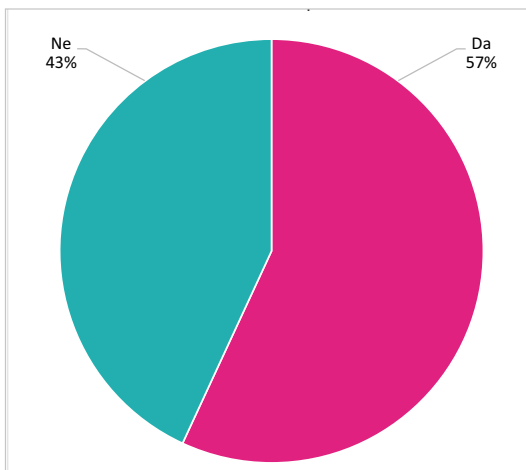
Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na region*** ispitanika. Mladi iz regiona Beograd smatraju da je veća plata neophodnija za pristojan život.

¹³⁷ Republički zavod za statistiku, <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/statisticalrelease/?p=8728&a=24&s=2403?s=2403>

Tabela 51. Kolika je plata dovoljna za pristojan život prema regionu ispitanika

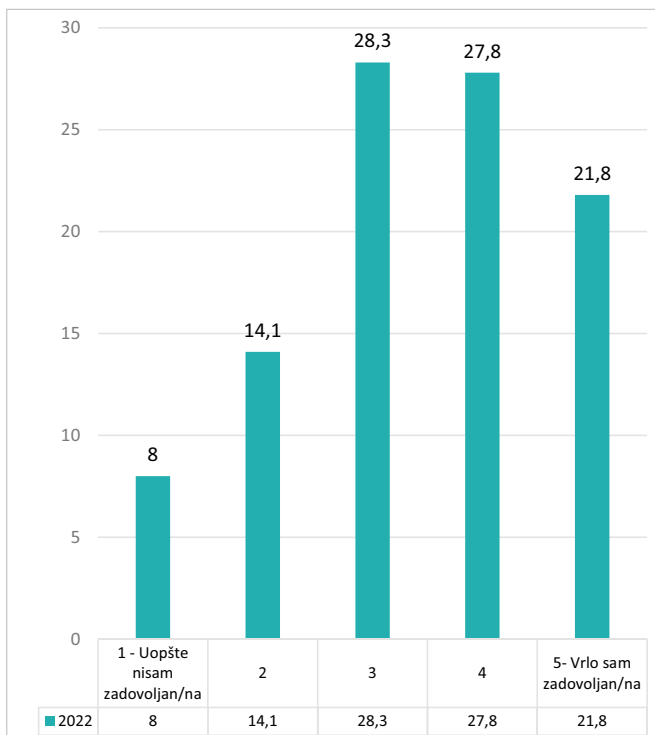
		Kolika je plata dovoljna za pristojan život?				
		35.000– 50.000 RSD	50.000– 80.000 RSD	80.000– 100.000 RSD	100.000– 150.000 RSD	Više od 150.000 RSD
REGION	Beogradski region		7,6%	39,3%	35,2%	17,9%
	Region Vojvodine	0,4%	7,4%	41,7%	39,1%	11,4%
	Region Istočne i Južne Srbije		15,7%	44,8%	31,7%	7,8%
	Region Zapadne i Centralne Srbije		17,1%	40,8%	30,0%	12,1%
	Total	0,1%	11,5%	41,5%	34,2%	12,6%

Usledio je niz pitanja u vezi s praksom. Najpre, mlade smo pitali da li su nekada bili na praksi. Skoro polovina njih (56,9%) bila je na nekom programu prakse.

Grafikon 69. Mladi na praksi

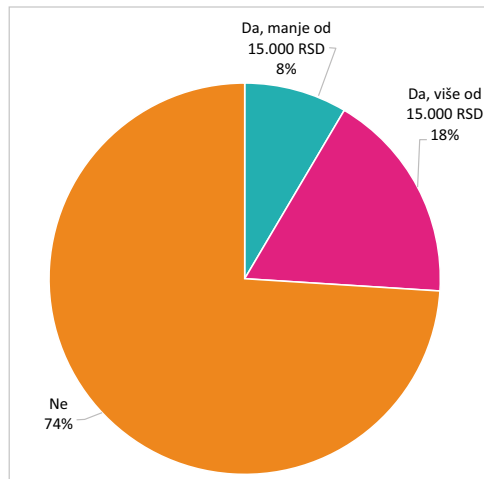
Mlade smo takođe pitali koliko su bili zadovoljni svojom praksom. Prosečan odgovor mladih je 3,41 (na skali 1 – Uopšte nisam zadovoljan/na do 5 – Veoma sam zadovoljan/na).

Grafikon 70. Zadovoljstvo praksom

Mladi generalno nisu loše ocenili prakse na kojima su bili. Nešto manje od polovine navelo je da je zadovoljno ili vrlo zadovoljno praksom.

Na kraju smo pitali mlade da li im je praksa bila plaćena ili ne. Dobili smo sledeće odgovore:

Grafikon 71. *Plaćene prakse*

Zabrinjavajuć je podatak da skoro $\frac{3}{4}$ mladih nije dobilo naknadu za svoj rad na praksi.

Takođe smo pitali mlade kakav je njihov utisak, koliko su bitni sledeći elementi za dobijanje posla u Srbiji na skali od 1 do 5 (1 – Uopšte nije bitno, 5 – Veoma je bitno). Poražavajuća je činjenica da **mladi veruju da su za dobijanje posla najvažnija lična i porodična poznanstva i kontakti, kao i članstvo i aktivizam u političkoj partiji, a tek zatim adekvatno formalno ili neformalno obrazovanje.**

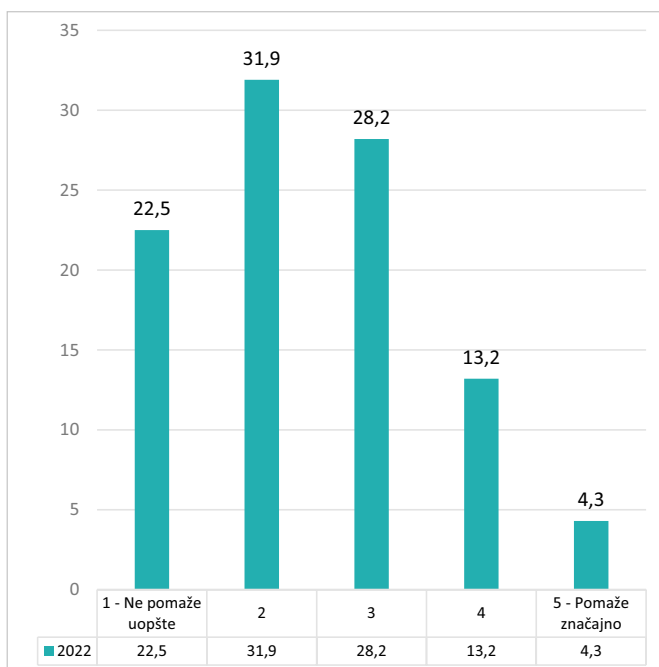
Tabela 52. *Koliko je bitno za dobijanje posla*

Koliko je bitno?	2018.	2022.
Formalno obrazovanje – Diploma obrazovne institucije	3,2	3,31
Lična i porodična poznanstva i kontakti	4,4	4,34
Članstvo i aktivizam u političkoj partiji	4,3	4,08
Neformalno obrazovanje	3,2	3,2
Članstvo u nevladinom sektoru	*	3,03
Prethodno volontiranje	*	2,93

Možemo primetiti da su svi faktori, osim članstva u partiji, kom je opala ocena važnosti, ostali konstantni u vremenskom rasponu od pet godina.

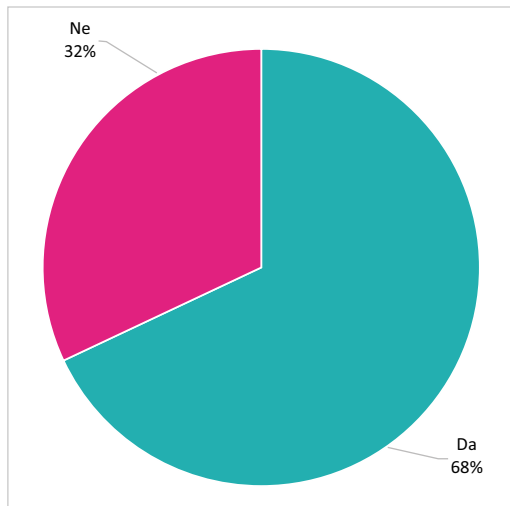
Pitali smo mlade kako ocenjuju državnu pomoć mladim bračnim parovima u zasnivanju porodice. Mladi su na skali od 1 do 5 (1 – Ne pomaže uopšte do 5 – Pomaže značajno) dali prosečnu ocenu 2,45.

Grafikon 72. Odnos mladih prema merama pomoći u zasnivanju porodice

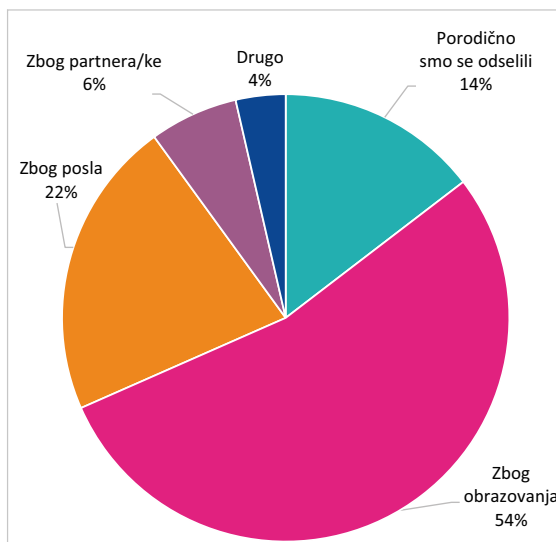

Postoji statistički značajna razlika o odnosu na pol ispitanika**. Muški ispitanici više smatraju da država pomaže mladim bračnim parovima da osnuju porodicu (2,55) u odnosu na ženske ispitanike (2,35).

Pitali smo mlade da li žive u mestu u kom su odrasli. Dve trećine njih (68%) i dalje živi u svom rodnom mestu, dok se 32% mladih odselilo iz svog mesta.

Grafikon 73. Mesto života mladih

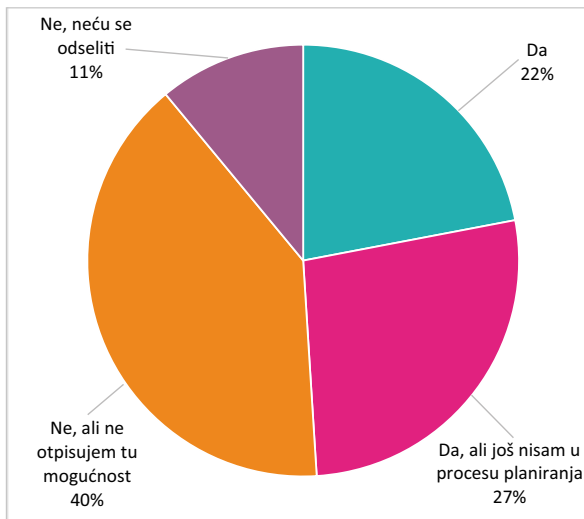
Pitali smo mlade koji su se odselili iz rodnog mesta koji je razlog tome. Rezultati su sledeći:

Grafikon 74. Razlozi selidbe mladih

Najveći broj mladih se odselio zbog obrazovanja (54%), zatim zbog posla (22%) i zbog porodične selidbe (14%).

Pitali smo mlade da li planiraju da se isele iz zemlje, a rezultati kažu da 22,3% njih to već planira, dok je 26,7% njih odgovorilo da planira, ali da još nije ušlo u sam proces planiranja.

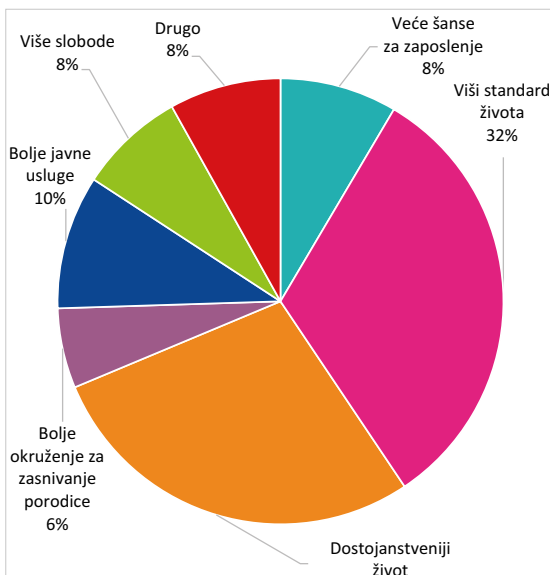
Grafikon 75. Da li planirate da se odselite iz zemlje?

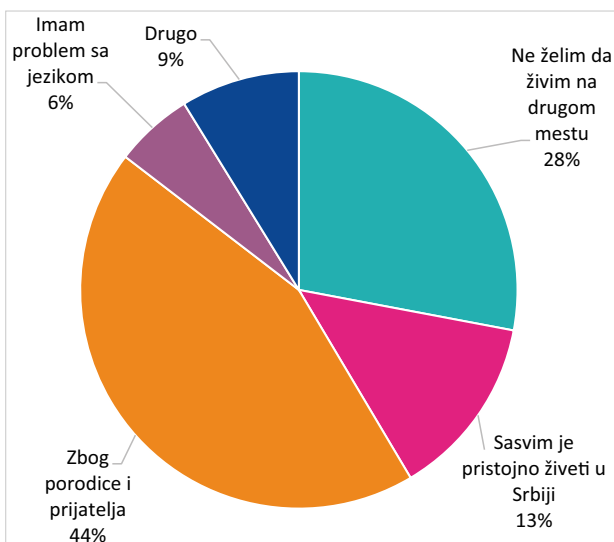
Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na pol* ispitanika. Mlade žene su u nižem procentu (7,6%) odgovorile sa „ne, neću se odseliti“ u odnosu na mlade muškarce (15,5%).

Takođe, u pogledu regiona**, kumulativno gledano, region Vojvodine je onaj iz kog mladi u najmanjoj meri planiraju da se odele, dok je Beograd region iz kog mladi najviše planiraju da se odele u inostranstvo.

Pitali smo mlade i zašto bi se odselili iz Srbije. Za razliku od prošle godine, kada je najveći broj mladih odgovorio bi se odselio zbog dostojanstvenijeg života (31,7%), ovaj broj je opao na 28,1%. Kao glavni razlog mladi sada ističu viši životni standard, 32,1% (prošlogodišnji rezultat je bio 24,6%).

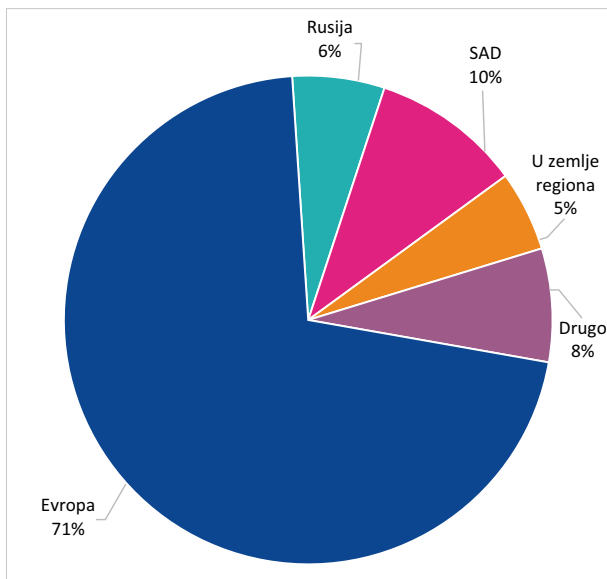
Grafikon 76. Zašto biste se odselili?

Pitali smo mlade i zašto se ne bi odselili, a najveći broj njih se ne bi odselio zbog porodice i prijatelja (44%).

Grafikon 77. Zašto se ne biste odselili?

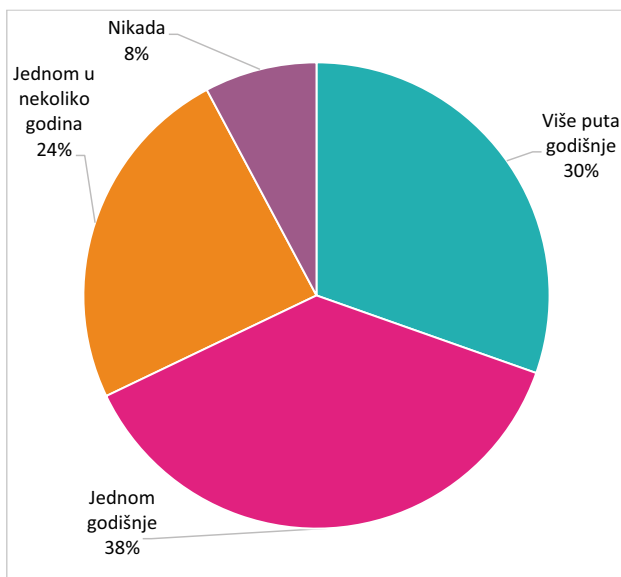
Na pitanje gde bi se preselili, na prvom mestu želja gde bi mladi živeli jesu zemlje Zapadne Evrope, u 71,1% slučajeva, a zatim SAD, u 9,9% slučajeva.

Grafikon 78. Gde bi se mladi preselili?

Pitali smo mlade koliko često su imali priliku da putuju van Srbije (pre pandemije koronavirusa). Najveći broj njih mogao je jednom godišnje (37,5%) da putuje van Srbije.

Grafikon 79. Koliko puta imate priliku da putujete van Srbije?

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na region*** ispitanika. Mladi iz regiona Beograd imaju više prilika da putuju nekoliko puta godišnje i znatno manje su se izjasnili da nikada nemaju priliku da putuju van Srbije.

Takođe, postoji statistički značajna razlika u odnosu na obrazovanje*** ispitanika. Sa rastom stečenog stepena obrazovanja rastu i mogućnosti za putovanja nekoliko puta godišnje.

Zaključak i preporuke

Ovo poglavlje nam je ukazalo na položaj mladih na tržištu rada, prilikama za zaposlenje, ali i o njihovoj mobilnosti, planu emigracije i putovanjima. **Za razliku od prošle godine, kada je nezaposlenost mladih porasla u odnosu na 2020. godinu, ove godine je nezaposlenost smanjena za skoro 29.000 mladih, odnosno za 25% (od 2014. godine nezaposlenost mladih je smanjena za 110.000 mladih). Uku-**

pan broj nezaposlenih mladih je 86.575, što predstavlja 19,2% od ukupnog broja nezaposlenih u Republici Srbiji. Najveći broj mladih je nezaposlen u regionu Centralne i Zapadne Srbije (36% od ukupnog broja nezaposlenih mladih) i regionu Južne i Istočne Srbije (28,2% od ukupnog broja nezaposlenih mladih). Podaci pokazuju da je stopa mladih koji nisu zaposleni, nisu u procesu obrazovanja, niti su na obuci (NEET) 20%. Vlada je nastavila sa realizacijom programa „Moja prva plata“ i tokom 2021. godine i ukupno su u program uključene 8.743 mlade osobe, kao i 5.193 poslodavca. Mladi su naveli da im je pomoć od 100 evra od strane države bila značajna, ali ne vide to kao korak države koji pokazuje da se time demonstrira posvećenost položaju mladih. Najveći broj zaposlenih mladih radi na ugovoru o radu na neodređeno vreme, ali je zabrinjavajuće to što skoro petina (19%) mladih radi na crno, odnosno bez ugovora. Dodatno, skoro tri četvrtine mladih koji su nezaposleni nije evidentirano kod Nacionalne službe za zapošljavanje. Zabrinjavajući su i podaci o tome da je skoro trećina mladih nezaposlena duže od dve godine. Više od polovine mladih bilo je na nekoj vrsti prakse i skoro polovina njih je zadovoljna kvalitetom prakse, ali je zabrinjavajuće da skoro tri četvrtine tih praksi nisu bile plaćene. Mladi navode da su za dobijanje posla najvažniji lični i porodični kontakti i poznanstva, kao i članstvo i aktivizam u političkoj partiji. Mladi dominantno smatraju da mere podrške osnivanju porodice od strane države nisu dovoljne. Kada napuštaju mesto u kom su rođeni i odrasli, mladi to najčešće čine zbog obrazovanja i posla. Kao i ranijih godina, visoki su procenti mladih koji planiraju da se odsele ili to žele, ali nisu još u procesu planiranja, a najvažniji razlozi za to su viši standard života i dostojanstveniji život.

- Usvojiti Zakon o radnim praksama koji će regulisati i zaštititi radna prava mladih u okviru obavljanja radne prakse
Akteri: Vlada RS, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja; Nacionalna služba za zapošljavanje; sindikati; KOMS; udruženja mladih i za mlade
- Nastaviti sa realizacijom programa „Moja prva plata“, ne smanjivati broj korisnika i uvećati sredstva za naknadu za mlade
Akteri: Vlada RS; Ministarstvo finansija; Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Nacionalna služba za zapošljavanje, udruženje poslodavaca

- Uvesti mehanizme evaluacije programa „Moja prva plata“ u toku samog trajanja programa i pravno regulisati ugovore o radnim praksama kako bi se prevazišao tranzit iz sveta obrazovanja u svet rada i posredno rešili problemi nastali u realizaciji programa „Moja prva plata“ i u narednim ciklusima obezbediti osnovne međunarodne standarde u domenu socijalne sigurnosti – doprinosi za obavezno socijalno osiguranje, ali i uraditi temeljno ocenjivanje od strane korisnika u pogledu mentorstva i veština koje su stekli
Akteri: Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja; Nacionalna služba za zapošljavanje
- Insistirati na što ranijoj primeni Garancija za mlade na teritoriji cele Republike Srbije i uspostaviti dodatne programe koji podstiču zapošljavanje mladih (ne do 25, nego do 30 godina)
Akteri: Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja; Nacionalna služba za zapošljavanje; MOS; udruženja mladih i za mlade
- Kreirati posebne dodatne programe zapošljavanja mladih u regionima Centralne i Zapadne Srbije, kao i Južne i Istočne Srbije, gde je najveća nezaposlenost mladih
Akteri: Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; Nacionalna služba za zapošljavanje
- Kreirati posebne mere i politike za osamostaljivanje od porodice i samostalan život mladih
Akteri: Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; Nacionalna služba za zapošljavanje, KOMS; udruženja mladih i za mlade
- Prepoznati mlade kao posebnu kategoriju i kreirati mere za njih za unapređenje stambene politike kroz pilot-program Akcionog plana Nacionalne stambene strategije do 2030. godine
Akteri: Vlada RS; Ministarstvo građevinarstva i infrastrukture; Ministarstvo finansija; KOMS

- Uticati na to da se smanji broj mladih koji rade bez ugovora kroz inspeksijski nadzor i edukaciju mladih o značaju prava na rad i svega što proizilazi iz ugovora o radu
Akteri: Vlada RS; Ministarstvo finansija; Poreska uprava
- Popularizovati usluge i servise koje mladi mogu da dobiju od Nacionalne službe za zapošljavanje i podsticati prijavljivanje mladih na evidenciju nezaposlenih lica
Akteri: Ministarstvo finansija; Nacionalna služba za zapošljavanje
- Promovisati i podstaknuti preduzetništvo i socijalno preduzetništvo mladih, kako kroz ekonomske i finansijske olakšice, tako i kroz sistem formalnog obrazovanja
Akteri: Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; MPNTR; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade
- Kreirati opsežnije i preciznije mere u programima podrške mladima u zasnivanju porodice
Akteri: Vlada RS; Ministarstvo finansija; Ministarstvo za brigu o porodici i demografiji.

9. MLADI I OBRAZOVANJE

Ovo poglavlje obuhvatilo je ispitivanje stavova mladih u vezi sa temom obrazovanja, kao i statistike u pogledu završenih studija i srednjih škola.

U kalendarskoj 2020. godini, u Republici Srbiji na svim visokoškolskim ustanovama i na svim nivoima studija diplomirao je 41.331 student, što je za oko 1.000 manje nego u kalendarskoj 2019. godini. Od ukupnog broja diplomiranih studenata, **16.488 ili 39,9% su muškarci, a 24.843 ili 60,1% su žene**. Na državnim i privatnim univerzitetima ukupno je diplomiralo 32.680 studenata – **od toga 78,9% ili 25.794 na državnim, a 21,1% ili 6.886 na privatnim fakultetima**. Na visokim strukovnim državnim i privatnim školama diplomirao je 8.651 student – od toga 86,6% na državnim visokim školama, a 13,4% studenata na privatnim.¹³⁸

Tabela 53. Broj diplomiranih studenata po polu u periodu od 2017. do 2020. godine

Godina	Ukupan broj diplomiranih	Muško	Žensko
2017.	45.119	18.548	26.571
2018.	45.221	18.488	26.733
2019.	42.499	17.497	25.002
2020.	41.331	16.488	24.843
2021.	48.508	21.216	27.292

Izvor: Republički zavod za statistiku¹³⁹

138 Diplomirani studenti 2021, Republički zavod za statistiku, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G20221165.pdf>

139 RZS, <https://www.stat.gov.rs/oblasti/obrazovanje/>

U školskoj 2021/22. godini, na svim visokoškolskim ustanovama i na svim nivoima studija u Republici Srbiji upisano je 243.730 studenata, oko dve hiljade više nego prethodne godine. Od ukupnog broja upisanih, **102.527 studenata (42,06%) muškog je pola, a 141.203 (57,94%) ženskog pola**. Na državnim i privatnim univerzitetima ukupno je upisano 205.058 studenata – **od toga 85,3% ili 174.837 studenata upisano je na državnim, a 14,7% ili 30.221 na privatnim fakultetima**. Na visokim strukovnim državnim i privatnim školama ukupno su upisana 38.672 studenta – od toga 84,1% ili 32.533 studenta na državnim strukovnim visokim školama, a 15,9% ili 6.139 studenata na privatnim. Posmatrano prema načinu finansiranja studija, 40,5% studenata upisalo se na budžet, a 59,5% studenata na samofinansiranje.¹⁴⁰

U izveštajnom periodu, pandemija kovida-19 nastavila je da utiče na obrazovanje. Od 1. septembra 2021. godine, Tim za škole sastavljen od predstavnika Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Instituta za javno zdravlje „Milan Jovanović – Batut“ u redovnim intervalima odlučivao je o modelima organizacije nastave u skladu sa epidemiološkom situacijom.¹⁴¹ Od januara 2022. godine, nastava u svim školama odvijala se u punom kapacitetu. Visokoškolske ustanove su autonomno odlučivale koji model nastave će primenjivati.

Nastavu u osnovnim i srednjim školama, ali i život u studentskim domovima, u maju i junu 2022. poremetile su brojne lažne dojave o bombama. Ministarstvo prosvete je sarađivalo sa Ministarstvom unutrašnjih poslova na rešavanju ovih situacija, ali krajnji počinoci i motivi uglavnom nisu rasvetljeni.¹⁴² U junu 2022, u kontekstu pogoršavajuće ekonomske situacije, doneta je odluka o povećanju

140 Upisani studenti 2021/2022, Republički zavod za statistiku, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211348.pdf>

141 Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, <https://mpn.gov.rs/vesti/ruzic-neposredna-nastava-od-1-septembra-u-zavisnosti-od-epidemioloske-situacije-tri-modela-nastave/>

142 Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, <https://mpn.gov.rs/vesti/ruzic-lazne-dojave-o-podmetnutim-bombama-u-studentskim-domovima-karaburma-i-patris-lumumba/>

subvencionisanih cena smeštaja i ishrane u studentskim centrima, koje su dugo godina bile na nepromenjenom nivou. Ministar prosvete izrazio je stav da usklađivanje cena treba razmatrati na godišnjem nivou.¹⁴³

Projekat državne mature, čije sprovođenje se planira od školske 2023/2024. godine, privukao je pažnju javnosti u izveštajnom periodu. Senat Univerziteta u Beogradu zauzeo je stav da rezultati tog ispita treba da se vrednuju za upis na fakultete tek nakon prelaznog perioda, a neki fakulteti su predložili da se deo bodova za upis vrednuje na osnovu državne mature, a deo na osnovu prijemnog ispita na fakultetima.¹⁴⁴ Ostaje neizvesno da li će projekat moći da se primeni u planiranom roku, a srednjoškolcima koji 2022/2023. godine polaze u treći razred biće pojašnjeno do početka školske godine po kom principu će se upisivati na fakultete.¹⁴⁵ Deo učeničkih predstavnika u realizaciji projekta izneo je kritike na račun njegove organizacije i spremnosti da se učenički predlozi uvažavaju.¹⁴⁶

Ovogodišnji KOMS-ov upitnik pokazao je da je, na pitanje da li su mladi zadovoljni obrazovnim programom za koji se školuju ili su se školovali, na skali od 1 do 5 (1 – Uopšte nisam zadovoljan/na programom; 5 – U potpunosti sam zadovoljan/na programom), **prosečna ocena odgovora 2,83**, što je nešto manji procenat u odnosu na prošlu godinu (2,98). Procenat onih koji nisu zadovoljni (ocene 1 i 2) iznosi 41,1%, dok je prethodne godine iznosio 35,6%. S druge strane, procenat onih koji su zadovoljni svojim obrazovnim programom (ocene 4 i 5) smanjio se sa 35,2% na 31,6%. **Opšti zaključak je da je nezadovoljstvo obrazovnim programom blago poraslo.**

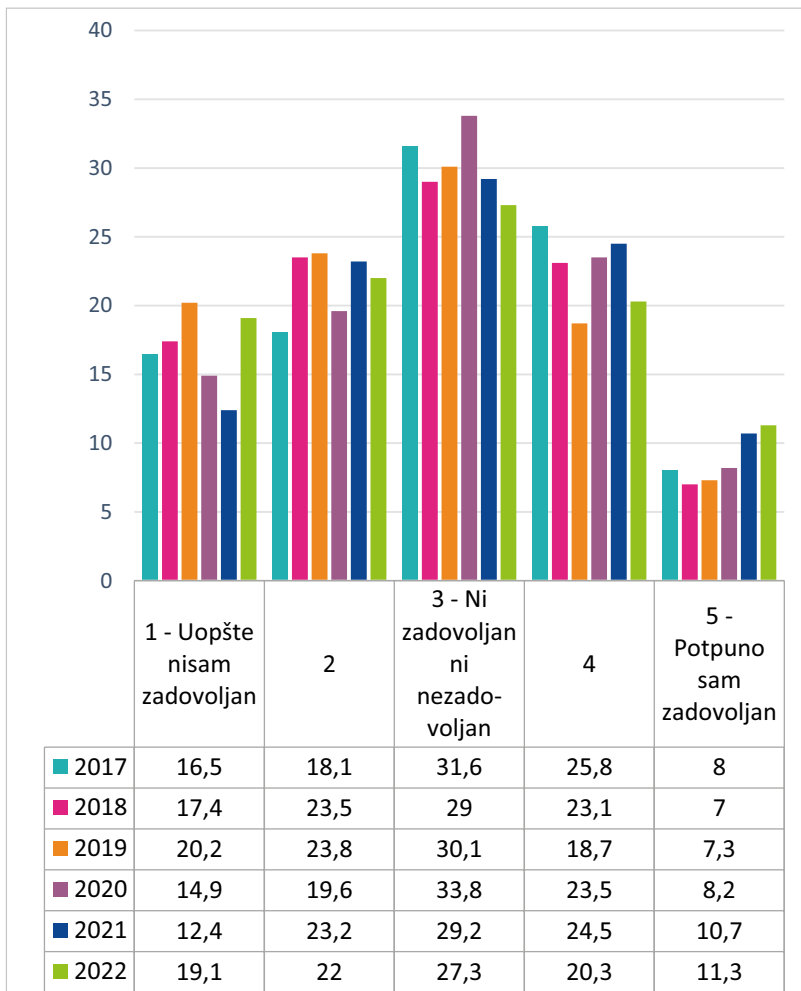
143 Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, <https://mpn.gov.rs/vesti/ministar-ruzic-prihvatio-da-se-usklade-cene-smestaja-i-ishrane-u-ucenickim-domovima-i-studentskim-centrima/>

144 Danas, <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/fakulteti-traze-prelazni-period-do-vrednovanja-rezultata-drzavne-mature-za-upis-na-studije/>, pristupljeno 2. jula 2022.

145 Danas, <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/drzavna-matura-ceka-novog-ministra/>, pristupljeno 2. jula 2022.

146 Peščanik, <https://pescanik.net/drzavna-matura-iz-ugla-ucenika/>, pristupljeno 2. jula 2022.

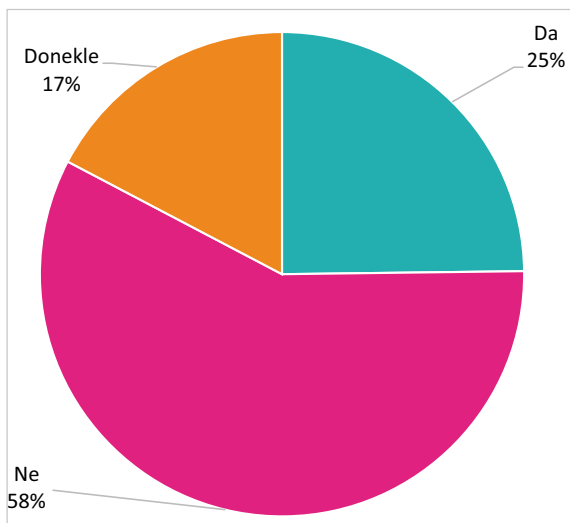
Grafikon 80. Zadovoljstvo mladih obrazovnim programom (%)

Na pitanje da li su zaposleni na poziciji za koju su se školovali, mladi u 58% slučajeva odgovaraju da nisu, 17% njih je donekle zaposleno na poziciji za koju se školovalo, **a samo 25% radi na poziciji za koju je steklo adekvatno obrazovanje, što je nešto manje nego prošle godine.** I dalje ostaje zaključak o neusklađenosti tržišta rada

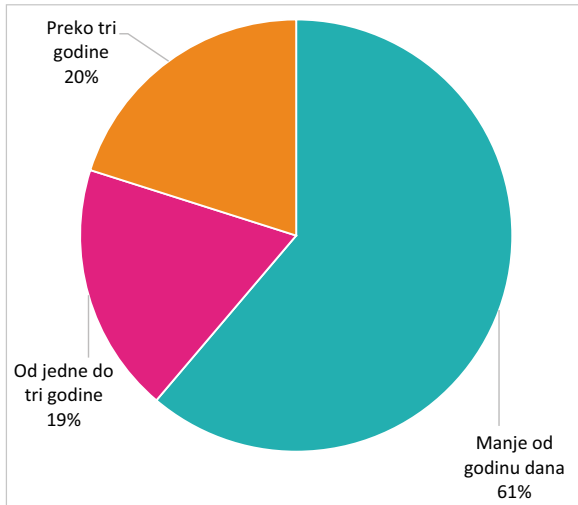
sa obrazovnim sistemom, lošim procesima profesionalne orijentacije mladih.

Grafikon 81. Zaposlenost na poziciji za koju su se mladi školovali

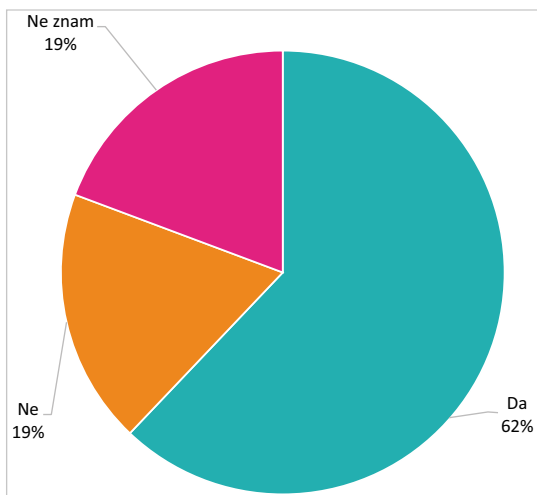
Na pitanje koliko im je vremena trebalo da se zaposle ukoliko rade u struci, većini mladih (61%) bilo je potrebno manje od godinu dana, dok je jednoj petini trebalo preko tri godine. Ovi podaci nisu se značajno promenili u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 82. Ukoliko jeste, koliko vam je vremena bilo potrebno da se zaposlite?

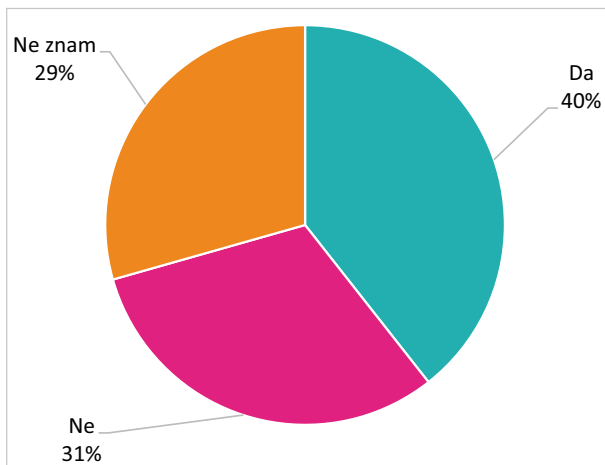
Pitali smo mlade i da li misle da za obrazovni profil za koji se školuju ili su se školovali postoji potreba na tržištu radne snage. **Broj koji smatra da ne postoji sada je 19%, što je za tri procentna poena manje od prošlogodišnjeg rezultata.**

Grafikon 83. Obrazovni profili i tržište radne snage

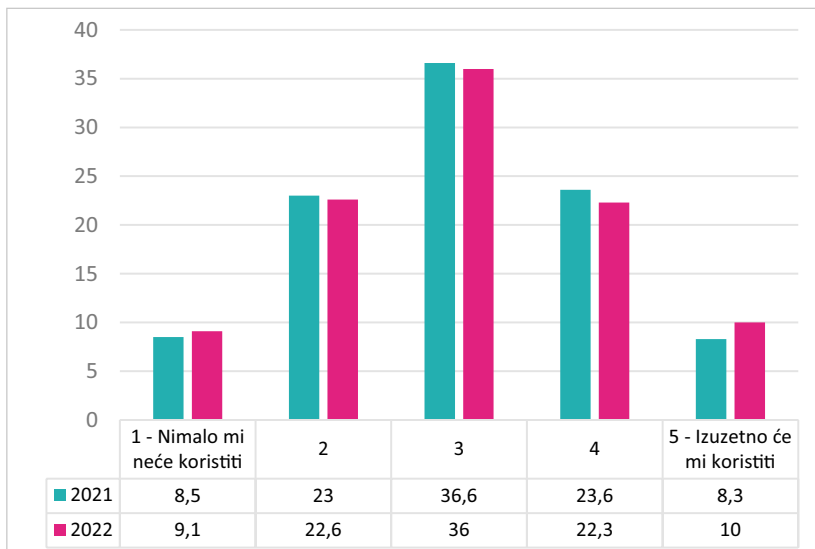
U istraživanju, onima koji su u procesu školovanja postavljeno je pitanje da li misle da će se brzo zaposliti na tržištu nakon završetka škole/studija i njih 40% misli da hoće, 29% ne zna i 31% mladih smatra da se neće zaposliti u skorijem periodu. Brojevi ostaju na sličnom nivou kao prošle godine.

Grafikon 84. Zaposlenje nakon studija

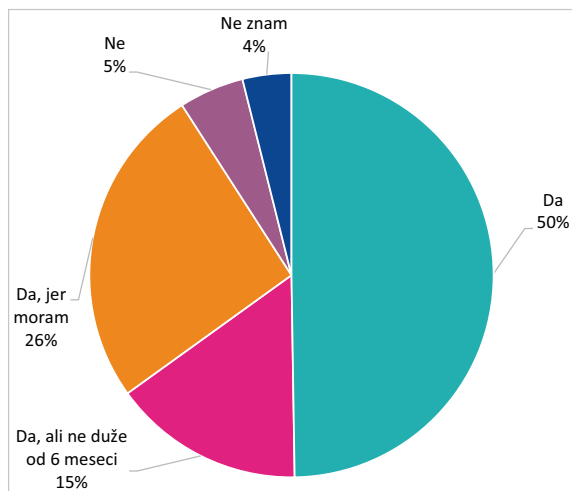

Pitali smo mlade koliko će im, prema njihovom mišljenju, ono što su naučili u školi pomoći pri pronalaženju posla. Vidimo da je situacija vrlo slična 2021. godini.

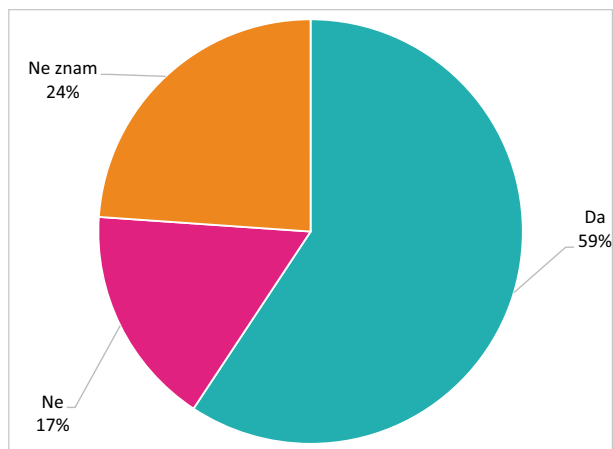
Grafikon 85. Koliko će vam naučeno u školi/na fakultetu pomoći pri pronalaženju posla?

Pitali smo mlade i da li su spremni da rade druge poslove dok ne pronađu posao u struci. **Ponovo je preko 90% njih spremno da radi druge poslove dok ne nađe adekvatan u struci**, navodeći da bi radili jer moraju – 26%, a 15% njih ne bi radilo duže od šest meseci. Samo 5% ne bi radilo, a 4% ne zna, što upućuje, kao i u prethodnim izveštajima, na zaključak da mladi u Srbiji nisu probirljivi što se tiče posla i da bi radili tamo gde im se ukaže prilika.

Grafikon 86. Da li ste spremni da radite druge poslove?

Postavili smo pitanje da li su mladi spremni da se prekvalifikuju ukoliko ne postoji potreba na tržištu rada za njihov obrazovni profil i tri petine mladih jeste spremno. Utisak da su mladi **spremni da se prilagođavaju uslovima tržišta, od rada van struke do spremnosti na prekvalifikacije, čekanje na posao i slično**, ostaje nepromenjen.

Grafikon 87. Da li biste bili spremni da se prekvalifikujete ukoliko ne postoji potreba na tržištu rada za vaš obrazovni profil?

Pitali smo mlade kako vide značaj i položaj visokoobrazovanih ljudi u Srbiji. Pitali smo ih u kojoj meri se slažu sa narednim tvrdnjama na skali od 1 do 5 (1 – U potpunosti se ne slažem, 5 – U potpunosti se slažem).

Tabela 54. Stavovi mladih u odnosu na obrazovanje

Tvrdnja	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	Razlike u odgovorima ¹⁴⁷
Posmatrano u celini, visoko obrazovanje danas nema nikakvu društvenu vrednost	3,2	3,2	3,2	3,10	3,06	3,07	
Visoko obrazovanje je potpuno diskreditovano lažnim diplomama i fantomskim privatnim fakultetima	4,1	3,9	3,9	4,00	3,84	3,86	
Ljudi sa visokim obrazovanjem su najelitniji deo našeg društva	2,5	2,6	2,6	2,87	2,6	2,45	

147 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa

(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

Tvrdnja	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	Razlike u odgovorima ¹⁴⁸
Mladi ljudi nemaju podsticaj da uče jer je sistem vrednosti takav da se sve dobija novcem i poznanstvima, a ne znanjem	4,1	4,6	4,2	4,26	4,11	4,16	(3)149
Mladi i obrazovani kadrovi odlaze u inostranstvo jer se tamo njihovo znanje mnogo više ceni	4,6	4,6	4,6	4,55	4,55	4,47	(1)150

Na osnovu višegodišnjeg praćenja ovih stavova, vidimo da oni uglavnom ostaju nepromenjeni. Mladi su najmanje saglasni sa tvrdnjom da su visoko obrazovani pojedinci najelitniji deo društva, a najviše sa tvrdnjom da se u inostranstvu znanje više ceni.

148 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa

(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

149 Mladi iz južne i istočne Srbije imaju viši stepen saglasnosti sa ovom tvrdnjom u odnosu na ostala tri regiona

150 Mlade žene se mnogo više slažu sa ovom tvrdnjom od mladih muškaraca

Zaključak i preporuke:

Ovo poglavlje pokazuje da stavovi mladih prema obrazovanju ostaju uglavnom nepromenjeni u odnosu na prošlu godinu. Zadovoljstvo obrazovnim programom koji pohađaju blago se smanjilo. Ostaju prisutni problemi neusklađenosti obrazovnog sistema i tržišta rada, a 90% mladih je i dalje spremno da radi van struke, što ukazuje na manjak poverenja u korisnost obrazovanja koje stižu. Pandemija kovid-19 nastavila je da utiče na obrazovanje, ali u manjem obimu nego ranije.

- Reformisati obrazovanje kroz modernizaciju i pospešivanje kvaliteta kurikuluma, povezivanje i korespondiranje sa modernim tržištem rada, kao i kroz reformu nacionalnog okvira kvalifikacija

Akteri: Vlada RS; MPNTR; MzRZBiSP

- Proceniti nastalu štetu u obrazovnim procesima usled pandemije koronavirusa i unaprediti obrazovni proces makar za one učenike i studente koji su i dalje u procesu obrazovanja na istom nivou

Akteri: Vlada RS; MPNTR

- Prilikom primene projekta državne mature voditi računa o opterećenju učenika i uključiti ih u proces konsultacija.

Akteri: Vlada RS; MPNTR, univerziteti.

10. AKTIVIZAM I VOLONTIRANJE

Pitali smo mlade šta su **najveći problemi društva** u kome žive. Nezaposlenost je i ranijih godina bio najveći problem, dok je ove godine obrazovni sistem dobio više vrednosti od sistema vrednosti.

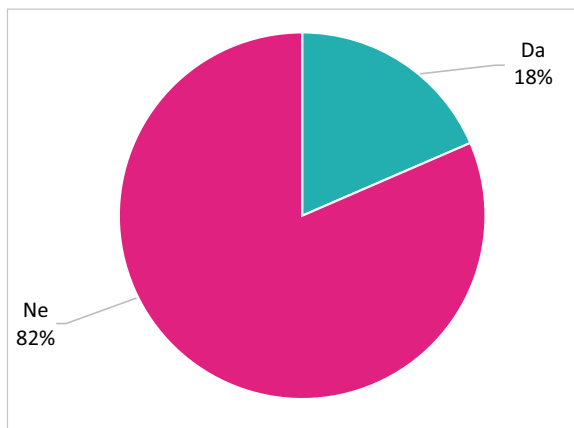
1. Nezaposlenost
2. Obrazovni sistem
3. Sistem vrednosti.

Tabela 55. Najveći problemi mladih (u %)

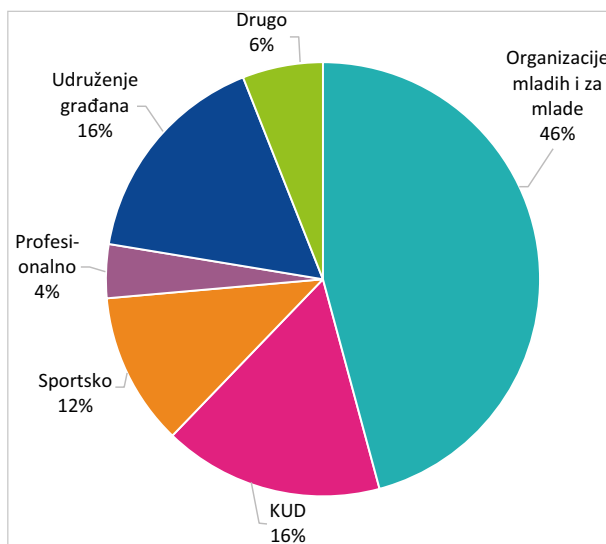
Problem	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Nezaposlenost	89,1	83,1	74,7	80,3	74	73,8
Obrazovni sistem	77,9	69,0	70,2	69,1	71,6	72,6
Sistem vrednosti	76,4	79,6	76	75,5	73,9	70
Korupcija	50,4	55,9	54,7	51,7	51,8	50,9
Mali uticaj na donošenje odluka	47,5	48,5	39,7	55,1	56,7	57,4
Stanje životne sredine	*	*	*	*	*	51,8
Nedostatak kulturnih događaja	35,1	34,2	44,3	43,8	43,4	41,3
Bezbednost	18,4	26,7	31,2	26,8	31,8	37,4
Nedostatak tolerancije u društvu	*	*	*	56,2	60,2	59,8
Nedovoljne slobode izražavanja u društvu	*	*	*	48,7	53,2	52,5
Zdravstveni sistem						39,4

Pitali smo mlade da li su članovi nekog udruženja građana i 18% njih participira u društvu kroz udruženja, što je gotovo identičan procenat kao u 2021. godini. U gotovo polovini slučajeva, u pitanju su udruženja mladih i za mlade.

Grafikon 88. Članstvo u udruženjima

Grafikon 89. Ako ste član udruženja, koji tip udruženja je u pitanju?

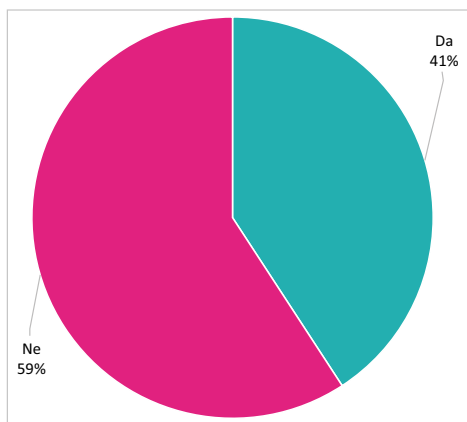
Pitali smo mlade i da li su u poslednjih godinu dana učestvovali u nekoj aktivnosti:

Tabela 56. Aktivizam mladih

Aktivnost	2020. (u %)	2021. (u %)	2022. (u %)
Protest koji je organizovan od strane političke partije	14,2	11	14,3
Protest koji je organizovan od strane udruženja	28,5	26,8	46,5
Potpisivanje peticije/narodne inicijative	69,7	78,8	75
Učešće na tribinama	36,1	24,9	31
Pružili podršku nekome na izborima (učešće u kampanji, potpis podrške)	*	*	12,8
Bili posmatrači na izborima	*	*	6,5

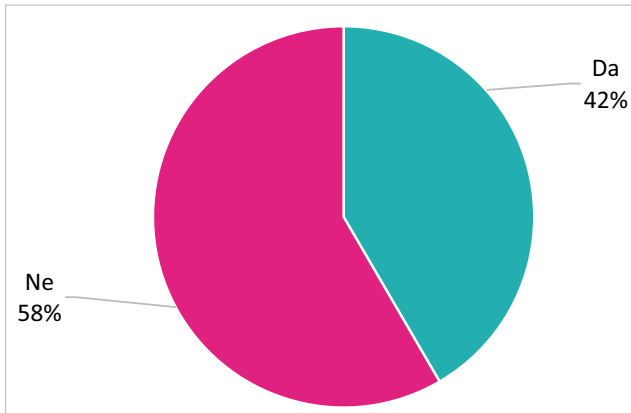
Pitali smo mlade da li znaju da postoji Zakon o mladima i rezultati pokazuju da za ovaj zakon zna 41%, što je značajno povećanje u odnosu na 2021. godinu, kada je za njega čulo samo 18% mladih.

Grafikon 90. Da li znate da postoji Zakon o mladima?

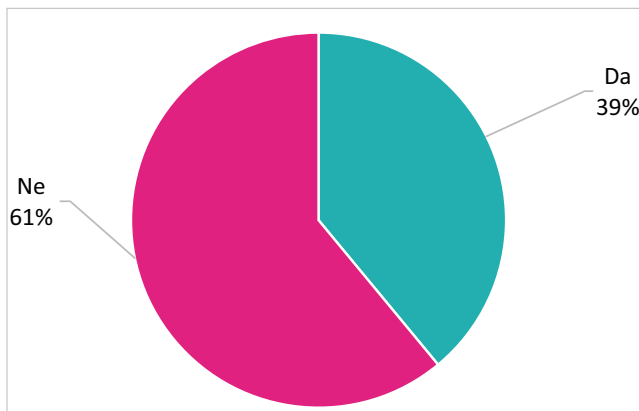
Isto tako se povećao i broj mladih koji znaju za postojanje Krovne organizacije mladih (KOMS).

Grafikon 91. Da li ste čuli za KOMS?

Sličan procenat je čuo za postojanje Saveta za mladih. Ovi podaci pokazuju dosad najveću svest o ovim organizacijama.

Grafikon 92. Da li ste čuli za Savet za mlade?

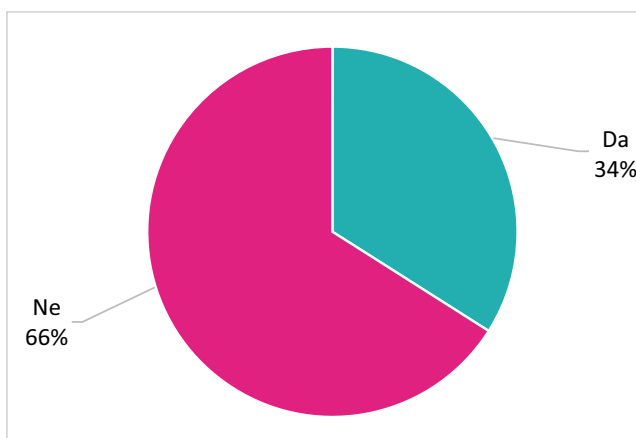
Volonterski rad

Volontiranje je izraz dobre volje pojedinaca ili grupe, usmeren ka opštem dobru, kako ličnom, tako i kolektivnom razvoju, koji podrazumeva da pojedinac poklanja svoje vreme, veštine, energiju, znanja i sposobnosti u korist cele zajednice, drugih pojedinaca sa kojima nije u srodstvu ili u cilju zaštite i unapređenja životne sredine, ne očekujući zauzvrat ikakvu materijalnu dobit.¹⁵¹

Da postoji Zakon o volontiranju, zna 34% mladih, što je više u odnosu na 2021. godinu, kada je za njega znalo tek 16%. Kao i u slučaju Zakona o mladima, nakon prošlogodišnjeg pada informisanosti mladih o Zakonu o volontiranju, ove godine vidimo primetan rast.

Bitno je da su mladi upoznati sa postojanjem Zakona o volontiranju, jer se, inače, njima može manipulirati, a prava volontera mogu se višestruko kršiti. Detalji o izmenama trenutnog zakona o volontiranju nalaze se u poglavlju *Normativni okvir*.

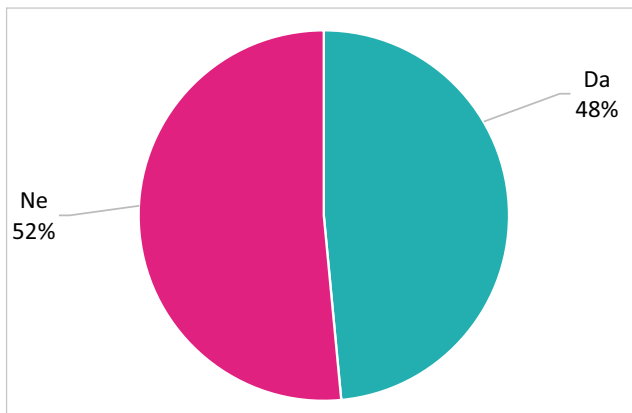
Grafikon 93. Da li znate da postoji Zakon o volontiranju?

Među ispitanicima skoro polovina je rekla da je volontirala ili da trenutno volontira.

151 Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 14

Grafikon 94. Da li ste ikada volontirali ili volontirate trenutno?

Ispitanici/ce su upitani za najčešće motive mladih za volontiranje. Mladi su pokazali da, uprkos tome što i dalje ne poznaju previše državnu regulativu u oblasti volontiranja, znaju koristiti volontiranja i motive ljudi za volontiranje.

Tabela 57. Motivi za volontiranje u procentima (%)

Motiv	2018.	2022.
Aktivizam	67,6	67,7
Altruizam	33	29,3
Porodična tradicija	8,7	12,4
Želja da se pomogne i reši problem	77,5	64,5
Želja da se steknu novi kontakti i prijateljstva	74,7	73,6
Želja da se primeni znanje koje imate	63,9	60,2
Verska i politička uverenja	8,8	17
Lakše dobijanje posla	30,3	39,2
Sticanje iskustva	79,9	74,4

Zaključak i preporuke:

Mladi su kao ključne probleme u društvu naveli nezaposlenost, obrazovni sistem i sistem vrednosti. Dok je broj mladih koji su članovi nekog udruženja ostao gotovo isti kao prethodne godine, povećao se broj mladih koji su volontirali, kao i svest o postojanju Zakona o mladima, Zakona o volontiranju, Krovne organizacije mladih i Saveta za mlade, što predstavlja pozitivne trendove. I dalje, međutim, više od polovine mladih nije informisano o ovim temama, što ostavlja prostor za dalji napredak.

- Prioritizovati proces izmene Zakona o volontiranju tako da uspostavlja podsticajno okruženje za volonterske aktivnosti i bezbedno učešće mladih u ovakvim aktivnostima; prethodno iskustvo pokazuje da bezbedno učešće u volonterskim aktivnostima, posebno u kriznim situacijama, nije bilo uvek obezbeđeno.

Akteri: MOS; MzRZBiSP; volonterski centri; udruženja mladih i za mlade

- Kreirati mere promocije aktivizma i aktivnog učešća mladih kroz organizacije civilnog društva na svim nivoima

Akteri: MOS; KOMS; udruženja građana; kancelarije za mlade; udruženja mladih i za mlade; mediji

- Unaprediti kapacitete udruženja mladih i za mlade, kao i podsticati aktivno učešće neorganizovanih mladih (onih van organizacija) i njihovo uključivanje u procese donošenja odluka

Akteri: MOS; KOMS; udruženja građana; kancelarije za mlade; udruženja mladih i za mlade

- Nastaviti unapređivanje informisanja i izveštavanja, mehanizme i programe za volontiranje mladih kroz uspostavljanje povoljnijeg ambijenta za volonterske aktivnosti

Akteri: MOS; MzRZBiSP; volonterski centri; udruženja mladih i za mlade.

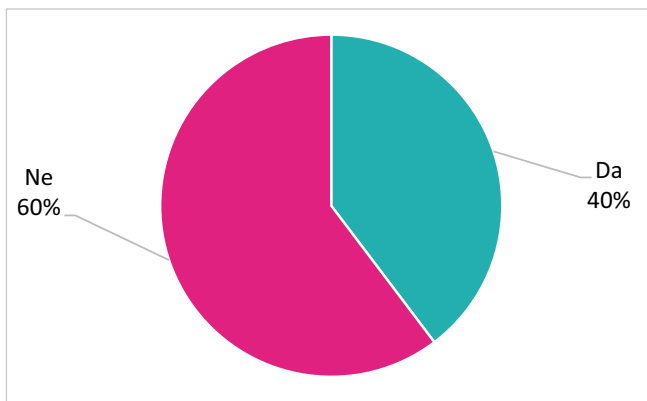
11. BEZBEDNOST I ZDRAVLJE MLADIH

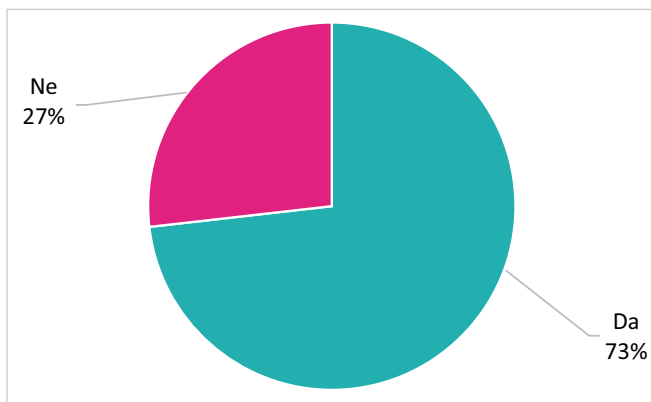
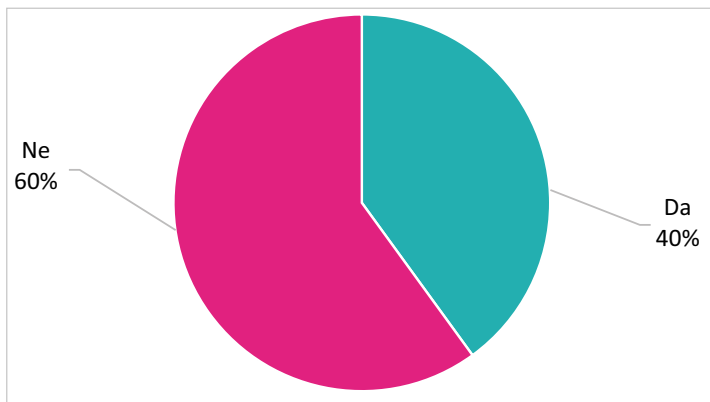
U ovom poglavlju se predstavljaju nalazi u vezi sa perspektivama mladih o bezbednosnim problemima, njihovim uzrocima i reakcijama na različite bezbednosne situacije, kao i zdravstvenim navikama mladih i percepciji zdravstvenog stanja.

Zabrinjavajuć nalaz ovog poglavlja je da se ni u jednoj kategoriji nije smanjio udeo mladih koji je bio izložen nekom obliku nasilja i diskriminacije, a u mnogim kategorijama se taj udeo povećao.

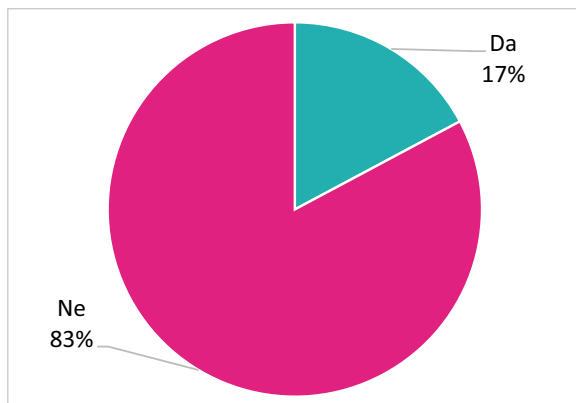
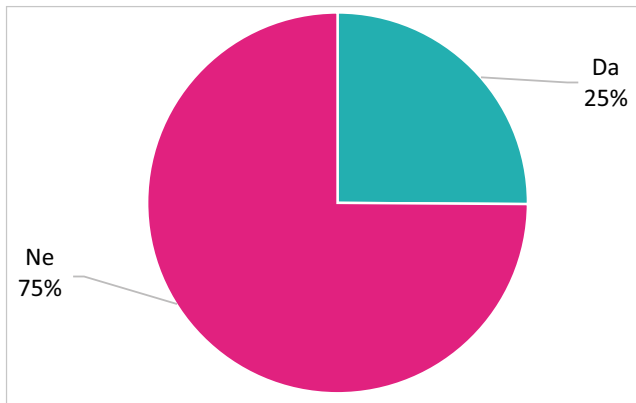
U upitniku smo postavili pitanje mladima da li su izloženi ili su bili izloženi nekom obliku nasilja, a rezultat kaže da je 40% mladih izjavilo da je bilo izloženo fizičkom nasilju, što je više nego prošle godine (37%). Podaci o verbalnom nasilju ostaju nepromenjeni u odnosu na prošlu godinu, dok je procenat mladih koji je bio izložen digitalnom nasilju takođe povećan sa 37% na 40%.

Grafikon 95. Izloženost fizičkom nasilju

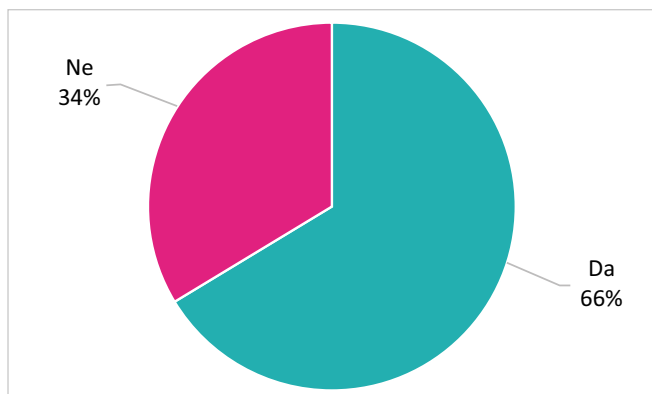

Grafikon 96. Izloženost verbalnom nasilju**Grafikon 97. Izloženost digitalnom nasilju**

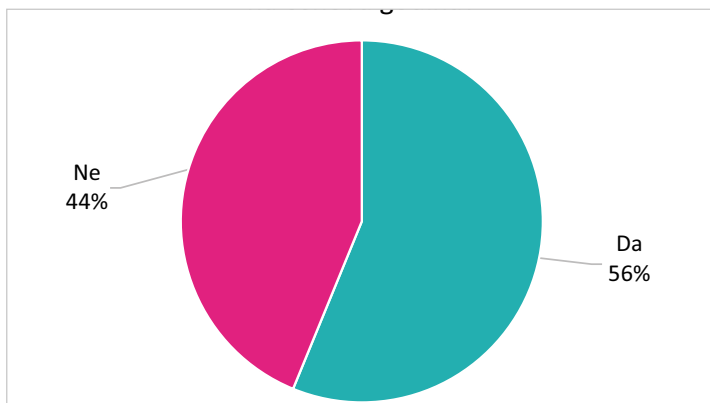
Mlade smo pitali i da li su bili žrtve seksualnog nasilja. Da, kaže 17% njih, ali taj broj raste na 25% kada su u pitanju mlade žene. **Ovo su, takođe, veće brojke u odnosu na 2021. godinu, kada su iznosile, redom, 13% i 21%.**

Grafikon 98. Izloženost seksualnom nasilju (svi mladi)**Grafikon 99. Izloženost seksualnom nasilju (žene)**

Mlade smo pitali i da li su izloženi vidovima diskriminacije i čak 66% njih je reklo da su izloženi nekom obliku diskriminacije, što je nepromenjena situacija u odnosu na prethodnu godinu. Ostaje ocena da ovaj podatak zasigurno doprinosi **osećaju nesigurnosti kod mladih, padu vrednosti, pa i njihovoj želji da napuste svoju sredinu.**

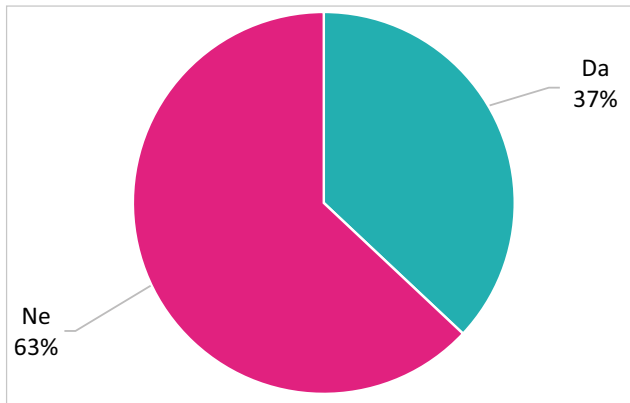
Grafikon 100. Izloženost diskriminaciji

Dok je 2021. godine 41% mladih reklo da je bilo izloženo diskriminaciji na osnovu godina, sada je taj broj 44%.

Grafikon 101. Diskriminacija motivisana godinama

Takođe, više od trećine mladih bilo je izloženo diskriminaciji motivisanoj njihovom ličnom karakteristikom, što je za 6% više od prošle godine (rasom, nacionalnošću, polom, identitetom, seksualnom orijentacijom i slično).

Grafikon 102. Diskriminacija motivisana nekom ličnom karakteristikom

Pitali smo mlade kako procenjuju uzroke nasilja i šta prema njima od navedenog utiče na rast nasilja među mladima na skali od 1 do 5 (1 – Nimalo ne utiče, 5 – Veoma utiče).

Kao uzroke nasilja u Srbiji mladi ljudi najčešće prepoznaju, identično kao 2021. godine:

1. Porodične odnose
2. Lošu kaznenu politiku
3. Odsustvo i pad društvenih vrednosti u zemlji

Tabela 58. Prosečne ocene ispitanika u pogledu uzroka nasilja

Uzrok	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	Razlike u odgovorima ¹⁵²
Promocija nasilnika u medijima	4,3	4,0	4,0	3,99	3,93	3,83	(2) ¹⁵³ (3) ¹⁵⁴
Porodični odnosi	4,4	4,4	4,4	4,39	4,35	4,33	(1) ¹⁵⁵ (2)
Siromaštvo	3,9	3,9	3,8	3,95	3,77	3,69	(2)
Diskriminacija ugroženih grupa (LGBT, Romi itd.)	4,1	3,9	3,9	3,98	3,8	3,84	(1) (2)
Konzumiranje alkohola i droga	3,9	3,8	3,9	3,87	3,74	3,79	(1) (3) ¹⁵⁶
Oružje	3,7	3,3	3,4	3,47	3,63	3,69	(1)
Loša kaznena politika prema nasilnicima	4,6	4,3	4,2	4,29	4,35	4,32	(1)
Represija organa policije	3,8	3,7	3,8	3,93	3,86	3,92	(1)(2)

152 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa

(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

153 Ispitanici iz starijih uzrasnih grupa daju više ocene za uzroke nasilja gde god postoje statistički značajne razlike. Izuzetak je, kao i 2021. godine, diskriminacija ugroženih grupa, gde grupa od 15 do 19 godina ima viši prosečan odgovor

154 Mladi iz regiona Vojvodine daju manje ocene ovom uzroku nasilja

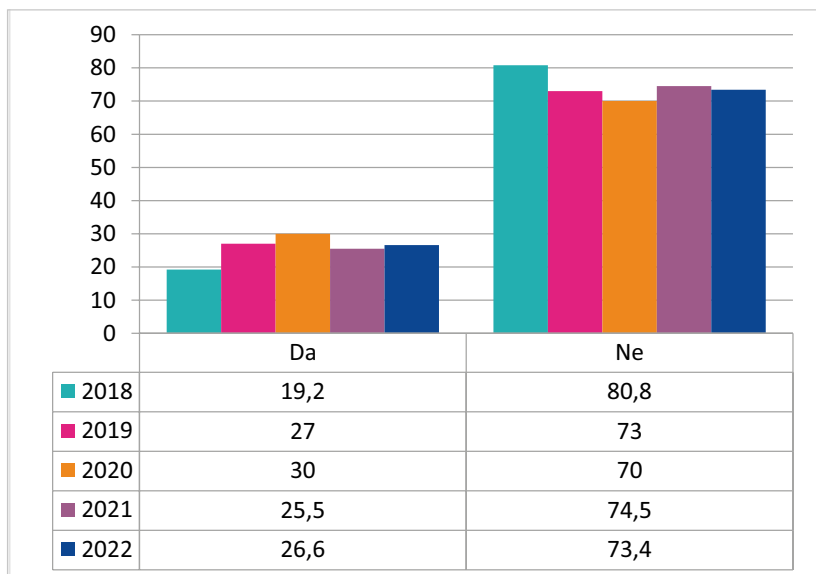
155 Mlade žene u gotovo svim slučajevima daju prosečno više ocene uzrocima nasilja

156 Mladi koji žive van Beograda i Vojvodine daju veće ocene ovom uzroku nasilja

Uzrok	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	Razlike u odgovorima ¹⁵⁷
Odsustvo i pad društvenih vrednosti u Srbiji	4,5	4,3	4,3	4,37	4,29	4,25	
Navijači i navijačke grupe	*	3,7	3,8	3,79	3,76	3,75	(1)

Pitali smo mlade da li nasilje može da bude opravdano: **26,6% mladih osoba smatra da nasilje može biti opravdano**, što je blagi porast u odnosu na prethodnu godinu.

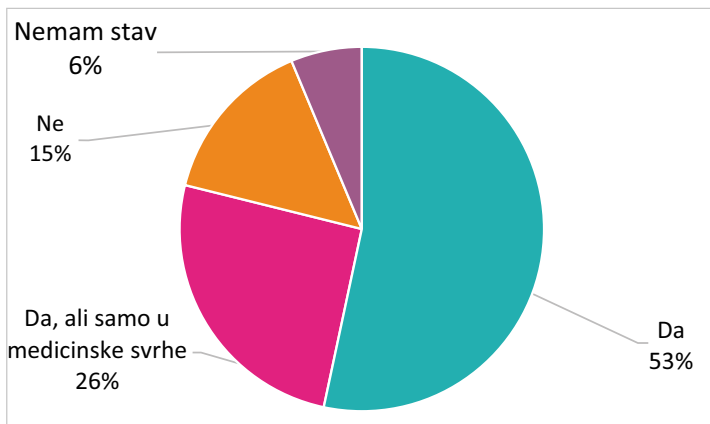
Grafikon 103. Da li nasilje može biti opravdano?

- 157 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena
 (2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa
 (3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

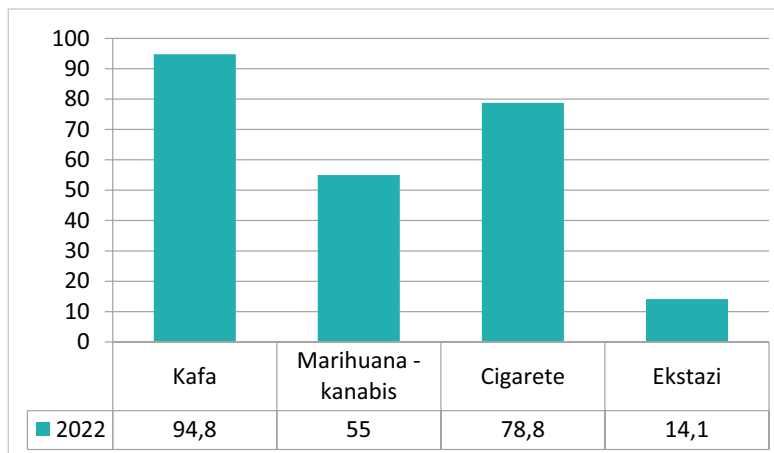
I ove godine smo pitali nekoliko pitanja koja se tiču zdravlja i navika mladih u vezi sa konzumiranjem psihoaktivnih supstanci. Tako smo pitali mlade da li su za legalizaciju marihuane/kanabisa. Podrška legalizaciji marihuane je sa prošlogodišnjih 49% porasla na 53%.

Grafikon 104. Podrška legalizaciji marihuane

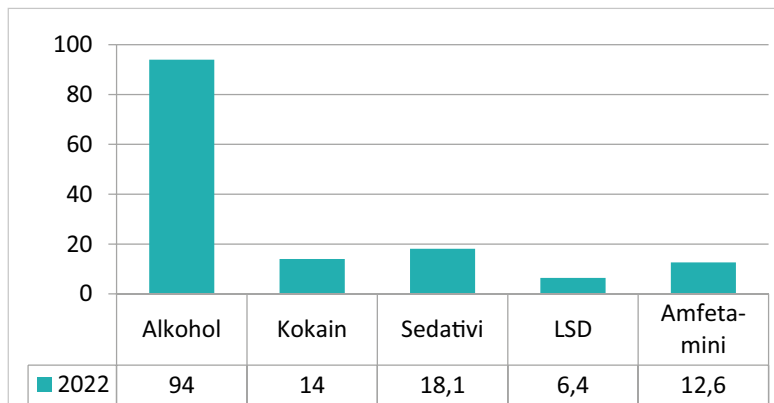

Pitali smo mlade i da označe supstance koje su koristili makar jednom:

Grafikon 105. Supstance koje su mladi makar jednom probali (prvi deo)

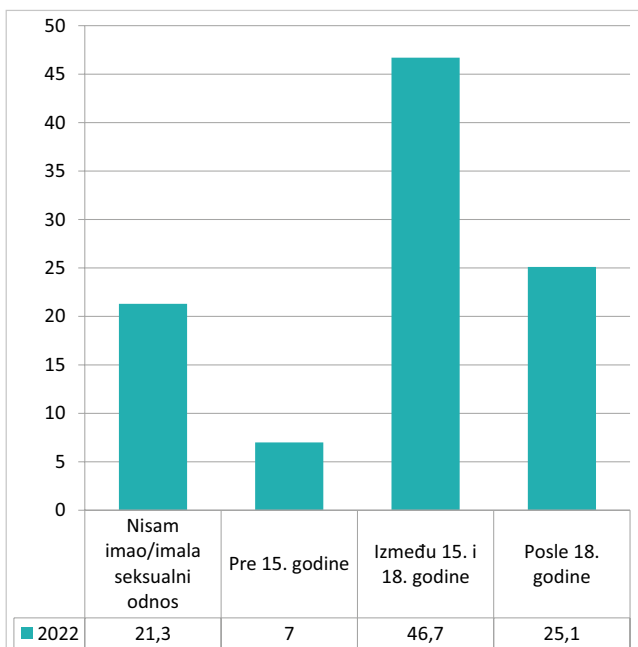

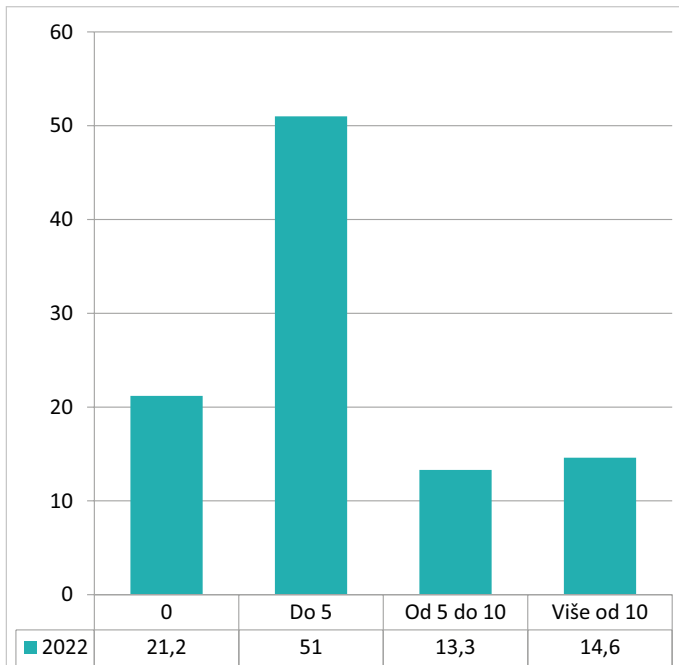
Grafikon 106. Supstance koje su mladi makar jednom probali (drugi deo)

Ove godine smo pitali mlade kada su prvi put imali seksualni odnos i koliko su partnera do sada imali. Dobili smo sledeće odgovore:

Grafikon 107. Prvi seksualni odnos – uzrast

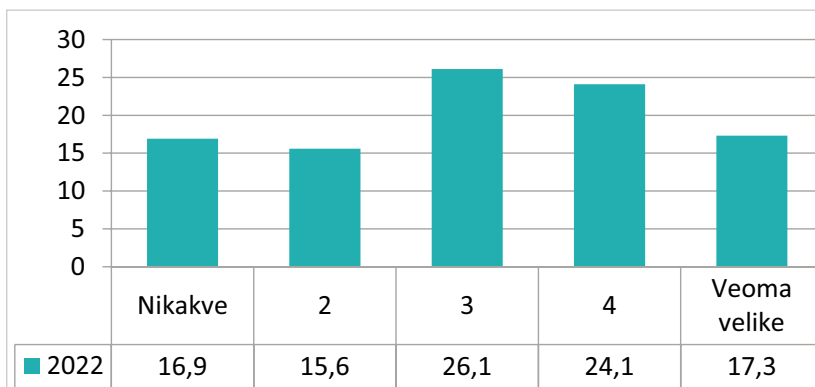

Grafikon 108. Broj seksualnih partnera

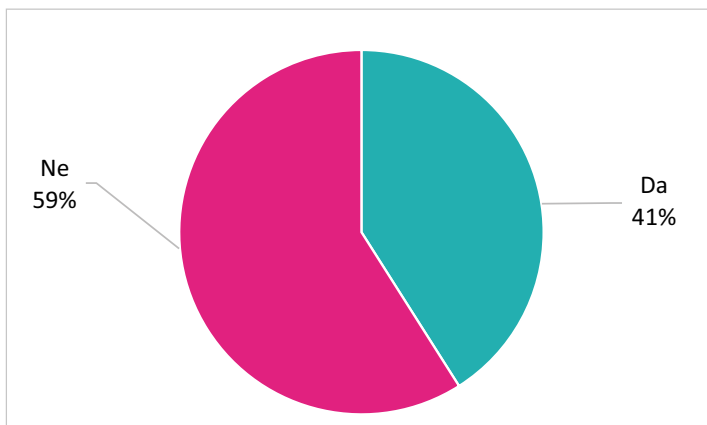
Vrednosti dobijene na osnovu ova dva pitanja nisu neuobičajene, ali pokazuju potrebu formalizovanja obrazovanja o reproduktivnom zdravlju, koje još nije sprovedeno u Srbiji.

Konačno, pitali smo mlade kako je na njih uticala pandemija kovi-
da-19, koja u trenutku pisanja izveštaja još uvek traje i koja je obeležila prethodne dve godine. Takođe smo ih pitali da li su se vakcinisali.

Grafikon 109. Uticaj pandemije

Grafikon 110. Da li ste se vakcinisali protiv kovida-19?

U odgovorima na pitanje „Da li ste se vakcinisali?“ ne postoje statistički značajne razlike u odnosu na pol, ali postoje u odnosu na godine. Među mladima od 15 do 19 godina 22,6% kaže da se vakcinisalo, dok je kod uzrasta od 20 do 24 godine taj procenat 49,2%, a među uzrastom od 25 do 30 godina 51,4%.

I kada je reč o regionu ispitanika, postoje značajne razlike. Najviše mladih koji kažu da su se vakcinisali (49,5%) nalazi se u Beogradu,

zatim u Vojvodini (41,6%), Istočnoj i Južnoj Srbiji (37,6%) i Centralnoj i Zapadnoj Srbiji (33,5%).

Zaključak i preporuke:

Ovo poglavlje je pokazalo da je broj mladih izloženih svim oblicima nasilja u blagom porastu, što je zabrinjavajući nalaz. Mladi konzistentno smatraju loše porodične odnose, lošu kaznenu politiku i opšte stanje u društvu kao glavne uzroke nasilja. Oko četvrtine mladih i dalje smatra da nasilje može biti opravdano. S druge strane, raste broj mladih koji podržavaju legalizaciju marihuane/kanabisa. Kada je reč o pandemiji kovida-19, značajan broj mladih kaže da je pandemija snažno uticala na njihov život (41,4%), a oko 41% kaže da se vakcinisalo, što je nešto manje od nivoa opšte populacije (49%).

- Kreirati bezbednosne politike zasnovane na podacima i usmerene ka posebnim grupama mladih; uključiti mlade u kreiranje bezbednosnih politika i identifikovanje bezbednosnih rizika
Akteri: Vlada RS; MOS; MUP; jedinice lokalne samouprave; KOMS; Nacionalna KzM
- Ispitati učestalost i uzroke nasilja među mladima i kreirati mehanizme i politike prevencije
Akteri: Vlada RS; MOS; MUP; jedinice lokalne samouprave; KOMS; Nacionalna KzM; MPNTR; škole i univerziteti; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade; mediji
- Decentralizovati bezbednosnu politiku kroz jedinstveno nacionalno telo za bezbednost mladih, u skladu sa različitim bezbednosnim rizicima koji se javljaju u različitim jedinicama lokalne samouprave
Akteri: Vlada RS; MUP; jedinice lokalne samouprave
- Usvojiti smernice za uključivanje bezbednosti u strategije unapređenja položaja mladih u svim jedinicama lokalne samouprave
Akteri: MOS; jedinice lokalne samouprave; kancelarije za mlade; KOMS; KzM; udruženja mladih i za mlade

- Pokrenuti veliku medijsku i terensku kampanju o važnosti fizičkog i posebno mentalnog zdravlja mladih
Akteri: Vlada RS, MOS, Ministarstvo zdravlja, KOMS, udruženja mladih i za mlade
- Uvesti obavezno seksualno obrazovanje u školski program
Akteri: Vlada RS, Ministarstvo prosvete
- Razmotriti mogućnosti dekriminalizacije posedovanja marihuane/kanabisa
Akteri: Vlada RS, Ministarstvo unutrašnjih poslova
- Izvršiti sveobuhvatnu evaluaciju posledica pandemije kovi-
da-19 na fizičko i mentalno zdravlje mladih, pogotovo onih
koji su preležali virus, kao i nivoa vakcinacije među mladima i
da li treba nešto preduzeti da se on poveća.
Akteri: Vlada RS, Ministarstvo omladine i sporta, Ministarstvo
zdravlja, jedinice lokalne samouprave.

BIBLIOGRAFIJA

- Andrašević, Ivana et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017.
<http://koms.rs/wp-content/uploads/2016/08/Recnik-omladinske-politike-2.pdf>
- Bojanić, Katarina; Dragović, Anđela; Subotić, Ivan, *Mladi u medijskom ogleđalu 2021*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2022,
<https://koms.rs/wp-content/uploads/2022/02/Mladi-u-medijskom-ogleđalu-2021-1.pdf>
- Đikanović, Bosiljka – ur., „Istraživanje zdravlje mladih: Položaj i potrebe mladih u Republici Srbiji“, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2021,
<https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/12/Istrazivanje-Zdravlje-mladih-.pdf>
- Đukić, Mihajlo, „Preduzetništvo mladih, zapošljivost NEET mladih i veštine upravljanja karijerom kod mladih u Srbiji“, Savet za regionalnu saradnju, Sarajevo, 2022.
<https://www.mos.gov.rs/storage/2022/06/wbyl-youth-entrepreneurship-neet-sr-finalno.pdf>
- Istraživanje položaja i potreba mladih u Republici Srbiji – terensko istraživanje, MOS i Ninamedia Research, 2021.
<https://www.mos.gov.rs/storage/2022/03/Terensko%20istrazivanje%20o%20polozaju%20i%20potrebama%20mladih%202021.zip>
- Janjić, Stefan; Stojanović, Boban, „Preporuke za razvoj diverziteta i etike u medijskim sadržajima za mlade“, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2022.
<https://koms.rs/wp-content/uploads/2022/06/Preporuke-za-razvoj-diverziteta-i-etike-NBS.pdf>
- Jevtović, Nenad – ur., „Budžetska izdvajanja za omladinu i organizovanje omladinskog sektora na lokalnom nivou u Republici Srbiji“, Vestminsterska fondacija za demokratiju i Institut za razvoj i inovacije, Beograd, 2021.
- Maletin, Nenad; Stojanović, Boban – ur., *Minimum standarda za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.
<http://koms.rs/wp-content/uploads/2017/09/Minimum-standarda.pdf>

- Mojsilović, Miloš, *Komparativna analiza omladinske politike u Srbiji sa politikama u EU*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.
<http://koms.rs/wp-content/uploads/2018/06/Komparativna-analiza-omladinske-politike-u-Srbiji-sa-politikama-u-EU.pdf>
- Sandić, Goran; Trofymenko, Nevena – ur., *Izveštaj o ljudskim pravima mladih u Republici Srbiji 2020. godine*, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2022.
- Sandić, Goran; Mekić, Demir – ur., „Mladi i pravo na informisanost u digitalnom svetu“, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2022.
- Stojanović, Boban, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.
<http://koms.rs/wp-content/uploads/2017/08/Alternativni-izves%C-C%8Ctaj-o-polo%C%8Caju-i-potrebama-mladih-u-Republici-Srbiji-Boban-Stojanovic%CC%81.pdf>
- Stojanović, Boban, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2018. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.
<http://koms.rs/wp-content/uploads/2018/08/Alternativni-izves%C-C%8Ctaj-o-polo%C5%BEaju-i-potrebama-mladih-2018..pdf>
- Stojanović, Boban; Pejić, Miljana; Jović, Nikola – ur., *Evropska unija i evropske integracije Republike Srbije*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019.
- Stojanović, Boban, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2019. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019.
<https://koms.rs/wp-content/uploads/2019/09/Alternativni-izves%C-C%8Ctaj-o-polo%C%8Caju-i-potrebama-mladih-2019-1.pdf>
- Stojanović, Boban; Ivković, Aleksandar, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2020. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2020.
<https://koms.rs/wp-content/uploads/2020/09/Alternativni-izves%C-C%8Ctaj-o-polo%C%8Caju-i-potrebama-mladih-u-RS-2020.pdf>
- Stojanović, Boban; Ivković, Aleksandar, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2021. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2021.
<https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/08/Alternativni-izvestaj-o-polo%C%8Caju-mladih-2021-4.pdf>

- Stojanović, Boban, *Lokalna omladinska politika: Saveti za mlade jedinica lokalne samouprave*, Krovna organizacija mladih Srbije i Grupa za analizu i kreiranje javnih politika, Beograd, 2021.
- Stojanović, Boban, „Mladi i ciljevi održivog razvoja“, Timočki omladinski centar, Zaječar, 2021.
<https://sdgs4all.rs/wp-content/uploads/2021/11/Izves%CC%8Ctaj-MLADI-I-CILJEVI-ODRZ%CC%8CIVOG-RAZVOJA.pdf>
- Stojanović, Boban, „Mladi u kampanji 2022. – Monitoring izveštaj“, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2022,
<https://koms.rs/wp-content/uploads/2022/05/FINALNI-IZVES%CC%8CTAJ-Mladi-u-kampanji-2022-final.pdf>

Normativni akti, dokumenti i baze podataka:

- Rešenje Vlade Republike Srbije broj 119–2086/2021.
- Informator o radu Ministarstva za omladinu i sport, mart 2022.
<https://www.mos.gov.rs/storage/2022/03/inforator-o-radu-pdf-latinska.pdf>
- Zakon o budžetu Republike Srbije za 2022. godinu, Službeni glasnik RS, br. 110/2021.
- Odluka o obrazovanju Saveta za mlade (Vlada RS, 05 Broj: 02–559/2014–1)
- Poslovnik o radu Saveta za mlade,
<https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Poslovnik%20o%20radu%20Saveta.pdf>
- Rešenje o izboru zamenika predsednika i članova Saveta za mlade, Vlada Republike Srbije, 24 broj: 119–1668/2021
<https://www.mos.gov.rs/storage/2021/03/o-imenovanju-szm.pdf>
- Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu,
https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/2016/Pravilnik/Pravilnik_sport_i_omladina_novembar_2016_.pdf
- Budžet Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022,
<http://www.psf.vojvodina.gov.rs/wp-content/uploads/2021/12/Pre-ciscena-PSO-o-Budzetu-2022-SR.pdf>
- Zakon o lokalnoj samoupravi, Sl. glasnik RS, br. 129/2007, 83/2014 – dr. zakon, 101/2016 – dr. zakon i 47/2018.
- Zakon o mladima, Sl. glasnik RS, br. 50/2011.

Evidencija udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza,

<https://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/sektor-za-omladinu/evidencija-udruzenja>

Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine, Sl. glasnik RS, br. 22/2015,

http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/downloadmanager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf

Odluka o obrazovanju Radne grupe za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period 2015–2025, Službeni glasnik RS, br. 3/16, 95/16 i 83/17.

European Commission, Serbia 2021 Report, https://ec.europa.eu/neighborhood-enlargement/serbia-report-2021_en

Procenjen broj stanovnika na kraju 2020, Republički zavod za statistiku, <https://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/oblasti/stanovnistvo/procene-stanovnistva/>

Nacionalna služba za zapošljavanje, Mesečni statistički bilten – maj 2022, <https://www.nsz.gov.rs/filemanager/Files/Dokumenta/Statisti%C4%8Dki%20bilteni/2022/Bilten%20NSZ%20-%20maj%202022.pdf>

Nacionalna strategija zapošljavanja za period 2011–2020. godine, Sl. glasnik RS, br. 37/11, Dostupno na:

https://www.osobesainvaliditetom.rs/attachments/016_Nacionalna%20strategija%20za%20zaposljavanje.pdf

Republički zavod za statistiku,

<https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/statisticalrelease/?p=8728&a=24&s=2403?s=2403>

Diplomirani studenti 2021, Republički zavod za statistiku,

<https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G20221165.pdf>

RZS, <https://www.stat.gov.rs/oblasti/obrazovanje/>

Upisani studenti 2021/2022, Republički zavod za statistiku, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211348.pdf>

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

316.66-053.6(497.11)"2022"

316.64-053.6(497.11)"2022"

СТОЈАНОВИЋ, Бобан, 1989–

Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji : 2022. godina / [autori Boban Stojanović, Aleksandar Ivković] ; [saradnici Miljana Pejić ... [et al.]]. – Beograd : Krovna organizacija mladih Srbije – KOMS, 2022 (Beograd : Dosije studio). – 226 str. : graf. prikazi, tabele ; 21 cm

Podaci o autorima preuzeti iz kolofona. – "Ova publikacija je nastala u okviru projekta 'Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji ...'" --> prelim. str. – Tiraž 500. – Napomene i bibliografske reference uz tekst. – Bibliografija: str. 223–226.

ISBN 978-86-80578-21-7

1. Ивковић, Александар, 1996– [аутор]

а) Омладина -- Друштвени положај -- Србија -- 2022 б) Омладина -- Друштвени ставови --

Социолошка истраживања -- Србија -- 2022

COBISS.SR-ID 71890953

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji“ koji Krovna organizacija mladih Srbije realizuje u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom i uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneta u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje partnera i donatora.

www.koms.rs

[/company/komsmladi](https://www.linkedin.com/company/komsmladi)

[@komsmladi](https://www.instagram.com/komsmladi)

[@komsmladi](https://www.tiktok.com/@komsmladi)

[/komsmladi](https://www.facebook.com/komsmladi)

[KOMSmladi](https://www.youtube.com/KOMSmladi)

[@komsmladi](https://twitter.com/komsmladi)

KROVNA
ORGANIZACIJA
MLADIH SRBIJE